

Werken met reuma

Een kwalitatief onderzoek naar factoren die een rol spelen bij belemmeringen en aanpassing op het werk van patiënten met reuma met een betaalde baan.

31 augustus 2011

Bachelorthese Psychologie

Universiteit Twente

Myrthe Evers

Studentnummer: S0219207

Eerste begeleider: Dr. L.M.A. Braakman-Jansen

Tweede begeleider: Dr. E. Taal

Voorwoord

In het kader van de afronding van de Bachelor Psychologie is deze Bachelorthese geschreven. Wanneer ik het afgelopen half jaar evalueer, kom ik al snel tot de conclusie dat het een erg leerzame tijd is geweest. Graag wil ik mijn begeleiders Dr. L.M.A Braakman-Jansen en Dr. E. Taal hartelijk bedanken voor hun ondersteuning en bijdrage tijdens dit onderzoek. Zij hebben mij onmisbare feedback gegeven en mij geholpen om deze these tot een goed einde te brengen. Tevens wil ik Christina Bode bedanken voor het feit dat ik gebruik mocht maken van het patiëntenforum ‘Reuma Research Partners’ van de Universiteit Twente en het Medisch Spectrum Twente. Zodoende had ik de mogelijkheid om respondenten te benaderen voor deelname aan dit onderzoek. Als laatste wil ik graag de respondenten, die meegewerkt hebben aan dit onderzoek, hartelijk bedanken voor hun openheid en inzet. Zonder medewerking van hen was het uitvoeren van dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Samenvatting

Doel: Uit onderzoek is gebleken dat reuma een ziekte is met grote gevolgen voor de fysieke, psychologische en sociale gezondheid. Reuma heeft invloed op de werkproductiviteit en zorgt voor vele beperkingen. Vaak zijn er persoonlijke aanpassingen en aanpassingen in de werkomgeving nodig om te kunnen blijven werken. Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de belemmeringen die patiënten met reuma ervaren op hun werk en welke factoren er een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk. Deze belemmeringen en factoren worden onderverdeeld in de drie categorieën, werktaken, job control en sociale steun, van het Demand-Control-Support-model van Karasek en Theorell (1990), dat als theoretisch kader fungeert in dit onderzoek.

Methode: Er zijn acht semi-gestructureerde interviews gehouden bij respondenten met reuma die een betaalde baan hebben. De respondenten werden geworven via het patiëntenforum 'Reuma Research Partners' van de Universiteit Twente en het Medisch Spectrum Twente. Aan de hand van het DCS-model (Karasek en Theorell, 1990) en andere factoren bij verminderde productiviteit, zoals onthulling, autonomie en balans werken en leven, die naar voren kwamen in onderzoeken, is er een interviewschema opgesteld. De interviews zijn naderhand uitgetypt en geanalyseerd door de fragmenten te analyseren, waarin belemmeringen, die worden ondervonden op het werk en factoren die een rol spelen bij belemmeringen en aanpassing op het werk aan bod komen.

Resultaten: In de categorieën werktaken en job control zijn meerdere belemmeringen gevonden. Voorbeelden hiervan zijn handen en voeten niet meer kunnen gebruiken en vertraging van werkzaamheden. Bij de categorie sociale steun is één label gevonden, namelijk buiten gesloten worden van leuke dingen op het werk. Tevens is naar voren gekomen dat patiënten met reuma keuzes moeten maken in hun leven om te kunnen blijven werken, wat zich uit in een verminderd energieniveau thuis of een slecht humeur thuis. Daarnaast is het van belang dat patiënten met reuma autonomie hebben in hun werk, zodat ze de mogelijkheid hebben om flexibel te zijn en keuzes te maken wanneer ze veel last hebben van hun ziekte.

Conclusie en discussie: De bevindingen in dit onderzoek bleken in lijn te liggen met de factoren bij verminderde productiviteit van eerdere onderzoeken en met het DCS-model (Karasek en Theorell, 1990). Ook bleek het van belang dat patiënten met reuma onthullen op het werk dat ze reuma hebben, om zo steun te kunnen ontvangen en aanpassingen te kunnen doen/krijgen. Er is niet actief gevraagd naar de invloed van persoonlijke factoren, zoals leeftijd, gewicht en geslacht en deze factoren kunnen volgens Badly (2008) en Beaton et al. (2009) wel degelijk een rol spelen. Dit zou in vervolgonderzoek zinvol kunnen zijn. Tevens zou er aan de hand van dit onderzoek een kwantitatief onderzoek opgezet kunnen worden om zo meer inzicht te krijgen in de grootte van de rol van deze belemmeringen en deze factoren die in kaart zijn gebracht in dit onderzoek.

Abstract

Goal: Research has shown that rheumatism is a disease with serious consequences for the physical, psychological and social health. Rheumatism affects the work productivity and ensures many restrictions. Often there are personal adjustments and adjustments in the work environment needed to be able to continue working. The aim of this research is the identification of the barriers that patients with rheumatism experience in their work and what factors play a role in barriers and adaptations in the workplace. These barriers and factors can be divided into three categories: job demands, job control and social support. These categories are based on the Demand-Control-Support-model of Karasek and Theorell (1990) that acts as a theoretical framework in this research.

Method: There have been held eight semi-structured interviews at respondents with rheumatism who have a paid job. The respondents were recruited through the 'patients forum' 'Reuma Research Partners' of the University of Twente and the Medisch Spectrum Twente. On the basis of the DCS-model (Karasek and Theorell, 1990) and other factors in reduced productivity, such as disclosure, autonomy and work-life balance, which emerged in studies, an interview schedule has been drawn up. The interviews are subsequently typed out and analyzed by the fragments, in which barriers encountered at the workplace and factors that play a role in barriers and adaptation at work.

Results: In the categories job demands and job control are multiple restrictions found. Examples include no longer the possibility to use hands and feet and delay of work. In the category social support is one label found, namely being shut out of fun things at work. Also has come forward that patients with rheumatism must make choices in their life to be able to remain working, which expresses in a reduced energy level at home or a bad mood at home. Moreover it is important that patients with rheumatism have autonomy in their work, so they have the possibility to be flexible and to make choices when they have much charge of their sickness.

Conclusion and discussion: The findings in this study were found to be in line with the factors in reduced productivity of previous studies and with the DCS-model (Karasek and Theorell, 1990). Also it appeared to be important that patients with rheumatism reveal at their work that they have rheumatism, to get support and adaptations this way. The influence of personal factors, such as age, weight and gender has not been asked actively in the interviews, while these factors really could play a role according to Badly (2008) and Beaton et al. (2009). This could be useful in future research. On the basis of this research could also be established a quantitative research, that can show more insight into the size of the role of these barriers and these factors identified in this research.

Inhoudsopgave

1. Inleiding en theoretisch kader.....	6
1.1 Inleiding.....	6
1.2 Theoretisch kader.....	7
1.2.1 Demand-Control-Support (DCS) model en factoren bij verminderde productiviteit.....	7
1.3 Onderzoeksvragen.....	11
2. Methode.....	12
2.1 Participanten.....	12
2.2 Procedure en materialen.....	12
2.3 Analyseplan.....	13
3. Resultaten.....	15
3.1 Belemmeringen.....	16
3.1.1 Belemmeringen met betrekking tot werktaken.....	16
3.1.2 Belemmeringen met betrekking tot job control.....	19
3.1.3 Belemmeringen met betrekking tot sociale steun.....	23
3.2 Werk gerelateerde factoren bij belemmeringen en aanpassingen.....	24
3.2.1 Werktaken.....	24
3.2.2 Job control.....	26
3.2.3 Sociale steun.....	32
4. Conclusie en discussie.....	38
4.1 Conclusie.....	38
4.2 Discussie.....	39
4.2.1 Resultaten gekoppeld aan de literatuur.....	39
4.2.2 Beperkingen van het onderzoek.....	40
4.2.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	41
5. Referenties.....	42
Bijlagen.....	45
bijlage 1: Vragenlijst.....	45
bijlage 2: Interviewschema.....	46
bijlage 3: Alle uitgetypte interviews.....	49

1. Inleiding en theoretisch kader

1.1 Inleiding

Reuma wordt als verzamelnaam gebruikt voor ruim tweehonderd aandoeningen van het houdings- en bewegingsapparaat die niet veroorzaakt zijn door een blessure of ongeval. Er kunnen drie verschillende groepen worden onderscheiden, namelijk ontstekingsreuma, weke delen reuma en artrose (Reuma-onderzoek, 2010).

Dit onderzoek richt zich op de groep ontstekingsreuma en wel in het bijzonder op de vormen Reumatoïde Artritis en Artritis Psoriatica.

Reumatoïde Artritis (RA) is een auto-immuunziekte die chronische ontstekingen aan de gewrichten veroorzaakt. Het afweersysteem keert zich dan tegen zijn eigen lichaam. Als deze ziekte niet behandeld wordt, kunnen de aanvankelijke ontsteking en de pijn zich verspreiden in het lichaam en in onomkeerbare weefselschade resulteren. Gewrichtspijn en vermoeidheid als gevolg van RA leiden tot verminderde niveaus van activiteit en werkproductiviteit (Burton et al., 2008). RA kan een sluipend begin kennen of plotseling ontstaan. Het is een chronische ziekte met een grillig verloop. RA is een vorm van ontstekingsreuma en in Nederland worden bijna 800.000 mensen getroffen door een vorm van ontstekingsreuma (Reumafonds, 2010). De ziekte komt wereldwijd voor, maar verschilt in incidentie en ernst. In de Westerse landen treft RA 1% tot 3% van de bevolking. Het komt meer voor bij vrouwen dan bij mannen, de verhouding bedraagt 3:1. De etiologie van RA blijft onduidelijk, maar er is bewijsmateriaal voor genetische aanleg van de ziekte (Akil en Amos, 1995).

Artritis Psoriatica (AP) is een erfelijke aandoening die kan lijken op RA, maar AP verloopt meestal milder. Zoals de naam al zegt bestaat AP eigenlijk uit twee ziekten, namelijk Artritis en Psoriasis. Evenals bij RA hebben patiënten met AP ontstekingen aan de gewrichten. Daarnaast hebben patiënten die lijden aan AP ook de huidziekte Psoriasis, wat zich meestal uit in een rode en vershilferde huid van bijvoorbeeld, ellebogen, knieën, de hoofdhuid en huidplooien (Reumafonds, 2010).

RA is een ziekte die grote gevolgen heeft voor de fysieke, psychologische en sociale gezondheid (ten Klooster, Veehof, Taal, van Riel en van der Laar, 2007). Deze ziekte is een belangrijke oorzaak van beperkingen, morbiditeit en mortaliteit (Akil en Amos, 1995). De klachten variëren in ernst en per dag. Daarnaast zijn ze verschillend voor elk individu (Lempp, Scott en Kingsley, 2006). Vanwege deze beperkingen moeten veel reumapatiënten

zich aanpassen in hun dagelijks leven. Deze aanpassingen van het fysieke functioneren omwille van RA hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van leven (Kavanaugh et al., 2009).

De meeste mensen die lijden aan RA zijn tussen de 35 en 50 jaar oud en ervaren functieverlies, wat zich vertaalt in verminderde productiviteit op het werk (Burton, Morrison, Maclean en Ruderman, 2005). Uit een recente studie van Lundkvist, Kastang en Kobelt (2008) blijkt dat productiviteitsverlies 32% van alle jaarlijkse kosten voor zijn rekening neemt per RA-patiënt in Europa (Anis et al., 2009). Wereldwijd is RA tevens een grote oorzaak van productiviteitsverlies. Wanneer RA niet effectief behandeld wordt, rapporteert 40% tot 50% van de patiënten verlies van werk binnen 10 jaar na het ontstaan van RA (Kavanaugh et al., 2009).

‘Absenteeism’ is een vorm van verlies van productiviteit en wordt vaak gekwantificeerd door het aantal dagen absent zijn van het werk. Daarnaast bestaat ook het fenomeen dat individuen verminderde productiviteit kennen, terwijl ze wel aanwezig zijn op het werk, dit wordt ‘presenteeism’ genoemd (Beaton et al., 2009).

1.2 Theoretisch kader

1.2.1 Demand-Control-Support (DCS) model en factoren bij verminderde productiviteit.

Veel mensen ervaren stress op het werk en krijgen daardoor te maken met negatieve gevolgen voor de gezondheid, zoals cardiovasculaire ziekten (Vrijkotte, van Doornen en de Geus, 2000). Sinds de jaren tachtig is het Demand-Control (DC) model van Karasek (1979) een belangrijk model geweest in de beroepsgezondheidspsychologie. Volgens het model kan een psychologisch werkmilieu gekenmerkt zijn door een combinatie van taakeisen voor de werknemer en job control. Dit houdt de controle in om beslissingen te nemen over deze taakeisen van een baan. Vooral wordt de combinatie van hoge eisen en lage controle (hoge inspanning banen) verondersteld om in psychologische stressreacties, zoals hoge bloeddruk en lage baantevredenheid te resulteren. Dit wordt de spanningshypothese genoemd. Omgekeerd, lage spanning banen, die worden gekenmerkt door lage eisen van een baan en hoge controle van een baan, leiden tot een lager aantal gezondheidsklachten dan gemiddeld. Johnson en Hall (1988) hadden opgemerkt in eerder onderzoek dat vaak steun krijgen van supervisors en collega's als buffer fungeerde voor het effect van taakeisen en controle op uitkomstvariabelen. Zij stelden voor om het Demand-Control model uit te breiden met sociale steun. Dit resulteerde in het Demand-Control-Support (DCS) model (de Lange, Taris, Kompier,

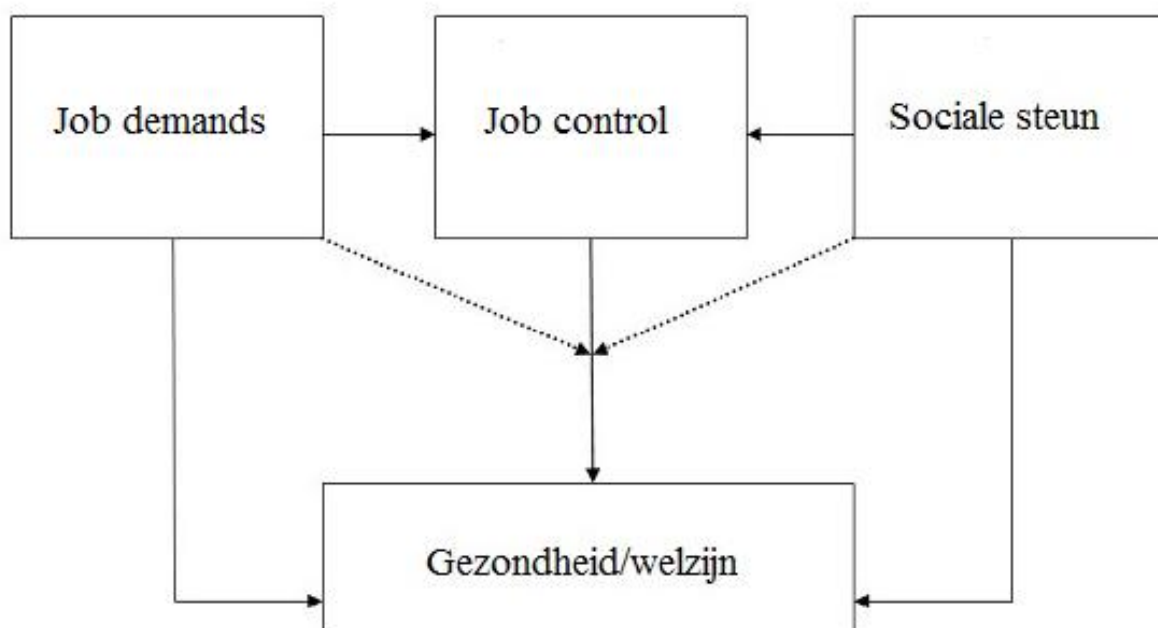
Houtman en Bongers, 2003).

In het DCS model wordt er gesproken over drie psychosociale werkkenmerken die belangrijk zijn voor de gezondheid en het welbevinden van werknemers, namelijk job demands, job control en social support.

Job demands worden omschreven als psychologische stressoren in de directe werkomgeving van een individu. Hoge tijdsdruk, hoog werktempo of moeilijk en/of inspannend werk zijn hier voorbeelden van. Het is een combinatie van de hoeveelheid en de moeilijkheid van de taak.

Job control omvat de mate van controle die een werknemer over zijn werkzaamheden en gedrag heeft. Dit gaat over de controle betreffende de manier waarop werknemers hun werk doen, in welk tempo en in welke volgorde. Deze controle kan opgevat worden als zelfregulatie van de werknemer. De werknemer kan door job demands te reguleren, de bijbehorende psychologische stressoren binnen aanvaardbare grenzen houden.

Social support houdt de mate van ervaren steun voor een werknemer van zijn directe en indirecte omgeving in. Voorbeelden hiervan zijn: goede relaties met collega's, steun krijgen van collega's of leidinggevenden en het kunnen rekenen op anderen, zowel binnen als buiten het werk. Verondersteld wordt dat wanneer men weinig sociale steun ervaart, de negatieve gezondheidseffecten van job demands en job control worden versterkt (Karasek en Theorell, 1990).

Het Demand-Control-Support model (de Lange et al. 2003).

Het DCS model is een veel gebruikt model in onderzoek naar werkstress. In dit onderzoek wordt er echter gekeken naar wat het inhoud wanneer een werknemer een chronische ziekte (RA of AP) heeft. Het hebben van een gezondheidsprobleem is sterk geassocieerd met meerdere persoonlijke factoren, werkgerelateerde factoren, presenteeism en absenteeism (Rantanen en Tuominen, 2011).

Volgens Beaton et al. (2009) is het van belang de contextuele factoren te beschrijven die de productiviteit van de werknemer beïnvloeden. Deze factoren kunnen worden ingedeeld in persoonlijke- en omgevingsfactoren. Badly (2008) spreekt van ‘scene setters’ die gedefinieerd worden als de aard van het werk of de eigenschappen die voorafgaan aan de ziekte episode van de persoon. Voorbeelden van ‘scene setters’ zijn de werkuitrusting, methoden die gebruikt worden om taken op het werk uit te voeren, uren op het werk, nabijheid van vervoer evenals de leeftijd, het geslacht en het gewicht van de werknemer. Als tweede type contextuele factoren spreekt Badly (2008) over ‘belemmeringen’. Deze zijn potentieel veranderbaar en kunnen de belemmering om de capaciteit om de opflakking van de ziekte niet aan te kunnen passen, de belemmering om het werk niet te kunnen delen met collega’s of geen plichten te wijzigen, de belemmeringen om geen toegang te hebben tot voordelen, toeziende steun of steun voor huisregels bevatten. Aan deze twee factoren voegt hij nog toe dat rekening gehouden moet worden met het omgaan met de balans tussen werken en privéleven door mensen met Artritis. De term ‘volition’ reflecteert het feit dat er vaak keuzes gemaakt moeten worden door mensen met Artritis over hun mogelijkheid om te gaan werken. Ze moeten een balans vinden in de eisen van de dagelijkse activiteiten op hun werk en de eisen van de dagelijkse activiteiten in hun leven. De ene persoon kan het nodig hebben te gaan werken om zichzelf goed te voelen en een ander kan er voor kiezen om thuis te blijven om zo de energie te kunnen gebruiken voor het ouderschap, mantelzorg of andere verantwoordelijkheden in huis of voor de maatschappij. Er kan een afwezigheid van ‘volition’ zijn, dus van de ‘vrije keuze’ om wel of niet te gaan werken, terwijl het individu niet in staat is om thuis te blijven van het werk door de economische behoeften, zoals salaris en de voordelen voor werknemers die zij verkrijgen door het werk. Beaton et al (2009) stellen dat er tevens rekening gehouden moet worden met secundaire oorzaken van onbekwaamheid op het werk. Een beperking van werkcapaciteit kan deconditionering van werkzaamheden veroorzaken, wat kan leiden tot verdere problemen op het punt van terugkeer naar het werk. Daarnaast kan verlies van werk, stress veroorzaken en secundaire effecten hebben op een persoons psychosociale gezondheid. Het hangt dus van de job context af of een werknemer

thuis blijft of gaat werken (Beaton et al., 2009). Zij stellen dat de job context wordt bepaald door de individuele werksituatie, het type werk en door persoonlijke en omgevingsfactoren. De individuele werksituatie bestaat uit fulltime werken, tegenover parttime werken of werkloos zijn. Met het type werk worden de fysieke en psychologische eisen van het huidige werk bedoeld. Bij de persoonlijke en omgevingsfactoren moet er rekening gehouden worden met de balans tussen betaalde en onbetaalde rollen. Werk kan een succes zijn, maar niet wanneer dit ten koste gaat van huiselijke, familiale en sociale activiteiten en vrije tijd.

Barrett, Scott, Wiles en Symmons (2000) hebben onderzoek gedaan naar factoren die geassocieerd zijn met arbeidsongeschiktheid bij RA. Zij stellen dat deze in drie hoofdcategorieën kunnen worden verdeeld. De eerste categorie heeft betrekking op de werkgelegenheid; de aard van het werk, het niveau van noodzakelijke fysieke activiteit en de mate van autonomie, in het bijzonder over het tempo van het werk, zijn belangrijk. De tweede categorie heeft betrekking op de werknemer; de leeftijd tijdens het ontstaan van RA, de burgerlijke staat en het niveau van genoten onderwijs zijn belangrijk. De derde categorie heeft betrekking op de ziekte; de tijd sinds het ontstaan van de ziekte en de ervaren beperkingen spelen een rol.

Het heeft tevens te maken met hoe de persoon met de ziekte omgaat en hoe diegene zich probeert aan te passen en welke aanpassingen op het werk (de omgeving) worden gedaan, wanneer het gaat om terugkeer naar het werk of om moeilijkheden of absentie te voorkomen (Beaton et al., 2009). Verder blijkt dat het ontvangen van steun en begrip van collega's en managers erg belangrijk is wanneer het gaat om baanbehoud (Varekamp en van Dijk, 2010). Dit is lastig, aangezien het onthullen van persoonlijke informatie risico's met zich meebrengt. Individuen met een chronische ziekte maken zich aan de ene kant zorgen met betrekking tot het ervaren van een brandmerk (negatieve of beschadigende attitudes) in de vorm van verloren geloofwaardigheid of status, verloren steun of kansen, zoals promotie en zelfs het verliezen van de baan. Aan de andere kant kan het onthullen van persoonlijke informatie ook voordelen met zich meebrengen, zoals steun van anderen en herbevestiging van iemands werkidentiteit. Daarnaast kan de onthulling ook noodzakelijk zijn om instrumentele steun te ontvangen, zoals aanpassingen van de werkplek, voordelen, behandeling en rechtsbescherming (Gignac en Cao, 2009).

1.3 Onderzoeksvragen

Zoals aangegeven is het DCS model een veel gebruikt model in onderzoek naar werkstress. In dit onderzoek wordt er dus gekeken naar wat deze factoren inhouden wanneer iemand een chronische ziekte heeft, te weten RA of AP.

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen welke belemmeringen en aanpassingen voorkomen op het werk bij patiënten met RA of AP en welke factoren een rol spelen bij werknemers met RA of AP als het gaat om belemmeringen en aanpassingen op hun werk.

De verklarende onderzoeksvragen luiden dan ook:

- *“Welke belemmeringen bij het uitvoeren van hun werk ondervinden patiënten met RA met een betaalde baan?”*
- *“Welke werk gerelateerde factoren spelen een rol bij a) belemmeringen op het werk en b) aanpassingen op het werk bij patiënten met RA?”*

Deze onderzoeksvragen worden beantwoord aan de hand van de drie categorieën van het Demand-Control-Support-model van Karasek en Theorell (1990):

- Werktaken (functie, aantal uren, vervoer, etc.)
- Job control (minder uren werken, verzuimen, uitstellen (=presenteïsme), werk delen collega's etc.
- Sociale steun (steun van omgeving en collega's o.a. door onthulling bij werkgever en collega's)

Tevens kunnen er sociale omgevingsfactoren een rol spelen bij belemmeringen en aanpassingen op het werk bij patiënten met RA. Deze factoren vallen onder de categorie sociale steun en worden door het indelen in deze drie categorieën ook meegenomen in het onderzoek.

2. Methode

In deze sectie zal de werving van de proefpersonen, de procedure en materialen van dit onderzoek en het plan voor het analyseren van de verkregen informatie worden besproken.

2.1 Participanten

In dit onderzoek is kwalitatief onderzoek gedaan bij acht werkende respondenten met een reumatische aandoening in de leeftijd van 42 tot 61 jaar. Deze respondenten werden benaderd via het patiëntenforum 'Reuma Research Partners' van de Universiteit Twente en het Medisch Spectrum Twente waar 76 patiënten aan deelnemen. Dit is een forum waar reumapatiënten zich voor kunnen opgeven en daarmee geven zij aan dat ze benaderd mogen worden voor deelname aan onderzoeken met betrekking tot reuma. Eerst is er gekeken welke mensen aangegeven hebben bereid te zijn om deel te nemen aan een interview, daarna is er gekeken welke mensen qua leeftijd mogelijk een betaalde baan zouden kunnen hebben. Vervolgens is er gekeken welke patiënten een ontstekingsvorm van reuma hebben. Wanneer patiënten op deze drie criteria positief scoorden, konden zij eventueel benaderd worden voor deelname aan het onderzoek. Als gevolg waren er 15 patiënten beschikbaar die benaderd konden worden. Het was de bedoeling om acht respondenten te werven. In totaal zijn er 14 patiënten telefonisch benaderd, waarvan één iemand wenste om niet mee te doen en vijf patiënten konden niet deelnemen aan het interview, omdat ze geen betaalde baan hebben. Dit was van te voren niet bekend, aangezien zij dit niet hoefden aan te geven bij aanmelding voor het patiëntenforum.

2.2 Procedure en materialen

Er is een kwalitatief onderzoek, gebruikmakende van semi-gestructureerde interviews, uitgevoerd om inzicht te krijgen in belemmeringen bij het uitvoeren van werk en factoren die een rol spelen bij belemmeringen en aanpassing op het werk wanneer men een chronische ziekte heeft, in dit geval Reumatoïde Artritis of Artritis Psoriatica.

De uitvoering van het onderzoek heeft plaatsgevonden in de maand mei van 2011 en de interviews werden één op één afgenomen, naar voorkeur bij de respondenten thuis (N=3) of op de Universiteit Twente (N=5). Er werd 60 minuten per respondent gepland, echter varieerde de duur van de interviews tussen de 20 en 50 minuten. Aan het begin van het onderzoek werd er uitleg gegeven aan de respondenten over de inhoud, vervolgens werd er

een korte vragenlijst afgenomen om zo de demografische gegevens in beeld te krijgen van de respondent. Enkele voorbeelden van de vragen zijn “Hoe oud bent u?”, “Welke ziekte heeft u?” en “Wanneer is de ziekte ontstaan?”. Zie bijlage één voor deze vragenlijst en in de sectie ‘Resultaten’ wordt een overzicht gegeven van deze demografische gegevens van de respondenten. Daarna vond aansluitend het semi-gestructureerde interview plaats. De vragen van het interview zijn zelf opgesteld en gebaseerd op de concepten die te maken hebben met belemmeringen en aanpassingen op het werk en factoren die rol spelen bij belemmeringen en aanpassingen op het werk. De vraag die gesteld is om inzicht te krijgen in de belemmeringen is: “Ervaart u belemmeringen op uw werk door de reuma?” Wanneer dit het geval is, werd er doorgevraagd om de belemmeringen helder te krijgen. Om duidelijkheid te krijgen over de eventuele aanpassingen, werd er gevraagd: “Zijn er aanpassingen op uw werk gedaan om uw werkzaamheden te optimaliseren?” Ook werd er gevraagd wat deze aanpassingen dan inhielden. Daarnaast is er ook gevraagd naar de factoren die een rol spelen bij de belemmeringen en aanpassingen. De topics hierbij zijn presenteeism, absenteeism, social support, job context, autonomie, onthulling en balans tussen werken en leven. Voorbeelden van vragen hierbij zijn: “Kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekte verzuim?”, “Wat betekent het voor uw werk als u veel last heeft van reuma en u toch gaat werken?”, “Wie weten er op uw werk dat u reuma heeft?”, “Waarom heeft u dit wel/ niet verteld?” en “Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken, zoals het huishouden en/of hobby’s?” Voor het complete interviewschema zie bijlage twee en zie bijlage drie voor alle uitgetypte interviews.

2.3 Analyseplan

De interviews werden opgenomen met een recorder en na afname werden deze volledig uitgetypt. Eerst is er een proefinterview gehouden, dat geëvalueerd werd voordat de andere interviews werden afgenomen. Uit de evaluatie bleek dat er geen veranderingen in interviewopzet hoefden te worden doorgevoerd en zodoende kon het eerste interview meegenomen worden in de data-analyse. Daarna zijn de andere interviews gehouden. Na afronding van de resterende interviews en het uittypen daarvan, werd elk antwoord apart bekeken en opgedeeld in fragmenten. De afname en analyse van de interviews zijn uitgevoerd door één en dezelfde persoon. Eerst werd er gekeken naar alle belemmeringen op het werk die de respondenten aandroegen in de interviews. Aan alle belemmeringen werd een label gekoppeld en als belemmeringen met hetzelfde label meerdere keren voorkwamen, werd het

beste citaat/fragment gekozen. Deze labels en citaten zijn opgenomen in tabellen en onderverdeeld in drie categorieën, te weten werktaken, job control en sociale steun. Daarna werden alle interviews weer doorgenomen en werd er gekeken naar factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk. Ook aan al deze fragmenten werden labels gekoppeld. En ook nu werd het beste citaat gekozen, wanneer er meerdere citaten beschikbaar waren. Tevens zijn ditmaal deze labels en citaten opgenomen in tabellen en onderverdeeld in de drie categorieën (werktaken, job control en sociale steun). Alle uitkomsten en tabellen komen aan bod in het deel 'Resultaten'. In het onderdeel 'Conclusie en Discussie' worden de onderzoeksvragen beantwoord en worden de uitkomsten gekoppeld aan de literatuur.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van de gehouden interviews getoond. In deze uitwerkingen wordt er geen melding gemaakt van aantallen. De opzet van kwalitatief onderzoek is immers het in kaart brengen van de verschillende ervaringen, belevingen en vragen en niet het zicht krijgen op exacte aantallen en verdelingen.

Eerst zullen nu de kenmerken van de acht respondenten worden besproken, die bevraagd zijn door middel van een korte vragenlijst voor aanvang van de interviews. De kenmerken zijn weergegeven in de volgende tabellen.

Tabel 1

Kenmerken van de acht geïnterviewde respondenten.

Respondent	1	2	3	4	5	6	7	8
Geslacht	V	V	V	M	V	V	M	V
Leeftijd	42	53	49	45	45	45	61	52
Aandoening	RA	RA	RA	RA	RA	AP	RA	RA
Ziek sinds	2002	2003	1988	2008	2008	1996	2000	2005
Hoogst genoten opleiding	MBO+	MBO	HBO	HBO	MBO	HBO	HBO+	HBO
Soort dienstverband	Tijdelijk contract	Vaste baan	Vaste baan	Zelfstandige	Vaste baan	Vaste baan	Vaste baan	Vaste baan
Fulltime/Parttime	Parttime	Parttime	Parttime	Fulltime	Fulltime	Parttime	Parttime	Parttime
Werkuren per week	24	20	22	40	36	20	20	16
Dagen/dagdelen werk per week	5	3	3	5 tot 6	5	4	3	3
Soort bedrijf	Groot	Groot	Klein	Zelfstandige	Groot	Groot	Groot	Groot
Burgerlijke staat	Ongehuwd, samenwonend	Gehuwd	Gehuwd	Ongehuwd, samenwonend	Gehuwd	Gehuwd	Gehuwd	Ongehuwd, samenwonend
Partner; aantal werkuren per week	40	32	30 tot 35	40	40	40	20	38
Kinderen	Geen	1	2	Geen	2	Geen	2	1
Thuiswonende kinderen	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja
Huishouden	Ikzelf	Samen met partner	Ikzelf	Samen met partner	Samen met alle gezinsleden	Thuiszorg	Partner	Ikzelf

3.1 Belemmeringen

3.1.1 Belemmeringen met betrekking tot werktaken

In tabel 2 staan de labels van de belemmeringen in de categorie werktaken die patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom erachter worden de citaten bij de desbetreffende labels weergegeven.

Tabel 2

Belemmeringen/ Problemen op het werk met betrekking tot werktaken.

Labels	Citaten
Moeite met zitten	<i>“Lang in dezelfde houding zitten, is ook echt funest.” (Resp 2, V, RA, 53)</i>
Uitgeput na een werkdag	<i>“Maar het is wel zo van, kom ik thuis en soms dan denk ik even krantje lezen even een kopje koffie erbij en dan val ik soms echt in slaap met de krant op schoot, kopje koffie bijna in de hand. En als er echt 's avonds iets op televisie is wat ik echt wil zien, dan neem ik het op. Omdat ik anders het risico loop dat ik het niet mee maak.” (Resp 3, V, RA, 49)</i>
Handen en voeten niet meer kunnen gebruiken	<i>“De meeste belemmeringen wat ik wel vond, was dat ik niet meer fatsoenlijk mijn handen en voeten kon gebruiken.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Fouten maken	<i>“Ik ging echt fouten maken. De ene keer ontdekte ik ze zelf en de andere keer ontdekte iemand anders ze en dat vond ik heel vervelend. Dan had ik mijn aandacht er niet bij, want je bent geestelijk zo bezig met jezelf om die pijn maar weg te drukken en op een gegeven moment staan alle deuren in je hoofd open en gaat er niks meer in. Je bent geestelijk helemaal in de war en dat heeft zoveel impact gehad op mijn werk. Op een gegeven moment, kon ik lichamelijk ook niks meer. Dan ging je in de brandweerauto zitten, maar dan kreeg ik de ademplucht niet meer om. Het is vervelend voor jezelf, maar als ik iemand had moeten redden in een brandend huis. Die had ik nooit kunnen beuren, dus achteraf ben ik wel gevaarlijk bezig geweest. Maar ook dom</i>

Niet altijd betrokken worden bij werk	<i>eigenlijk.” (Resp 5, V, RA, 45)</i> <i>“Dus ja en ook het feit dat je maar 20 uur werkt, dat merk ik ook wel. In zo’n grote organisatie kun je niet meer overal bij betrokken zijn, maar je wordt ook niet meer overal bij betrokken. En als je dan nog maar 20 uur werkt, dan wordt je nog maar minder bij dingen betrokken.” (Resp 7, M, RA, 61)</i>
Vergaderingen/bijeenkomsten op dagen dat je niet werkt	<i>“Ik heb ook inderdaad vier vaste dagen, maar door mijn functie komt het regelmatig voor dat ik na het werk, ’s middags, ’s avonds nog bijeenkomsten heb. Dat is allemaal een struikelpunt, want natuurlijk wil ik daar graag aan mee doen, ik wil er bij horen, ik wil geïnformeerd blijven en betrokken zijn. Maar dat lukt niet altijd.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>
Alles kost meer moeite (bij veel last)	<i>“Het concentreren en het werken achter de pc. Eigenlijk alles.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>

In de interviews kwam duidelijk naar voren dat de respondenten verschillende belemmeringen ervaren met betrekking tot werktaken, te weten: moeite met zitten, uitgeput zijn na een werkdag, handen en voeten niet meer kunnen gebruiken, fouten maken, niet altijd betrokken worden bij het werk, vergaderingen op dagen dat je niet werkt en alles kost meer moeite. Zo zegt respondent 2, wanneer ze aangeeft tegen welke belemmeringen ze op loopt:

“Lang in dezelfde houding zitten, is ook echt funest.” (Resp 2, V, RA, 53)

Respondent 3 gaf als belemmering met betrekking tot werktaken aan dat ze uitgeput is na een dag werken.

“Maar het is wel zo van, kom ik thuis en soms dan denk ik even krantje lezen even een kopje koffie erbij en dan val ik soms echt in slaap met de krant op schoot, kopje koffie bijna in de hand. En als er echt ’s avonds iets op televisie is wat ik echt wil zien, dan neem ik het op. Omdat ik anders het risico loop dat ik het niet mee maak.” (Resp 3, V, RA, 49)

Het niet meer kunnen gebruiken van handen en voeten werd als een enorme belemmering ervaren door respondent 5.

“De meeste belemmeringen wat ik wel vond, was dat ik niet meer fatsoenlijk mijn handen en voeten kon gebruiken.” (Resp 5, V, RA, 45)

Daarnaast laat ze blijken dat ze, als belemmering als gevolg van reuma, fouten ging maken op haar werk, ook zegt ze dat ze onverantwoord bezig is geweest. Ze antwoordde:

“Ik ging echt fouten maken. De ene keer ontdekte ik ze zelf en de andere keer ontdekte iemand anders ze en dat vond ik heel vervelend. Dan had ik mijn aandacht er niet bij, want je bent geestelijk zo bezig met jezelf om die pijn maar weg te drukken en op een gegeven moment staan alle deuren in je hoofd open en gaat er niks meer in. Je bent geestelijk helemaal in de war en dat heeft zoveel impact gehad op mijn werk. Op een gegeven moment, kon ik lichamelijk ook niks meer. Dan ging je in de brandweerauto zitten, maar dan kreeg ik de ademlucht niet meer om. Het is vervelend voor jezelf, maar als ik iemand had moeten redden in een brandend huis. Die had ik nooit kunnen beuren, dus achteraf ben ik wel gevaarlijk bezig geweest. Maar ook dom eigenlijk.” (Resp 5, V, RA, 45)

Respondent 7 laat in het interview blijken dat het niet altijd lukt om betrokken te zijn bij het werk als gevolg van het parttime werken door de reuma.

“Dus ja en ook het feit dat je maar 20 uur werkt, dat merk ik ook wel. In zo’n grote organisatie kun je niet meer overal bij betrokken zijn, maar je wordt ook niet meer overal bij betrokken. En als je dan nog maar 20 uur werkt, dan wordt je nog maar minder bij dingen betrokken.” (Resp 7, M, RA, 61)

Verder gaf respondent 6 nog aan dat het regelmatig voorkomt dat ze vergaderingen/bijeenkomsten heeft buiten de werktijden, ook dit is een gevolg van het parttime werken door de reuma. Ze laat weten:

“Ik heb ook inderdaad vier vaste dagen, maar door mijn functie komt het regelmatig voor dat ik na het werk, ’s middags, ’s avonds nog bijeenkomsten heb. Dat is allemaal een struikelpunt, want tuurlijk wil ik daar graag aan mee doen, ik wil er bij horen, ik wil geïnformeerd blijven en betrokken zijn. Maar dat lukt niet altijd.” (Resp 6, V, AP, 45)

Daarnaast meldde ze dat het werken in het algemeen haar sowieso meer moeite kost door haar reuma. Op de vraag wat haar dan specifiek meer moeite kost, antwoordde ze:

“Het concentreren en het werken achter de pc. Eigenlijk alles.” (Resp 6, V, AP, 45)

3.1.2 Belemmeringen met betrekking tot job control

In tabel 3 staan de labels van de belemmeringen in de categorie job control die patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom erachter worden de citaten bij de desbetreffende labels weergegeven.

Tabel 3

Belemmeringen/ Problemen met betrekking tot job control.

Labels	Citaten
Vertraging van werkzaamheden	<i>“En er komt niet altijd even veel uit je handen. Bij mij zit de reuma veel in mijn polsen en soms heb ik dan wel eens zo 'n brace om.” (Resp 8, V, RA, 52)</i>
Geen concentratie	<i>“Dan kan ik mij niet concentreren, dan ben ik gewoon totaal moe en pijn en het liefst wil ik dan ook gewoon onderduiken. Volgens mij word ik daar ook depressief van hoor.” (Resp 1, V, RA, 42)</i>
Moeilijk op gang komen	<i>“'s Morgens opstaan kost heel veel moeite, ontzettend veel pijn en duurt ook echt heel lang voordat ik op gang kom. En dan ga ik wel door, als ik opgestaan ben ga ik ook eigenlijk niet meer zitten en blijf ik in beweging omdat het zo soepel mogelijk moet worden. Ondertussen doe ik dus alles zoals wassen, aankleden, tandenpoetsen, tas inpakken, brood smeren en fruit pakken. Kijken of er nog nakijkwerk in de tas moet komen en als het goed gaat dan ga ik op de fiets naar school. Het is twee kilometer, dat is niet veel, dan ga ik met zo 'n elektrische fiets naar school heen. Maar als het niet goed gaat of als het heel slecht weer is of als ik naar twee locaties moet, dan ga ik toch vaak met de auto, omdat je dan ook en de laptop bij je hebt. Dat is gewoon niet handig met de fiets.” (Resp</i>

Niet meer op werk kunnen komen	3, V, RA, 49) <i>“Dus toen hoefde ik niet naar Losser toe, want ik kon geen auto meer rijden. Of ja ik kon nog wel autorijden, maar ik had niet meer goed de kracht om te schakelen.” (Resp 5, V, RA, 45)</i> <i>“En toen zat ik hier in Denekamp en op een gegeven moment kon ik niet meer fietsen en lopend naar mijn werk was geen optie, want het is niet hier om de hoek.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Moeite om op tijd wakker te worden om te gaan werken	<i>“Ik heb wel vaak van, als je heel veel pijn hebt, dan slaap je ’s nachts gewoon heel slecht en dan is het echt heel moeilijk om ’s morgens wakker te worden. Dan zie je het soms drie uur en vier uur en soms zelfs vijf uur worden en als dan je wekker om kwart voor zeven gaat, dan hoor je hem wel eens niet. Dan ben je gewoon compleet in coma, dus ik heb op dit moment gewoon drie wekkers staan.” (Resp 3, V, RA, 49)</i>
Niet meer kunnen werken	<i>“En ik kon op een gegeven moment echt helemaal niks meer. Op een gegeven moment lag ik alleen maar in bed, kwam mijn bed niet eens meer uit, want je hebt zoveel pijn en ellende en je hoofd zit helemaal vol.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Werk niet volhouden	<i>“En ik kon het ook helemaal niet volhouden, omdat ik gewoon heel moe was, want die ziekte vreet gewoon aan je.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Vermoeid zijn	<i>“Mwoah, ja soms toch vermoeidheid. Je maakt soms lange dagen, waar je dan vroeger gewoon door kon gaan, ga je dat nu wel merken. Kan ook door de leeftijd komen, maar ook wel door de reuma denk ik en de medicijnen die ik gebruik.” (Resp 7, M, RA, 61)</i>
Vermoeid en mindere handfuncties	<i>“Energie beperkt en mijn hand functioneert minder. En aangezien ik altijd functies heb uitgevoerd waarbij ik veel achter de pc zit of moet schrijven. Op een gegeven moment houdt het op.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>
Niet in staat iets af te maken of aan projecten mee te doen	<i>“Je kunt nooit echt iets afmaken. Je kunt niet aan projecten meedoen, omdat</i>

je weet van te voren als van de kans is groot dat ik uitval en dat is frustrerend.” (Resp 6, V, AP, 45)

De respondenten noemden in de interviews vele belemmeringen met betrekking tot job control, die zij ervaarden op het werk. De volgende belemmeringen kwamen naar voren: vertraging van werkzaamheden, geen concentratie, moeilijk op gang komen, niet meer op het werk kunnen komen, moeite om op tijd wakker te worden om te gaan werken, niet meer kunnen werken, het werk niet meer vol kunnen houden, vermoeid zijn, verminderde handfuncties en niet in staat zijn iets af te maken of aan projecten mee te doen. Respondent 8 gaf aan dat wanneer ze veel last heeft, ze niet zo kan opschieten als ze dat normaal gewend is. Op de vraag wat het betekent voor het werk wanneer ze veel last heeft van reuma antwoordde ze:

“En er komt niet altijd even veel uit je handen. Bij mij zit de reuma veel in mijn polsen en soms heb ik dan wel eens zo ’n brace om.” (Resp 8, V, RA, 52)

Respondent 1 gaf op diezelfde vraag als antwoord dat ze geen concentratie heeft wanneer ze veel last heeft. Ook zei ze dat ze haar taken minder goed kan uitvoeren, wanneer daar expliciet naar gevraagd wordt.

“Dan kan ik mij niet concentreren, dan ben ik gewoon totaal moe en pijn en het liefst wil ik dan ook gewoon onderduiken. Volgens mij word ik daar ook depressief van hoor.” (Resp 1, V, RA, 42)

Een andere belemmering, die wordt ervaren door respondent 3, is het moeilijk op gang komen wanneer ze naar het werk moet. Ze gaf aan:

“’s Morgens opstaan kost heel veel moeite, ontzettend veel pijn en duurt ook echt heel lang voordat ik op gang kom. En dan ga ik wel door, als ik opgestaan ben ga ik ook eigenlijk niet meer zitten en blijf ik in beweging omdat het zo soepel mogelijk moet worden. Ondertussen doe ik dus alles zoals wassen, aankleden, tandenpoetsen, tas inpakken, brood smeren en fruit pakken. Kijken of er nog nakijkwerk in de tas moet komen en als het goed gaat dan ga ik op de fiets naar school. Het is twee kilometer, dat is niet veel, dan ga ik met zo ’n elektrische fiets naar school heen. Maar als het niet goed gaat of als het heel slecht weer is of als ik naar twee locaties moet, dan ga ik toch vaak met de auto, omdat je dan ook en de laptop tas bij je hebt. Dat is gewoon niet

handig met de fiets.” (Resp 3, V, RA, 49)

Ook vindt ze het lastig om op tijd wakker te worden om te gaan werken. Doordat ze lerares is op een basisschool en haar werktijden vast staan is ze gebonden aan vaste tijden.

“Ik heb wel vaak van, als je heel veel pijn hebt, dan slaap je 's nachts gewoon heel slecht en dan is het echt heel moeilijk om 's morgens wakker te worden. Dan zie je het soms drie uur en vier uur en soms zelfs vijf uur worden en als dan je wekker om kwart voor zeven gaat, dan hoor je hem wel eens niet. Dan ben je gewoon compleet in coma, dus ik heb op dit moment gewoon drie wekkers staan.” (Resp 3, V, RA, 49)

De reuma zorgde er bij respondent 5 voor dat ze haar werk niet meer kon volhouden.

“En ik kon het ook helemaal niet volhouden, omdat ik gewoon heel moe was, want die ziekte vreet gewoon aan je.” (Resp 5, V, RA, 45)

Dit resulteerde uiteindelijk in het feit dat ze op een gegeven moment niet meer kon werken.

“En ik kon op een gegeven moment echt helemaal niks meer. Op een gegeven moment lag ik alleen maar in bed, kwam mijn bed niet eens meer uit, want je hebt zoveel pijn en ellende en je hoofd zit helemaal vol.” (Resp 5, V, RA, 45)

Tevens was zij niet meer in staat om op haar werk te komen door de reuma. Dit had twee fasen. Eerst werkte ze in een andere plaats dan haar woonplaats en werd ze belemmerd door het niet meer kunnen autorijden. Later toen ze in haar eigen woonplaats mocht werken, kon ze ook niet meer fietsen en lukte het haar ook toen niet meer om op het werk te komen.

“Dus toen hoefde ik niet naar Losser toe, want ik kon geen auto meer rijden. Of ja ik kon nog wel autorijden, maar ik had niet meer goed de kracht om te schakelen.” (Resp 5, V, RA, 45)

“En toen zat ik hier in Denekamp en op een gegeven moment kon ik niet meer fietsen en lopend naar mijn werk was geen optie, want het is niet hier om de hoek.” (Resp 5, V, RA, 45)

Vermoeid zijn werd ook als belemmering genoemd in de interviews. Zo zei respondent 7:

“Mwoah, ja soms toch vermoeidheid. Je maakt soms lange dagen, waar je dan vroeger gewoon door kon gaan, ga je dat nu wel merken. Kan ook door de leeftijd komen, maar ook wel door de reuma denk ik en de medicijnen die ik gebruik.” (Resp 7, M, RA, 61)

Evenals respondent 7 gaf respondent 6 ook aan vermoeid te zijn door de ziekte. Daarnaast is zij lichamelijk beperkt betreffende haar handfunctie. Dit leidde er zelfs toe dat ze een andere functie moest gaan uitoefenen.

“Energie beperkt en mijn hand functioneert minder. En aangezien ik altijd functies heb uitgevoerd waarbij ik veel achter de pc zit of moet schrijven. Op een gegeven moment houdt het op.” (Resp 6, V, AP, 45)

Verder gaf zij als belemmering aan dat ze door haar ziekteverzuim als gevolg van haar ziekte nooit echt iets kan afronden.

“Je kunt nooit echt iets afmaken. Je kunt niet aan projecten meedoen, omdat je weet van te voren als van de kans is groot dat ik uitval en dat is frustrerend.” (Resp 6, V, AP, 45)

3.1.3 Belemmeringen met betrekking tot sociale steun

In tabel 4 staan de labels van de belemmeringen in de categorie sociale steun die patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom erachter worden de citaten bij de desbetreffende labels weergegeven.

Tabel 4

Belemmeringen/ Problemen met betrekking tot sociale steun.

Labels	Citaten
Buitengesloten van leuke dingen op het werk	<i>“En verder ben ik vaak niet bij leuke dingen omdat die allemaal buiten werktijd plaats vinden en ik daar geen energie voor heb, op zo’n manier word ik dan wel buitengesloten.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>

Uit de interviews is gebleken dat er één belemmering op het werk wordt ervaren in de categorie sociale steun. Deze belemmering is buiten gesloten worden van leuke dingen op het werk. Respondent 6 gaf dit aan.

“En verder ben ik vaak niet bij leuke dingen omdat die allemaal buiten werktijd plaats vinden en ik daar geen energie voor heb, op zo’n manier word ik dan wel buitengesloten.” (Resp 6, V, AP, 45)

3.2 Werk gerelateerde factoren bij belemmering en aanpassing op het werk

In tabel 5 t/m tabel 7 staan de werk gerelateerde factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk bij personen met reuma. Deze factoren zijn onderverdeeld in drie categorieën, te weten werktaken, job control en sociale steun.

3.2.1 Werktaken

In tabel 5 staan labels met de factoren wat betreft belemmeringen en aanpassingen op het werk met betrekking tot werktaken weergegeven die de patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom ernaast staan de desbetreffende citaten bij de labels.

Tabel 5

Factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk met betrekking tot werktaken.

Labels	Citaten
<u>Factoren die een rol spelen bij belemmering</u>	
Taken die veel kracht kosten kunnen niet meer	<i>“Wat heel veel kracht vergt, bijvoorbeeld met papier dat je die gaatjes er in moet maken. Dat zijn allemaal dingen ja, daar heb ik dan weer moeite mee.” (Resp 2, V, RA, 53)</i>
Specifieke taken niet uit kunnen voeren	<i>“Op een gegeven moment, kon ik lichamelijk ook niks meer. Dan ging je in de brandweerauto zitten, maar dan kreeg ik de ademlucht niet meer om.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
<u>Factoren die een rol spelen bij aanpassing</u>	
Aangepast meubilair	<i>“Later zijn er wel wat aanpassingen geweest, dat heeft ook te maken met een goed zittende stoel en ik heb geen aangepast toetsenbord, maar je hebt tegenwoordig van die ergonomische bureaus en dat is het.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>
Zo min mogelijk lopen op het werk.	<i>“En ik heb dan ook last van mijn voeten soms en dan probeer je gewoon zo min mogelijk te lopen.” (Resp 8, V, RA, 52)</i>
Andere functie	<i>“Ik ben begonnen als telefoniste. En daar moest ik toen mee ophouden in verband met mijn hand. Toen ben ik op</i>

	de administratie terecht gekomen van de personeel- en salarisadministratie en van daar uit en ik op de personeelsadministratie terecht gekomen en van daar uit ben ik personeelsfunctionaris geworden.” (Resp 6, V, AP, 45)
Werkplek verhuizen naar eigen woonplaats	“En toen ben ik dus in Denekamp gaan zitten en hebben ze eigenlijk alles hier naar toe verhuisd, mappen en wat ik nodig had, computer.” (Resp 5, V, RA, 45)
Omscholen	“Daarna ben ik anderhalf jaar thuis geweest en heb ik via het re-integratiebureau een opleiding gedaan tot medisch secretaresse, ben ik mee begonnen.” (Resp 1, V, RA, 42)

In de interviews zijn factoren die een rol spelen bij belemmeringen op het werk naar voren gekomen, namelijk taken die teveel kracht kosten kunnen niet meer worden uitgevoerd en specifieke taken niet meer kunnen uitvoeren.

Respondent 2 vertelde dat ze taken die veel kracht kosten niet meer kon uitvoeren.

“Wat heel veel kracht vergt, bijvoorbeeld met papier dat je die gaatjes er in moet maken. Dat zijn allemaal dingen ja, daar heb ik dan weer moeite mee.” (Resp 2, V, RA, 53)

En respondent 5 gaf aan dat ze specifieke taken, als brandweervrouw zijnde niet meer kon uitvoeren.

“Op een gegeven moment, kon ik lichamelijk ook niks meer. Dan ging je in de brandweerauto zitten, maar dan kreeg ik de ademlucht niet meer om.” (Resp 5, V, RA, 45)

Aan de hand van de data-analyse is ook duidelijk geworden dat er verschillende werk gerelateerde factoren een rol spelen bij aanpassing op het werk bij patiënten met reuma. De aanpassingen die naar voren komen in de interviews met betrekking tot werktaken zijn de volgende vijf: werkplek verhuizen naar woonplaats, andere functie, zo min mogelijk lopen op het werk, aangepast meubilair en omscholen. Respondent 5 vertelde dat als aanpassing haar

werkplek is verhuisd naar haar woonplaats, aangezien zij door de reuma niet meer de mogelijkheid had om naar haar werkplek te gaan die zich bevond in een andere plaats.

“En toen ben ik dus in Denekamp gaan zitten en hebben ze eigenlijk alles hier naar toe verhuisd, mappen en wat ik nodig had, computer.” (Resp 5, V, RA, 45)

Een andere aanpassing met betrekking tot werktaken is het feit dat respondent 6 een andere functie is gaan uitvoeren als gevolg van de reuma.

“Ik ben begonnen als telefoniste. En daar moest ik toen mee ophouden in verband met mijn hand. Toen ben ik op de administratie terecht gekomen van de personeel- en salarisadministratie en van daar uit en ik op de personeelsadministratie terecht gekomen en van daar uit ben ik personeelsfunctionaris geworden.” (Resp 6, V, AP, 45)

Ook heeft respondent 6 aangepast meubilair op haar werk.

“Later zijn er wel wat aanpassingen geweest, dat heeft ook te maken met een goed zittende stoel en ik heb geen aangepast toetsenbord, maar je hebt tegenwoordig van die ergonomische bureaus en dat is het.” (Resp 6, V, AP, 45)

Respondent 8 past zichzelf aan op haar werk als ze veel last heeft.

“En ik heb dan ook last van mijn voeten soms en dan probeer je gewoon zo min mogelijk te lopen.” (Resp 8, V, RA, 52)

Na het ontdekken van reuma is respondent 1 eerst in de ziektewet geraakt, aangezien zij het werk niet meer vol kon houden. Als aanpassing met betrekking tot werktaken is zij zich gaan omscholen.

“Daarna ben ik anderhalf jaar thuis geweest en heb ik via het re-integratiebureau een opleiding gedaan tot medisch secretaresse, ben ik mee begonnen.” (Resp 1, V, RA, 42)

3.2.2 Job control

In tabel 6 staan de labels met factoren die een rol spelen bij belemmeringen en aanpassingen op het werk met betrekking tot job control weergegeven die de patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom ernaast zijn de desbetreffende citaten bij de labels weergegeven.

Tabel 6

Factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk met betrekking tot job control.

Labels	Citaten
<u><i>Factoren die een rol spelen bij belemmering</i></u>	
Geen	-
<u><i>Factoren die een rol spelen bij aanpassing</i></u>	
Vrij nemen	<i>“Nou het is wel zo, laatst een keer was ik heel erg moe en als ik dat aanvoel komen dat ik denk van pff ik loop op mijn tenen, dan zeg ik tegen haar ik wil me niet ziek melden, maar ik neem even twee ochtenden vrij.” (Resp 1, V, RA, 42)</i>
Werk andere keer inhalen	<i>“De meeste werkzaamheden gaan wel, alleen soms dan gaat dat even niet, maarja dan laat ik dat gewoon liggen. Dan doe je dat op een andere dag.” (Resp 4, M, RA, 45)</i>
Ziektewet	<i>“Zelfs dat lukte niet meer en toen ben ik in de ziektewet geraakt en ben ik uiteindelijk ook afgekeurd gedeeltelijk op reumatoïde artritis.” (Resp 1, V, RA, 42)</i>
Taken doseren	<i>“En dan heb ik nu geleerd dat ik moet doseren. En hoe meer ik doseer, des te makkelijker het voor mij is om een werkweek vol te houden. En nu dan thuis.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Stug doorgaan	<i>“En dan gewoon met alle kracht en moeite, van je moet je moet.” (Resp 5, V, RA, 45)</i>
Aanwezig zijn op dagen dat je eigenlijk niet werkt voor een vergadering	<i>“Soms moet je gewoon op maandag of vrijdag naar een vergadering en dat doe ik ook gewoon. Dus je hebt gewoon ook een heleboel collega's die het niet meer weten dat ik 20 uur in de week werk. Dat moet ik af en toe wel eens zeggen, van ja ik werk maar 20 uur in</i>

Vergadering laten schieten of thuis werken	de week, dus om die reden ben ik er dan liever niet op maandag of op die vrijdag.” (Resp 7, M, RA, 61) “Ja, meestal kies je dan voor die dingen die minste beweging kosten. Als ik veel last heb, ga ik eerder thuis werken. Dan ga ik niet volleyballen of één keer in plaats van twee keer per week. Of ik laat fitness een keer schieten. Dat soort dingen wel. Als je meer last hebt, dan laat je de dingen waar veel beweging bij nodig is, schieten. Of als ik een paar uur in de auto moet zitten voor een vergadering ergens in het land, dan zeg ik die af. Dan hoor ik later wel waarover het ging. Dat soort keuzes maak je af en toe wel. Maar komt trouwens niet zo vaak voor.” (Resp 7, M, RA, 61)
Bepaalde taken aanpassen	“Gym met toestellen dat weet iedereen, dat doe ik niet. Voordoen doe ik niet, dan laat ik het wel iemand voordoen die het wel kan. Met toestellen zeg ik altijd van dat doe ik niet, want ik kan ze niet vangen. Ik wil het wel, maar ik heb die kracht niet en dan laat ik ze vallen. Dus dat doe ik niet. Gymlessen prima, maar dan doe ik de sport- en spellessen en een keer ringen en dergelijke en een keer met een kast ofzo, maar iets waar ik niet bij hoef te vangen en niet bij voor te doen. Dat doe ik wel en dat weet ook iedereen. Dat is ook nooit een probleem geweest.” (Resp 3, V, RA, 49)
Minder gaan werken (per week)	“Dat is ook mede een reden waarom ik toentertijd van 40, naar 36 en naar 30 en ondertussen 20 uur ben gegaan.” (Resp 6, V, AP, 45)

Minder uren per dag werken	<i>“En toen heb ik wel mijn dagen wat aangepast, waardoor ik niet meer een hele dag werkte, maar gewoon ochtenden. Dat was gewoon veel beter vol te houden.”(Resp 8, V, RA, 52)</i>
Autonomie hebben	<i>“Maar in het begin had ik daar echt heel erg behoefte aan, om gewoon te kunnen werken wanneer je het kon. En gewoon het feit dat dat kan, geeft vaak al genoeg steun, dat het eigenlijk niet hoeft, zal ik maar zeggen. Gewoon het feit dat als je je 's ochtends mwah voelt, dat je niet hoeft te denken van maar ik moet een hele dag. Dat je gewoon denkt van ach ik ga wel en ik zie wel en vaak gaat het dan wel. En er komt dan niet altijd even veel uit je handen, maar gewoon het feit dat dat kan, dat helpt al.”(Resp 8, V, RA, 52)</i>

Naast de werk gerelateerde factoren in de categorie werktaken, zijn er ook werk gerelateerde factoren in de categorie job control te benoemen. Er zijn geen factoren die een rol spelen bij belemmering op het werk aan het licht gekomen. Echter zijn er wel factoren die een rol spelen bij aanpassingen met betrekking tot job control naar voren gekomen in de interviews: vrij nemen, werk laten liggen, ziektewet, doseren, stug doorgaan, aanwezig zijn op tijden dat men niet werkt, vergaderingen laten schieten of thuis werken, bepaalde taken aanpassen, minder gaan werken, werkdagen aanpassen en autonomie hebben. Respondent 1 gaf aan dat ze in haar huidige baan wel eens vrij neemt, wanneer ze veel last heeft.

“Nou het is wel zo, laatst een keer was ik heel erg moe en als ik dat aanvoel komen dat ik denk van pff ik loop op mijn tenen, dan zeg ik tegen haar ik wil me niet ziek melden, maar ik neem even twee ochtenden vrij.” (Resp 1, V, RA, 42)

Toen de reuma net was ontdekt en ze nog ander werk had, lukte het haar niet om het werk vol te houden. Zij heeft zich toen ziek moeten melden.

“Zelfs dat lukte niet meer en toen ben ik in de ziektewet geraakt en ben ik uiteindelijk ook afgekeurd gedeeltelijk op reumatoïde artritis.” (Resp 1, V, RA, 42)

Wanneer men veel last heeft van reuma, maar toch gaat werken en men bepaalde taken niet kan uitvoeren, vertelde respondent 4 dat hij het werk wel eens laat liggen.

“De meeste werkzaamheden gaan wel, alleen soms dan gaat dat even niet, maarja dan laat ik dat gewoon liggen. Dan doe je dat op een andere dag.” (Resp 4, M, RA, 45)

Als aanpassing met betrekking tot job control heeft respondent 5 geleerd dat ze haar taken moet opdelen in kleinere stukken.

“En dan heb ik nu geleerd dat ik moet doseren. En hoe meer ik doseer, des te makkelijker het voor mij is om een werkweek vol te houden. En nu dan thuis.” (Resp 5, V, RA, 45)

Voordat ze geleerd heeft om te doseren, bleef ze maar stug doorgaan met haar werkzaamheden.

“En dan gewoon met alle kracht en moeite, van je moet je moet.” (Resp 5, V, RA, 45)

Respondent 7 gaf al aan als belemmering dat hij ingepland werd voor vergaderingen op dagen dat hij niet werkt. Zijn aanpassing hierop is dat hij af en toe wel aanwezig is op dagen dat hij eigenlijk vrij is.

“Soms moet je gewoon op maandag of vrijdag naar een vergadering en dat doe ik ook gewoon. Dus je hebt gewoon ook een heleboel collega's die het niet meer weten dat ik 20 uur in de week werk. Dat moet ik af en toe wel eens zeggen, van ja ik werk maar 20 uur in de week, dus om die reden ben ik er dan liever niet op maandag of op die vrijdag.” (Resp 7, M, RA, 61)

Af en toe wanneer hij erg veel last heeft, laat hij wel eens een vergadering schieten of blijft hij thuis om daar aan de slag te gaan.

“Ja, meestal kies je dan voor die dingen die minste beweging kosten. Als ik veel last heb, ga ik eerder thuis werken Dan ga ik niet volleyballen of één keer in plaats van twee keer per week. Of ik laat fitness een keer schieten. Dat soort dingen wel. Als je meer last hebt, dan laat je de dingen waar veel beweging bij nodig is, schieten. Of als ik een paar uur in de auto moet zitten voor een vergadering ergens in het land, dan zeg ik die af. Dan hoor ik later wel waarover het ging. Dat soort keuzes maak je af en toe wel. Maar komt trouwens niet zo vaak voor.” (Resp 7, M, RA, 61)

Respondent 3 kan door de reuma sommige taken niet uitvoeren op haar werk en deze taken past zij dan aan, zodat ze haar werk toch kan uitvoeren.

“Gym met toestellen dat weet iedereen, dat doe ik niet. Voordoen doe ik niet, dan laat ik het wel iemand voordoen die het wel kan. Met toestellen zeg ik altijd van dat doe ik niet, want ik kan ze niet vangen. Ik wil het wel, maar ik heb die kracht niet en dan laat ik ze vallen. Dus dat doe ik niet. Gymlessen prima, maar dan doe ik de sport- en spellessen en een keer ringen en dergelijke en een keer met een kast ofzo, maar iets waar ik niet bij hoef te vangen en niet bij voor te doen. Dat doe ik wel en dat weet ook iedereen. Dat is ook nooit een probleem geweest.” (Resp 3, V, RA, 49)

Respondent 6 is minder gaan werken door haar ziekte. Zij heeft haar werkuren verminderd, aangezien zij het niet meer vol konden houden om fulltime te werken. Wanneer er gevraagd werd aan respondent 6 (V, AP, 45) hoe het komt dat ze minder is gaan werken, antwoordde ze meteen ‘door mijn ziekte’. Daarnaast gaf ze nog als reden aan dat ze, doordat ze vaak absent is vanwege haar ziekte, steeds minder uren is gaan werken.

“Dat is ook mede een reden waarom ik toentertijd van 40, naar 36 en naar 30 en ondertussen 20 uur ben gegaan.” (Resp 6, V, AP, 45)

Respondent 8 werkte al parttime. Echter heeft zij haar dagen aangepast als gevolg van de reuma, zodat zij alleen de ochtenden ging werken. Hierdoor kon zij hetzelfde aantal uren blijven werken.

“En toen heb ik wel mijn dagen wat aangepast, waardoor ik niet meer een hele dag werkte, maar gewoon ochtenden. Dat was gewoon veel beter vol te houden.” (Resp 8, V, RA, 52)

Dat zij de autonomie had om haar werkdagen zelf in te delen, toen ze veel last had, heeft haar enorm geholpen om te kunnen blijven werken ondanks het hebben van reuma.

“Maar in het begin had ik daar echt heel erg behoefte aan, om gewoon te kunnen werken wanneer je het kon. En gewoon het feit dat dat kan, geeft vaak al genoeg steun, dat het eigenlijk niet hoeft, zal ik maar zeggen. Gewoon het feit dat als je je 's ochtends mwah voelt, dat je niet hoeft te denken van maar ik moet een hele dag. Dat je gewoon denkt van ach ik ga wel en ik zie wel en vaak gaat het dan wel. En er komt dan niet altijd even veel uit je handen, maar gewoon het feit dat dat kan, dat helpt al.” (Resp 8, V, RA, 52)

3.2.3 Sociale steun

In tabel 7 staan de labels met factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassingen op het werk met betrekking tot sociale steun weergegeven die de patiënten met reuma ervaren op hun werk. In de kolom ernaast zijn de desbetreffende citaten bij de labels weergegeven.

Tabel 7

Factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk met betrekking tot sociale steun.

Labels	Citaten
<u>Factoren die een rol spelen bij belemmering</u>	
Chagrijnig zijn ten opzichte van collega's	<i>“Wat ik vooral een belemmering vind, is de vermoeidheid en dat je gewoon altijd pijn hebt. En dan moet je heel erg oppassen dat je niet chagrijnig wordt. Echt heel erg, zoals deze week heb ik echt ontzettend veel pijn, veel meer dan de afgelopen weken en dan moet je heel erg oppassen dat je dat niet botviert op iemand anders die toevallig net iets verkeerd tegen je zegt.” (Resp 3, V, RA, 49)</i>
Irreële verwachtingen van de werkgever	<i>“Nu heb ik toevallig een collega die ambtelijk is en ook reuma heeft. En met ons tweeën verbazen wij ons. Dan worden we op cursus gestuurd en dan moeten we bij een pand zonder lift naar de derde etage, onder de zolderverdieping. En om alert en goed te kunnen reageren, willen ze dat wij daar de hele ochtend gaan staan.” (Resp 6, V, AP, 45)</i>
Reuma niet zichtbaar voor omgeving	<i>“Ja, je hebt het gevoel dat je je werk in de steek laat, je collega's in de steek laat. Aan de buitenkant ziet niemand wat aan je en ik heb geen bordje voor mijn hoofd hangen van ik heb reuma. Dus dat was zo moeilijk, dat was echt heel</i>

	moeilijk. Als je een gebroken arm hebt of een nekkraag om dan zegt de mens of de maatschappij oh wat heeft die dan, wat erg. Als het zichtbaar is, maar reuma is niet zichtbaar.” (Resp 5, V, RA, 45)
<u>Factoren die een rol spelen bij aanpassing</u> Hulp van collega’s	“Ordnerners uit de kast pakken die hoog staan en zwaar zijn. Ik kan wel wat ordners vasthouden, maar ik ben altijd bang dat als ik het pak dat ik hem kwijtraak. De airco hangt hoog en als er een klep versteld moet worden, kom ik er niet bij. De ramen kan ik niet open doen omdat het niet aangepast is. Dat zijn dingen die ik vraag.” (Resp 6, V, AP, 45)
Inhouden op het werk	“En op je werk laat je dat niet zo zien, maar dan kom je thuis en dan ontploft het hier. Want als iemand dan ook maar in de weg liep of als iets mij niet zinde, dan was het meteen knetterhard mis.” (Resp 5, V, RA, 45)
Niet ingaan op irreële verwachtingen van werkgever	“En dan kijken we elkaar alleen maar aan en dan draaien we om en gaan we weer aan het werk.” (Resp 6, V, AP, 45)
Acceptatie van verminderde betrokkenheid	“Ik werk 20 uur, dan kan ik die en die taak, die vind ik leuk, die zou ik kunnen doen en die ga ik doen. En de rest van de school laat ik de school. Je doet dus je kleine, afgebakende taak en dat doe je met een aantal mensen en dat gaat prima. En dat vind ik ook prima en de rest laat ik gewoon de rest.” (Resp 7, M, RA, 61)
Onthulling	“En ja ik dacht, het is ergens ook wel goed dat ze het weten, want je moet het mensen ook gunnen om rekening met je te kunnen houden.” (...)

Ander neemt taken over	<i>“Ze zeiden geef maar aan als het niet meer gaat en ik heb toen ook heel erg de vrijheid gehad om echt dagen zelf in te delen.” (Resp 8, V, RA, 52)</i> <i>“We hebben ook een aantal collega’s die de gymmake hebben en die doen de toestellessen dan wel. Dus dat is geen probleem en dan ga ik er bij zitten.” (Resp 3, V, RA, 49)</i>
Werkgever steunt minder werken	<i>“Dus het ROC van Twente is best wel bereid om inspanningen te leveren om tegemoet te komen aan mensen die ziek zijn. Maargoed reuma is dan weer een heel andere soort en dat wil men dan ook best rekening mee houden. Ze hebben meegewerkt aan dat ik 20 uur kon gaan werken. Je wordt dan toch ontslagen en je krijgt een nieuw contract voor 20 per week en nou daar is gewoon volledig aan meegewerkt. Dus in die zin, niks dan lof daarover.” (Resp 7, M, RA, 61)</i>

Naast werk gerelateerde factoren in de categorieën werktaken en job control, kwamen er ook werk gerelateerde factoren in de categorie sociale steun naar voren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk bij patiënten met reuma. De factoren die een rol spelen bij belemmeringen in de categorie sociale steun zijn: chagrijnig zijn ten opzichte van collega’s, irreële verwachtingen van de werkgever en dat reuma niet zichtbaar is voor de omgeving. Wanneer er wordt gekeken naar chagrijnig zijn ten opzichte van collega’s, gaf respondent 3 aan dit als een belemmering op het werk te ervaren.

“Wat ik vooral een belemmering vind, is de vermoeidheid en dat je gewoon altijd pijn hebt. En dan moet je heel erg oppassen dat je niet chagrijnig wordt. Echt heel erg, zoals deze week heb ik echt ontzettend veel pijn, veel meer dan de afgelopen weken en net iets verkeerd tegen je zegt.” (Resp 3, V, RA, 49)

Respondent 6 voelt zich niet begrepen op haar werk wat blijkt uit de factor irreële verwachtingen van de werkgever. Deze factor speelt een rol bij belemmeringen die zij ervaart op het gebied van sociale steun. Zo zei ze:

“Nu heb ik toevallig een collega die ambtelijk is en ook reuma heeft. En met ons tweeën verbazen wij ons. Dan worden we op cursus gestuurd en dan moeten we bij een pand zonder lift naar de derde etage, onder de zolderverdieping. En om alert en goed te kunnen reageren, willen ze dat wij daar de hele ochtend gaan staan.” (Resp 6, V, AP, 45)

Een andere factor die een rol speelt bij belemmeringen op het werk is het niet zichtbaar zijn van de ziekte voor de omgeving. Respondent 5 gaf aan dat ze het erg lastig vindt dat de omgeving niet ziet dat je reuma hebt.

“Ja, je hebt het gevoel dat je je werk in de steek laat, je collega's in de steek laat. Aan de buitenkant ziet niemand wat aan je en ik heb geen bordje voor mijn hoofd hangen van ik heb reuma. Dus dat was zo moeilijk, dat was echt heel moeilijk. Als je een gebroken arm hebt of een nekkraag om dan zegt de mens of de maatschappij oh wat heeft die dan, wat erg. Als het zichtbaar is, maar reuma is niet zichtbaar.” (Resp 5, V, RA, 45)

Naast de factoren die een rol spelen bij belemmeringen op het werk, spelen er ook factoren een rol bij aanpassing op het werk. De volgende factoren die daarbij een rol spelen in de categorie sociale steun kwamen aan het licht: hulp van collega's, inhouden op het werk, niet ingaan op irreële verwachtingen, acceptatie van verminderde betrokkenheid op het werk, onthulling, ander neemt taken over en werkgever steunt minder werken. Respondent 6 gaf aan dat zij als aanpassing hulp vraagt en krijgt van collega's, aangezien zij sommige dingen niet zelf kan.

“Ordnars uit de kast pakken die hoog staan en zwaar zijn. Ik kan wel wat ordners vasthouden, maar ik ben altijd bang dat als ik het pak dat ik hem kwijtraak. De airco hangt hoog en als er een klep versteld moet worden, kom ik er niet bij. De ramen kan ik niet open doen omdat het niet aangepast is. Dat zijn dingen die ik vraag.” (Resp 6, V, AP, 45)

Bij het in kaart brengen van de factoren die een rol spelen bij belemmeringen is al duidelijk geworden dat sommige respondenten chagrijnig worden ten opzichte van collega's door hun ziekte. Respondent 5 gaf aan dat zij zich op haar werk wat dat betreft vaak inhield.

“En op je werk laat je dat niet zo zien, maar dan kom je thuis en dan ontploft het hier. Want als iemand dan ook maar in de weg liep of als iets mij niet zinde, dan was het meteen knetterhard mis.” (Resp 5, V, RA, 45)

Ook werd als factor wat betreft belemmering genoemd dat er soms irreële verwachtingen waren op het werk. Respondent 6 gaf aan hier last van te hebben. Ze moest bijvoorbeeld op cursus naar de derde verdieping van een gebouw zonder trappen en dan moest ze daar de hele morgen gaan staan. Zij gaat hier mee om, door er niet op in te gaan.

“En dan kijken we elkaar alleen maar aan en dan draaien we om en gaan we weer aan het werk.” (Resp 6, V, AP, 45)

Respondent 7 ervaarde het als een belemmering dat hij minder betrokken is bij zijn werk, doordat hij parttime is gaan werken als gevolg van de reuma. Hij gaf aan dat hij deze belemmering heeft geaccepteerd en dat hij het prima vindt zo.

“Ik werk 20 uur, dan kan ik die en die taak, die vind ik leuk, die zou ik kunnen doen en die ga ik doen. En de rest van de school laat ik de school. Je doet dus je kleine, afgebakende taak en dat doe je met een aantal mensen en dat gaat prima. En dat vind ik ook prima en de rest laat ik gewoon de rest.” (Resp 7, M, RA, 61)

Respondent 2 heeft restauratieve taken op haar werk en wanneer zij bepaalde taken niet kan uitvoeren, is haar aanpassing dat zij een ander om hulp vraagt.

“Ja dat ik het niet zo kan uitoefenen, zoals je het normaal zou doen. Dan zit het wel iets op een lager pitje en bijvoorbeeld flessen opendraaien, dan vraag ik degene die een glas limonade wil hebben van goh wilt u dat even doen, want ik het zere polsen of wat dan ook. Ja en dan neem ik gewoon een diclofenac in.” (Resp 2, V, RA, 53)

Daarnaast is onthulling een belangrijke werk gerelateerde factor die een rol speelt bij aanpassing op het werk in de categorie sociale steun. Respondent 8 gaf aan dat ze het goed vindt om open te zijn over je ziekte, zodat collega's er bedacht op kunnen zijn en kunnen helpen als dit nodig is.

“En ja ik dacht, het is ergens ook wel goed dat ze het weten, want je moet het mensen ook gunnen om rekening met je te kunnen houden.” (...)

“Ze zeiden geef maar aan als het niet meer gaat en ik heb toen ook heel erg de vrijheid gehad om echt dagen zelf in te delen.” (Resp 8, V, RA, 52)

Wanneer bepaalde taken op het werk niet uitgevoerd kunnen worden, doordat ze last heeft van reuma, vertelde respondent 3 dat een ander deze taken dan overneemt. Ze gaf eerder al aan dat zij bepaalde taken aanpast, op het gebied van job control, als oplossing voor de belemmering dat zij geen gymles met toestellen kan geven. Een andere oplossing, die zij noemde, is dat collega's die lessen overnemen.

We hebben ook een aantal collega's die de gymke hebben en die doen de toestellessen dan wel. Dus dat is geen probleem en dan ga ik er bij zitten.” (Resp 3, V, RA, 49)

Als factor wat betreft aanpassing in de categorie sociale steun, benadrukte respondent 7 dat zijn werkgever sociale support levert aan mensen met een ziekte. Zij hebben er ook aan mee heeft geholpen dat hij parttime is gaan werken als gevolg van zijn ziekte.

“Dus het ROC van Twente is best wel bereid om inspanningen te leveren om tegemoet te komen aan mensen die ziek zijn. Maar goed reuma is dan weer een heel andere soort en dat wil men dan ook best rekening mee houden. Ze hebben meegewerkt aan dat ik 20 uur kon gaan werken. Je wordt dan toch ontslagen en je krijgt een nieuw contract voor 20 per week en nou daar is gewoon volledig aan meegewerkt. Dus in die zin, niks dan lof daarover.” (Resp 7, M, RA, 61)

4. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk zullen de conclusies van dit onderzoek worden weergegeven, die een antwoord zullen geven op de hoofdvragen die gesteld zijn in dit onderzoek. Daarna zullen de resultaten worden besproken in vergelijking met de gevonden literatuur. Verder zullen de beperkingen van dit onderzoek worden aangegeven en zullen er aanbevelingen worden gedaan voor vervolgonderzoek.

4.1 Conclusie

In dit onderzoek zijn er vele belemmeringen naar voren gekomen die patiënten met reuma ervaren op hun werk als gevolg van hun ziekte. Deze belemmeringen zijn onder te verdelen in de drie categorieën werktaken, job control en sociale steun.

Wanneer er gekeken wordt naar werktaken, zijn de volgende belemmeringen te melden: moeite met zitten, uitgeput zijn na een werkdag, handen en voeten niet meer kunnen gebruiken, fouten maken, niet altijd betrokken worden bij het werk, vergaderingen op dagen dat je niet werkt en alles kost meer moeite.

Met betrekking tot job control zijn er ook belemmeringen naar voren gekomen, namelijk vertraging van werkzaamheden, geen concentratie, moeilijk op gang komen, niet meer op het werk kunnen komen, moeite om op tijd wakker te worden om te gaan werken, niet meer kunnen werken, het werk niet meer vol kunnen houden, vermoeid zijn, verminderde handfuncties en niet in staat zijn iets af te maken of aan projecten mee te doen.

Bij de categorie sociale steun is er één belemmering te noemen, namelijk buitengesloten worden van leuke dingen op het werk.

Daarnaast is er in dit onderzoek gekeken naar werk gerelateerde factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk van patiënten met reuma. Ook deze worden opgedeeld in de drie categorieën, te weten werktaken, job control en sociale steun. In de categorie werktaken zijn de volgende factoren, die een rol spelen bij belemmeringen, te noemen: taken die veel kracht kosten en specifieke taken kunnen niet meer worden uitgevoerd. Tevens zijn er factoren gevonden die een rol spelen bij aanpassing. In de categorie werktaken zijn dit: werkplek verhuizen naar woonplaats, andere functie, zo min mogelijk lopen op het werk, aangepast meubilair en omscholen.

In de categorie job control zijn geen factoren genoemd die een rol spelen bij belemmeringen. Echter zijn er in deze categorie wel factoren die een rol spelen bij aanpassing

aan het licht gekomen, namelijk vrij nemen, werk andere keer inhalen, ziektewet, taken doseren, stug doorgaan, aanwezig zijn op tijden dat niet men werkt, vergaderingen laten schieten of thuis werken, bepaalde taken aanpassen, minder gaan werken per week, minder gaan werken per dag en autonomie hebben.

Wat betreft de categorie sociale steun zijn er zowel factoren die een rol spelen bij belemmering als bij aanpassing op het werk genoemd. De betreffende factoren bij belemmering zijn: chagrijnig zijn ten opzichte van collega's, irreële verwachtingen van de werkgever en het niet zichtbaar zijn van de reuma voor de omgeving. Daarnaast spelen de volgende factoren een rol bij aanpassing op het werk in de categorie sociale steun: hulp van collega's, inhouden op het werk, niet ingaan op irreële verwachtingen van werkgever, acceptatie van verminderde betrokkenheid op het werk, onthulling, ander neemt taken over en werkgever steunt minder werken.

4.2 Discussie

4.2.1 Resultaten gekoppeld aan de literatuur

Wanneer er wordt gekeken naar de resultaten en de conclusies van dit onderzoek in het licht van de literatuur zijn er weinig opvallende zaken te vermelden. Veelal blijken de bevindingen overeen te komen met de besproken literatuur uit de 'Inleiding'. Akil en Amos (1995) melden dat reuma de oorzaak is van vele beperkingen, morbiditeit en mortaliteit. In de interviews komt dit ook duidelijk naar voren, aangezien de respondenten vele belemmeringen aandragen als gevolg van de reuma. Daarnaast geven Kavanaugh et al. (2009) aan dat veel reumapatiënten zich moeten aanpassen in hun dagelijks leven vanwege deze beperkingen. Ook Beaton et al. (2009) haalden aan dat, wanneer het gaat om werken met reuma, er gekeken moet worden naar aanpassingen van de persoon zelf en naar aanpassingen van en op het werk. Dit is in overeenstemming met de resultaten van dit onderzoek, aangezien de respondenten vele aanpassingen met betrekking tot hun baan vermelden in de interviews, zowel persoonlijke aanpassingen als aanpassingen door de omgeving, waar zij mee te maken hebben gekregen als gevolg van de reuma. Uit onderzoek van Burton et al. (2005) is gebleken dat de meeste mensen die lijden aan RA functieverlies ervaren, wat zich vertaalt in verminderde productiviteit op het werk. In vergelijking met de resultaten van dit onderzoek, blijkt inderdaad dat er productiviteitsverlies is op het werk wanneer men veel last heeft van reuma. Echter valt het op dat er soms ook werd aangegeven dat het met de productiviteit op het werk wel goed zit, maar dat men niet meer in staat is om dan thuis nog iets te doen. Dit is een

belangrijke uitkomst en zal moeten worden meegenomen in toekomstig onderzoek. Barrett et al. (2000) stelden al dat de mate van autonomie, die mensen hebben op het werk, belangrijk is. Wanneer dit wordt vergeleken met de resultaten van dit onderzoek, blijkt dat de mate van autonomie ook door sommige respondenten als een belangrijke factor wordt aangedragen om te kunnen werken met reuma. Verder blijkt uit onderzoek van Varenkamp en van Dijk (2010) dat het ontvangen van steun en begrip van collega's en managers erg belangrijk is wanneer het gaat om baanbehoud. In dit onderzoek blijkt ook dat dit erg belangrijk is, aangezien vele respondenten een beroep moeten doen op hulp van collega's om hun werk goed uit te kunnen blijven voeren. Om deze steun te kunnen ontvangen is het wel van belang dat de werkomgeving op de hoogte is van de situatie van de medewerker met reuma. Dit kan volgens Gignac en Cao (2009) zowel positief als negatief uitpakken. Wanneer de werkomgeving op de hoogte is, krijgt zij de kans om de reumapatiënt te steunen en te helpen. Daar staat tegenover dat het onthullen van persoonlijke informatie kan zorgen voor een negatief brandmerk en kan leiden tot verminderde kansen op het werk. In dit onderzoek kwam alleen naar voren dat onthulling een positief effect heeft. De respondenten hebben ervaren dat het onthullen van de ziekte leidt tot steun en aanpassingen op het werk.

4.2.2 Beperkingen van het onderzoek

Bij dit onderzoek zijn een aantal beperkingen te melden. Ten eerste zijn er maar acht respondenten geïnterviewd, wat erg gering is. Normaal gesproken moeten er bij kwalitatief onderzoek steeds opnieuw respondenten worden geïnterviewd totdat er geen nieuwe informatie meer verkregen wordt en er dus 'verzadiging' optreedt (Marshall, 1996). Dit is in dit onderzoek niet gebeurd, aangezien dit een Bacheloropdracht is en van te voren het aantal respondenten is vastgesteld. Zodoende is het mogelijk dat nog niet alle factoren die een rol spelen in kaart zijn gebracht. Echter is er met dit onderzoek wel degelijk een begin gemaakt met het in kaart brengen van de factoren, die meegenomen moeten worden bij het opstellen van een vragenlijst naar belemmeringen op het werk bij patiënten met reuma.

Een tweede beperking is het feit dat er maar één persoon de interviews heeft afgenomen en deze zelf heeft uitgetypt en geanalyseerd. Gebruikelijk is dat de data-analyse door meerdere personen wordt uitgevoerd, om zo de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen.

Ten derde is het zo dat de respondenten voornamelijk van het vrouwelijke geslacht zijn en dit kan invloed hebben op de resultaten van dit onderzoek. In dit onderzoek zijn er

twee mannen geïnterviewd, tegenover zes vrouwen. Vrouwen kunnen andere belemmeringen en aanpassingen naar voren brengen dan mannen. Het is echter niet precies duidelijk welke invloed dit op de resultaten heeft.

Een vierde beperking is dat niet alle respondenten dezelfde ziekte hebben, doordat er geen acht respondenten met dezelfde ontstekingsvorm van reuma uit het patiëntenforum ‘Reuma Research Partners’ van de Universiteit Twente en het Medisch Spectrum Twente beschikbaar waren. Zeven respondenten hebben Reumatoïde Artritis en één respondent heeft Artritis Psoriatis. Het is onduidelijk welk effect dit heeft op de uitkomsten van dit onderzoek. Wel is het zo dat beide soorten reuma een ontstekingsvorm zijn, dus kan het zijn dat de gevolgen van deze beperking te overzien zijn.

Het feit dat sommige respondenten meerdere ziektes naast reuma hebben, kan als laatste belemmering worden genoemd. Hierdoor kunnen de antwoorden van deze respondenten gekleurd zijn. Hoe zij zich voelen of welke belemmeringen zij ervaren, hoeft niet direct een gevolg te zijn van alleen de reuma, maar de andere ziektes kunnen daar ook een rol in spelen. In dit onderzoek is niet te controleren in hoeverre de andere ziektes bepalend zijn geweest.

4.2.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Om te kunnen meten hoe vaak de belemmeringen en aanpassingen voorkomen, die naar voren zijn gekomen in dit onderzoek, zal dit onderzoek gekwantificeerd moeten worden. Het zou zinvol kunnen zijn om een vragenlijst te ontwikkelen waarin de belemmeringen en factoren, die in dit onderzoek aan bod komen, worden bevraagd om zo inzicht te krijgen in hoe groot de rol is van deze factoren. In vervolgonderzoek kan dan tevens de invloed van persoonlijke factoren, zoals leeftijd, gewicht en geslacht worden bevraagd, aangezien deze factoren volgens Badly (2008) en Beaton et al. (2009) wel een rol kunnen spelen en er in dit onderzoek niet actief naar gevraagd is. Ook is het zinvol om in vervolgonderzoek te kijken naar de balans tussen betaalde en onbetaalde rollen (Beaton et al., 2009). Dit kwalitatieve onderzoek, dat de belemmeringen en factoren die een rol spelen bij belemmering en aanpassing op het werk bij patiënten met reuma in kaart heeft gebracht, is een degelijke basis voor toekomstig kwantitatief onderzoek. In de toekomst kan namelijk met kennis van deze belemmeringen en factoren een kwantitatief onderzoek worden opgezet en een nieuw productiviteitsinstrument worden ontwikkeld dat voorgelegd kan worden aan patiënten met reuma.

5. Referenties

Akil M , Amos RS. ABC of rheumatology. Rheumatoid arthritis—I: clinical features and diagnosis. *British Medical Journal* 1995; **310** : 587 – 590.

Anis A, Zang W, Emery P, Sun H, Singh A, Freundlich B, Sato R. The effect of etanercept on work productivity in patients with early active rheumatoid arthritis: results from the COMET study. *Rheumatology* 2009; 48: 1283–1289

Baarda DB, de Goede MPM, Teunissen J (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese

Badly E. Enhancing the conceptual clarity of the activity and participation components of the International Classification of Functioning, Disability and Health. *Soc Sci Med* 2008;66:2335-45

Barrett EM, Scott DGI, Wiles NJ, Symmons DPM. The impact of rheumatoid arthritis on employment status in the early years of disease: a UK community-based study. *Rheumatology* 2000; 39: 1403-1409

Beaton D, Bombardier C, Escorpizo R, Zhang W, Lacaille D, Boonen A, Osborne RH, Anis AH, Strand CV, Tugwell PS. Measuring Worker Productivity: Frameworks and Measures. *The journal of Rheumatology* 2009; **36:9**: 2100–2109

Burton W, Morrison A, Maclean R, Ruderman E. Systematic review of studies of productivity loss due to rheumatoid arthritis. *Occupational Medicine* 2006; **56**: 18–27

Burton WN, Morrison A, Yuan Y, Li T, Marioni RE, Maclean R. Productivity cost model of the treatment of rheumatoid arthritis with abatacept. *Journal of Medical Economics* 2008; **11**: 3–21.

de Lange AH, Taris TW, Kompier MAJ, Houtman ILD, Bongers PM. “The Very Best of the Millennium”: Longitudinal Research and the Demand-Control-(Support) Model. *Journal of Occupational Health Psychology* 2003;8:4:282–305

Gignac MAM, Cao X. “Should I Tell My Employer and Coworkers I Have Arthritis?” A Longitudinal Examination of Self-Disclosure in the Work Place. *Arthritis & Rheumatism (Arthritis Care & Research)* 2009;61:12: 1753–1761

Glaser BG, Strauss A. Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research. *Sociology Press* 1967

Johnson JV, Hall EM. Job strain, work place social support, and cardiovascular disease: A cross-sectional study of a random sample of the Swedish working population. *American Journal of Public Health* 1988;78:1336–1342.

Karasek, R. A. Job demands, job control, and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly* 1979;24:285–308.

Karasek, R., & Theorell, T. (1990). *Healthy work: Stress, productivity and the reconstruction of working life*. New York: Basic Books.

Kavanaugh A, Smolen JS, Emery P, Purcaru A, Keystone E, Richard L, Strand V, van Vollenhoven RF. Effect of Certolizumab Pegol With Methotrexate on Home and Work Place Productivity and Social Activities in Patients With Active Rheumatoid Arthritis. *Arthritis & Rheumatism (Arthritis Care & Research)* 2009; 61:11: 1592–1600

Lempp, H., Scott, D., & Kingsley, G. (2006). The personal impact of rheumatoid arthritis on patients’ identity: a qualitative study. *Chronic Illn* 2 , 109-120.

Lundkvist J, Kastang F, Kobelt G. The burden of rheumatoid arthritis and access to treatment: health burden and costs. *Eur J Health Econ* 2008;8:49–60.

Marshall MN. Sampling for qualitative research. *Family Practice* 1996; 13: 522-525.

Rantanen I, Tuominen R. Relative magnitude of presenteeism and absenteeism and work-related factors affecting them among health care professionals. *Int Arch Occup Environ Health* 2011;84:225–230

Reumafonds. (2010). Verkregen op 7 juni 2011, van <http://www.reumafonds.nl/informatie-voor-doelgroepen/patienten/vormen-van-reuma/artritis-psoriatica/over-de-ziekte>

Reuma-onderzoek. (2010). Verkregen op 7 juni 2011, van http://www.reuma-onderzoek.nl/index.php?option=com_moofaq&view=category&id=4&Itemid=14

ten Klooster PM, Veehof MM, Taal E, van Riel PL, van de Laar MA. Changes in priorities for improvement in patients with rheumatoid arthritis during 1 year of antitumour necrosis factor treatment. *Ann Rheum Dis* 2007; 66:1485–90.

Varekamp I, van Dijk FJH. Workplace problems and solutions for employees with chronic diseases. *Occupational Medicine* 2010;60:287–293

Vrijkotte TGM, van Doornen LJP en de Geus EJC. Effects of Work Stress on Ambulatory Blood Pressure, Heart Rate, and Heart Rate Variability. *Hypertension*. 2000;35:880–886

Wolfe F, Michaud K, Choi HK, Williams R. Household income and earnings losses among 6,396 persons with rheumatoid arthritis. *J Rheumatol* 2005;32:1875–1883

Bijlagen

Bijlage 1

Vragenlijst

Hoe oud bent u?

Welke ziekte heeft u?

Wanneer is deze ziekte ontstaan?

Wat is uw hoogst genoten opleiding? Mavo, havo, vwo, lbo, mbo, hbo, wo

Welk werk doet u?

Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

Wat is uw burgerlijke staat? Gehuwd, ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar, alleenstaand.

Werkt uw partner? Hoeveel uur?

Heeft u kinderen? Hoeveel?

Wonen ze nog thuis? Hoe oud zijn ze?

Zijn er nog andere thuiswonenden?

Wie doet bij u thuis het huishouden?

Bijlage 2

Interviewschema

Doel van het interview: Factoren in kaart brengen die een rol spelen bij het hebben van een betaalde baan en reuma.

Structuur van het interview: semi-gestructureerd.

Topics: Individuele werksituatie, job demands, autonomie, job control, presenteeism, sociale steun, onthulling, aanpassingen op het werk, absenteeism, balans werken en leven.

Openingsvraag:

1. Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet? Hoeveel uren werkt u? Welke dagen werkt u? Welke taken heeft u?

Heeft u altijd dat aantal uren gewerkt? → Hoe komt het dat u meer/minder bent gaan werken? Indien minder gaan werken door reuma; Welke belemmeringen heeft u dan ervaren in uw werk? → Zijn er aanpassingen op uw werk gedaan om uw werkzaamheden te optimaliseren? Heeft u altijd dezelfde werktaken gehad? → Indien taken veranderd; Waardoor zijn uw taken veranderd? → Waarom zijn de taken veranderd, wat is er precies veranderd? Indien taken niet meer uitgevoerd kunnen worden door reuma; Zijn er aanpassingen gedaan om u uw werk beter uit te kunnen laten voeren? Indien taken niet veranderd; De taken die u heeft, zijn deze goed uitvoerbaar ondanks uw reuma? Waarom wel/ waarom niet?

2. Wie weten op uw werk dat u reuma heeft? → Waarom heeft u dit wel/niet verteld? (indien verteld) Wanneer heeft u ze dit verteld? Hoe reageerden ze? Heeft u het gevoel begrepen te worden? Helpen zij u? Hoe helpen zij?

→ (indien nee) Waarom heeft u dit niet verteld? Bent u van plan het in de toekomst nog te vertellen? Bent u bang dat u anders behandeld wordt wanneer u vertelt dat u reuma heeft?

3. Hoe ziet uw werkdag eruit? Kan dat veranderen? Heeft u daar zelf invloed op? Zijn er taken die vaststaan? Zijn er tijdstippen die vaststaan?

(Bij vrijheden) Helpen deze vrijheden u om uw werk goed uit te kunnen voeren, ondanks de reuma? → Hoe gaan uw collega's er mee om dat u reuma heeft? → En wat vindt uw leidinggevende ervan?

(geen vrijheden) Ervaart u dit als een belemmerende factor om uw werk goed uit te kunnen voeren? Waarom wel/ waarom niet?

4. Kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim? → Vind u het lastig om u ziek te moeten melden? → Waarom vind u dit wel/ niet lastig? Heeft u het idee begrepen te worden op uw werk als u niet in staat bent om te werken? → Wat vinden uw collega's er van als u zich ziek meldt? En wat vindt uw leidinggevende daarvan?

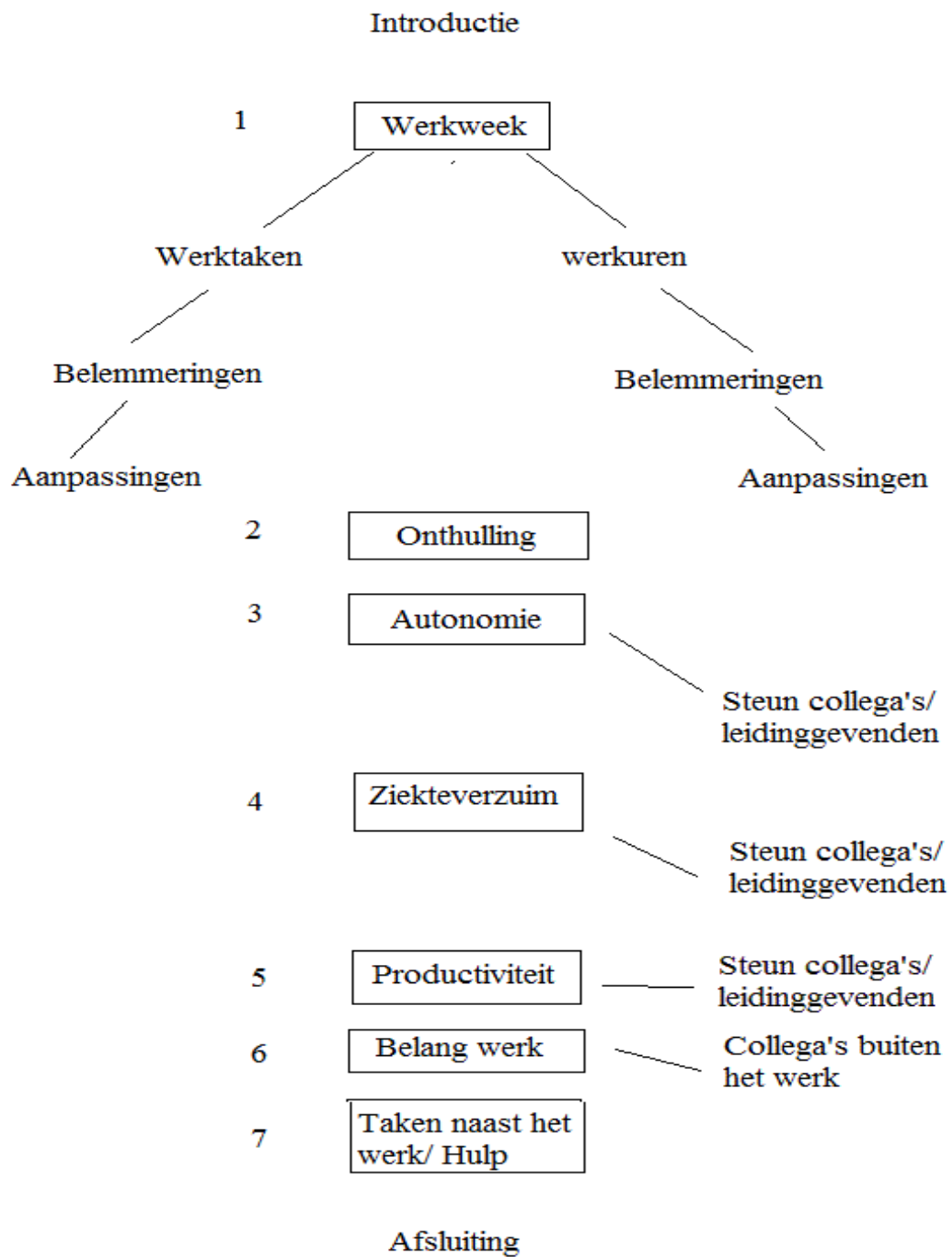
5. Wanneer u veel last heeft van reuma en u toch gaat werken, wat betekent dat dan voor uw werk? → Kunt u nog alles doen wat u normaal zou doen? Als dit niet lukt, wat doet u dan? Wat zou u hierbij kunnen helpen? Hoe gaan uw collega's en leidinggevenden hiermee om?

6. Hoe belangrijk is uw werk voor u? Waarom is werk wel/niet belangrijk voor u? Wat vindt u belangrijk aan uw werk? Indien contact met collega's belangrijk; Ziet u uw collega's ook buiten uw werk? Vind u het fijn dat u naast uw werk wel/geen contact heeft met uw collega's? Waarom vind u dit?

7. Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken? Hobby's, huishouden? Zijn deze taken goed te combineren? Wanneer uw veel last van uw reuma heeft, welke keuze maakt u dan tussen uw belangrijke taken zoals werken of het huishouden of hobby's? Hoe was dit voordat uw ziek werd? Wat is er veranderd? Krijgt u hulp vanuit uw omgeving? Welke hulp krijgt u? Hoeveel hulp krijgt u? Wie helpt er zoal?

We zijn nu bijna aan het einde gekomen van dit interview. Heeft u nog vragen of opmerkingen? Als u na afloop van dit onderzoek nog aanvullingen heeft, kunt u altijd telefonisch contact met mij opnemen. Uw gegevens ga ik analyseren en zo probeer ik duidelijk te krijgen welke factoren er zoal een rol spelen bij het hebben van reuma wanneer men een betaalde baan heeft. Stelt u het op prijs om iets over de resultaten van het onderzoek te vernemen? Zo ja, in welke vorm wilt u dit graag?

We zijn nu aan het einde gekomen van dit onderzoek. Heeft u nog vragen of opmerkingen? Dan wil ik u nogmaals hartelijk bedanken voor uw medewerking en ik wens u het allerbeste!

Bijlage 3

Alle uitgetypte interviews

Respondent 1 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 42 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *In 2002*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *MBO+*

I: Welk werk doet u?

R: *Administratief assistent*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *24 uur per week*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *5 dagen, elke dag dus.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Woonzorgcentrum, een groot bedrijf.*

I: Heeft u een tijdelijk contract of een vaste baan?

R: *Een tijdelijk contract.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Ongehuwd samenwonend met partner.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 36 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Nee*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Twee honden*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: Ik.

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: Ik sta 's morgens om zes uur op en dan laat ik de hondjes uit. Dan ga ik om... dan breng ik één hond breng ik weg en dan rijd ik door naar mijn werk en dan ben ik daar om acht uur.

I: Ja.

R: Dan heb ik om half elf pauze tot kwart voor elf. En dan werk ik tot één uur en dan ga ik weer naar huis.

I: Oké. En dan werkt u dus 24 uur en dan elke dag?

R: Ja elke dag vijf uur en één dag vier uur. Dinsdags vier uur.

I: Oké. En welke taken heeft u op uw werk?

R: Ik heb zittend werk. Wel achter de computer werken, toetsenbord, maar ik hoef niet veel te tikken, niet veel typen dus ik hoef geen grote verslagen uit te typen.

I: Hmmhmm.

R: En dat is voor mij goed te doen en dan af en toe eens naar de printer lopen, kopieerapparaat en hier en daar lopen. Ik heb wel lekker beweging erbij.

I: Ja. En heeft u elke dag dezelfde taken?

R: Ja elke dag is wel hetzelfde.

I: Heeft u altijd dat aantal uren gewerkt?

R: Nee. Ik ben begonnen met 36 uur, toen had ik ook een andere baan. Is dat wel van belang als ik dit vertel?

I: Jawel.

R: Of komt dat nog?

I: Ik vraag niet zozeer naar vorige banen, maar het is wel van belang hoe het zo komt dat u nu minder werkt.

R: Ja oké. Ik had voorheen een baan, daar werkte ik in de zorg als gespecialiseerd verzorgende.

I: Ja.

R: Mensen achter de voordeur helpen met psychische klachten en dat deed ik 36 uur in de week. En op een gegeven moment werd ik heel erg moe en kreeg ik vage klachten aan mijn voeten en handen en dacht ik van ik heb steunzolen nodig en ik heb jicht.

I: Ja.

R: Bleek niet zo te zijn, toen bleek ik dus reuma te hebben. Toen ben ik van 36 uur naar 32

uur gegaan. Kon ik niet volhouden vanwege de vermoeidheid. Ik kreeg ondertussen wel medicatie.

I: Oké.

R: Dat sloeg niet aan en elke keer maar wat proberen, proberen en dan werkte ik weer een halve week en aan het eind van de week was ik weer ziek, moe en in het weekend heel veel slapen. En dan begon ik maandag weer, dinsdag, woensdag en dan zakte ik alweer in en dan was het weer bijtanken en toen heb ik uiteindelijk gekozen om, ik dacht naar 28 uur te gaan.

I: Ja.

R: Zelfs dat lukte niet meer en toen ben ik in de ziektewet geraakt en ben ik uiteindelijk ook afgekeurd gedeeltelijk op reumatoïde artritis.

I: Hmm vervelend.

R: Daarna ben ik anderhalf jaar thuis geweest en heb ik via het re-integratiebureau een opleiding gedaan tot medisch secretaresse, ben ik mee begonnen.

I: Ja.

R: Van daar uit was het voor mij ook wel weer belangrijk om aan het werk te gaan, want ik zat al een lange tijd thuis en ik had een heel negatief gevoel van ik kom nooit meer aan het werk.

I: Hmmhmm.

R: Ik kan niks en het wordt nooit meer wat. Toen ben ik begonnen met een 0-uren contract bij het inboeken van regiotaxi ritten. Dat heb ik een jaar gedaan, totdat Livio mij weer belde voor deze baan, voor 24 uur en daar ben ik sinds 17 januari werkzaam.

I: Dus eigenlijk komt het vooral door uw reuma dat u minder bent gaan werken.

R: Ja en als ik de medicatie die ik nu heb, als ik die gekregen had op het moment dat ik ziek werd.

I: Ja.

R: Dan had ik mijn baan nog gehad.

I: Oké dat is wel zuur.

R: Ja dat weet ik zeker.

I: Welke belemmeringen ervaarde u dan zoal in uw werk toen u reuma kreeg?

R: Vermoeidheid heel erg, het gevoel van watten in je hoofd. Ja de polsen en de handen zijn bij mij aangedaan, dus ik kon andere mensen niet helpen. En ook mijn voeten en gewoon totale stijfheid. 's Ochtends niet uit bed kunnen komen, dat mijn toenmalige partner mij moest helpen douchen, helpen afdrogen, sokken aan doen, aankleden. Ja dat was gewoon hel.

I: Ja dat kan ik me voorstellen. Even kijken. Zijn er in uw huidige baan nog aanpassingen gedaan om u beter te laten functioneren?

R: Nee helemaal niks, mijn bureau is hoger gezet en voor de rest niks.

I: Dus het kan gewoon zoals het nu is?

R: Ja en omdat het ook niet zo'n hele dag is.

I: Nee.

R: Daarom heb ik dat ook gedaan, dat ik het verdeel over vijf dagen.

I: Ja. Was u daar zelf vrij in, om die tijden in te delen?

R: Ja. Ja dat is wel prettig.

I: Wie weten er allemaal op uw werk dat u reuma heeft?

R: Mijn directe leidinggevende en mijn directe collega's en zo hier en daar ook wel wat mensen eigenlijk.

I: Waarom heeft u dit wel verteld?

R: Mijn leidinggevende wist het al via Livio omdat ik ook gedeeltelijk afgekeurd ben en die is ook eind verantwoordelijk voor mijn re-integratie dus dat is bekend.

I: Ja.

R: Ja en ze vragen ook altijd naar je geschiedenis, wat heb je hiervoor gedaan en toen zei ik ja dat kon ik niet volhouden, want ik heb reuma. Heb jij reuma vroegen ze dan. Ja en zo gaat dat dan.

I: Ja. Dus u heeft het meteen verteld bij het solliciteren.

R: Ja en ze wist het ook, ze was in het begin wel huiverig om mij aan te nemen, omdat ze daarvoor ook een collega had met reuma en die kon het werk niet meer aan. Maar voor mijn doen ben ik wel heel goed te pas. Tenminste voor iemand met reuma denk ik.

I: Dat is wel heel fijn. Heeft u het gevoel begrepen te worden op uw werk?

R: Dat is niet aan de orde eigenlijk.

I: Nee?

R: Maar wat ik wel, maar dat is een stukje wat ik gemist heb in die vorige baan, is dat je niet kunt uitleggen hoe je je voelt en je wilt zozeer je best doen om het vol te houden. Je kunt het niet overbrengen van het lukt me niet en dan zeggen ze van ja waar zit het dan in. Dan zeg ik ja in mijn polsen en dan zeggen ze dan kun je toch wel dit of dat. En dan zeg ik nee, ik kan zelfs nog niet autorijden, niet schakelen. Ze kunnen het bijna niet bevatten wat het inhoud.

I: Omdat ze het zelf niet hebben.

R: Ja en het is aan de buitenkant niet echt zichtbaar.

I: Nee inderdaad. Over de volgende vraag hebben we het net ook al even gehad. Over uw werkdag. U begint dan om acht uur. Kan dat veranderen, heeft u daar zelf invloed op?

R: Ja, ik mag ook om half negen beginnen. Maar voor mij was het op een gegeven moment handig, want ik moest mijn partner steeds wegbrengen naar Oldenzaal en dan was ik er toch vroeg uit.

I: Ja.

R: Maar ik was daar wel heel erg huiverig voor, want ik moet om zes uur opstaan, red ik dat wel.

I: Ja.

R: kan ik dat wel aan.

I: Het is wel heel vroeg inderdaad.

R: Ja hartstikke vroeg, maarja ik heb gewoon 's ochtends wel tijd nodig en dat is niet omdat ik stram of stijf ben, maar ik heb een ontzettend ochtendhumeur en dan voel je die druk van ik moet dit dat en dat en dan ben ik bang dat ik ga verstijven.

I: Ja.

R: Ga verkrampen.

I: Oké, dus u kunt ook om half 9 beginnen. Zijn er verder nog tijdstippen die vaststaan qua werk?

R: Nee niet echt.

I: En hoe zit dat met uw taken?

R: Ik krijg opdrachten van mijn leidinggevende en die voer ik uit. Nou had ik vorige week vrijdag bijvoorbeeld iets wat echt af moest, maar dat is sporadisch. Ik heb er zelf wel ritme in.

I: Ja, dus u heeft wel redelijk wat vrijheden in uw werk.

R: Ja ik kan het zelf een beetje plannen.

I: Helpen die vrijheden u om goed uw werk uit te kunnen voeren?

R: Ja dat vind ik wel prettig. Dan heb je iets meer ruimte en dan schrijf ik het op in de agenda bijvoorbeeld en dan denk ik daar wel aan, want dan moet dat wel voor een bepaalde dag af, maar dat ik het zelf eventjes kan plannen. Kijk als ik wat langer moet blijven, dan blijf ik langer om wat af te maken, maar dat ik wel zelf mijn rust daar in pak.

I: Ja precies. Hoe gaan uw collega's er mee om dat u reuma heeft?

R: Niet.

I: Niet. Oké, kunt u dat verder uitleggen?

R: Ja die denken daar helemaal niet bij na, denk ik. Die gaan daar gewoon niet mee om, want

ik denk dat zij zoiets hebben van zij heeft het niet.

I: Ja.

R: Want ik ben net als hen, ze zien het eigenlijk niet en dan is het ook niet aan de orde denk ik.

I: Oké en uw leidinggevende?

R: Nou het is wel zo, laatst een keer was ik heel erg moe en als ik dat aanvoel komen dat ik denk van pff ik loop op mijn tenen, dan zeg ik tegen haar ik wil me niet ziek melden, maar ik neem even twee ochtenden vrij.

I: Ja.

R: Om even weer op adem te komen zeg maar.

I: Hoe reageert ze daar dan op?

R: Dat vindt ze prima. Alles is natuurlijk beter dan ziek melden, want ja dat drukt op de kosten. Dus ze hebben liever dat ik vrij neem.

I: We hebben het al nu al even over ziekteverzuim gehad. Kunt u mij de frequentie van uw ziekteverzuim schatten?

R: Eigenlijk nooit. Toevallig laatst, twee ochtenden maar dat was omdat ik misselijk was, niet door de reuma.

I: Vind u het lastig om u ziek te moeten melden?

R: Ja zeker.

I: Waarom vind u dat lastig?

R: Ja, omdat ik al een hele tijd bij de deur heb gezeten en ik blij ben dat ik weer aan het werk ben. En ik mijn baan heel graag wil behouden.

I: Heeft u het gevoel begrepen te worden op uw werk als u niet in staat bent om te werken?

R: Ja op zich wel, het is nu niet echt aan de orde, maar toen ik nog veel last had, wisten ze dat ik niet veel kon en begrepen ze dat wel.

I: Wat vinden uw collega's ervan als u zich ziek meldt?

R: Geen idee, dat boeit me eigenlijk ook helemaal niet en ik zou het ook niet weten. Als ik ziek thuis blijf, weet ik zelf dat ik echt ziek ben en ik weet niet wat anderen daarvan denken.

I: Wanneer u veel last heeft van reuma en u toch gaat werken, wat betekent dit dan voor uw werk?

R: Hoe bedoel je?

I: Wanneer u heel veel last heeft en u toch naar uw werk gaat. Kunt u dan nog alles wat u

normaal zou doen? Wat betekent dat voor uw werk?

R: Dan kan ik mij niet concentreren, dan ben ik gewoon totaal moe en pijn en het liefst wil ik dan ook gewoon onderduiken. Volgens mij word ik daar ook depressief van hoor.

I: Dat is ook erg vervelend. Maar kunt u uw taken nog wel uitvoeren?

R: Ja minder goed.

I: Minder.

R: Ja.

I: En als iets dan niet lukt, wat doet u dan?

R: Dan laat ik het liggen, dan zeg ik het wel dat het mij nou niet lukt. Dat geef ik dan wel aan.

I: Ja. Aan wie geeft u dat aan?

R: Aan mijn leidinggevende en mijn collega's.

I: Helpen zij u dan?

R: Als ze tijd hebben willen ze wel helpen, denk ik. Maar dit is eigenlijk nooit nodig.

I: Hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Heel belangrijk.

I: Waarom is uw werk zo belangrijk?

R: Je doet mee in de maatschappij. Je zorgt voor je eigen inkomen. Je hebt mensen om je heen, anders zit je thuis de hele dag. Daar word je ook niet beter van, dan voel je je ook ziek, zwak, misselijk. Voor vrijwilligerswerk hoef je je ook niet aan te melden, want als je echt ziek bent, als je reuma hebt, zit je met die andere reuma klanten. Kun je die gaan verzorgen, dat schiet ook niet op.

I: Nee inderdaad. U zegt ook wel dat het contact met de mensen belangrijk is. Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Ja.

I: Ja? En hoe vindt u dat?

R: Dat is leuk. Ik heb hele leuke collega's.

I: Dat is fijn. Waarom vindt u dit leuk? Dat u fijne collega's heeft of ze buiten het werk ziet?

R: Waarom ik dat fijn vind?

I: Ja.

R: Ja, gevoel van waardering denk ik, naar beide kanten toe. De klik. Dat is prettig. Daar word ik vrolijk van, ik hoor er bij.

I: Ja. In de algemene vragenlijst vroeg ik al wie het huishouden deed. Daar wil ik nu graag iets dieper op in gaan. Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken? Dan doel ik op

huishouden, hobby's?

R: Ja mijn huishouden is de belangrijkste taak en de hondjes uitlaten. Hobby's heb ik niet op dit moment, vind ik lastig.

I: Ja.

R: Ik kan niet wat vinden.

I: Oké.

R: Ik sportte vroeger heel veel, maar dat doe ik niet meer.

I: Hoe komt dat?

R: Door de reuma.

I: Zijn uw taken van uw huishouden en uw werk goed te combineren?

R: Jawel. Ja, dat gaat wel goed.

I: Wanneer u veel last heeft van reuma, welke keuze maakt u dan tussen de belangrijke taken zoals werk en het huishouden?

R: Werk.

I: Dan kiest u voor uw werk. Kunt u dat iets meer toelichten?

R: Het huishouden kan nog wel even een dagje liggen of twee dagen.

I: Ja.

R: En anders komt mijn moeder wel een keer helpen of mijn partner kan het ook overnemen dus.

I: Ja.

R: Dus dan kies ik voor werk, dat vind ik belangrijk, want ik wil het niet nog een keer kwijt raken.

I: Nee precies. En hoe was dit dan voordat u ziek werd?

R: Met het huishouden en werk?

I: Ja hoe waren de belangrijke taken dan verdeeld. Ik hoorde net dat u toen nog sportte.

R: Ja inderdaad, sporten. 's Ochtends om half 7 zat ik op de fiets vanuit Haaksbergen naar Enschede en zat ik de hele dag in de catering en liep ik de hele dag met koffiekannen. Dat was vrij. Toen kon je doen wat je wilde en dat gaat niet meer.

I: Nee. Deed u toen daarnaast ook het huishouden?

R: Ja het huishouden en van alles en nog wat.

I: Wat is er dan zoal veranderd?

R: Je bent beperkt. Vrijheid blijheid is geweest, dat kan niet meer. Bij alles is het, misschien ook wel onbewust hoor, dat is bij mij al ingebouwd dat je denkt van bij alles een beetje rustig

aan.

I: Ja.

R: Ja, want ik heb wel eens periodes gehad dat ik dacht van ik voel me zo toppie ik ga lekker naar de sportschool en dan doe je dat weer een week en dan zat ik weer thuis.

I: Ja dat is balen.

R: Een maand geleden dacht ik van ik wil ook wel weer gaan joggen. Trek ik de joggingschoenen aan en dan gaat de eerste keer super top, de tweede keer wordt het al minder en de derde keer lukt het al niet meer.

I: Hmm dat is erg vervelend. Krijgt u hulp vanuit uw omgeving?

R: Ja mijn ouders helpen wel eens.

I: Welke hulp krijgt u?

R: Ja soms met het huishouden.

I: Krijgt u veel hulp?

R: Af en toe krijg ik hulp, mijn moeder is ook al zeventig en dan nog wil ze me helpen.

I: Dat is wel lief.

R: Ja zeker.

I: Dan zijn we nu bijna aan het einde gekomen van dit interview. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

R: Ja wat ik wel wil zeggen, maar daar heb jij misschien helemaal niks aan, maar dat ze met die reumamedicatie meteen de juiste medicatie moeten geven en niet alle protocollen door met eerst die medicatie proberen en dan die medicatie en dat en dat en dat en dan uiteindelijk krijg je de dure medicatie, die heb ik nu ook en als ze daar nou twee jaar eerder mee waren begonnen, dan had ik niet zo lang in de ziektewet gezeten en was ik niet in dat traject gekomen dat ik afgekeurd ben.

I: Ja.

R: Ja 36 uur aan de bak, niks aan de hand. Kan ik mijn eigen broek ophouden en dat kost de gemeenschap in principe uiteindelijk veel minder geld.

I: Ja dat is wel vervelend dat dat zo gelopen is. Mocht u verder nog aanvullingen hebben of vragen, kunt u mij gerust bellen. Ik ga dit interview uittypen en dat doe ik ook bijna nog zeven andere interviews en dan ga ik kijken wat er zoal naar voren komt. Als u interesse heeft in de resultaten van dit onderzoek, kan ik u daarover een mailtje sturen.

R: Ja daar ben ik wel benieuwd naar ja. Ja als jij dat afgerond hebt, dan vind ik dat wel leuk. Dan kan ik ook kijken of anderen tegen hetzelfde aanlopen.

I: Oké, dan laat ik u dat weten. Dat kan nog wel een tijdje duren en ik weet ook niet of het wat interessants voor u oplevert, maar ik zal u zeker mailen. Heel erg bedankt voor uw medewerking!

Respondent 2 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 53 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *Eind 2003*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *MBO*

I: Welk werk doet u?

R: *Hotelzorg. Eerst receptie, maar het bedrijf is gefuseerd en nu werk ik bij hotelzorg.*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *20 uur per week*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *3 dagen, elke maandag, dinsdag en donderdag.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Een verpleegtehuis, waar zo 'n 2000 mensen werken. Een groot bedrijf dus.*

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Een vaste baan.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Gehuwd.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 32 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Ja, een zoon van 33 jaar. Uitwonend. En ik heb twee kleinkinderen.*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Nee.*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *Mijn man en ik samen.*

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: Hoe mijn werkweek eruit ziet. Met opstaan bedoel je? Van het begin af aan?

I: Ja.

R: Om kwart voor zeven de wekker, half zeven, kwart voor zeven. Nou dan ga ik me klaar maken, gereed maken en dan ga ik naar het werk. Als het droog is, pak ik meestal de fiets, nu het weer beter weer wordt.

I: Ja.

R: En anders pak ik de auto. Het is zo'n beetje een half uurtje fietsen, aan de andere kant van Hengelo. Dan begin ik altijd om acht uur en dan werk ik tot half 3.

I: Oké.

R: Ja en dan naar huis. Eten maken, boodschapjes halen en eten en dan opruimen.

I: En dit doet u dus drie dagen in de week?

R: Ja.

I: Welke taken heeft u zoal op uw werk?

R: Hotelzorg dat wil zeggen dat je de mensen die vragen hebben die voor het eerst komen, wegwijs moet maken. Dan kun je opzoeken op welke afdelingen ze liggen. Beetje geruststellen. Je sorteert de post die binnenkomt voor de verschillende afdelingen. Je neemt telefoontjes aan, je houdt de tafels een beetje schoon en netjes. Je maakt een praatje met de mensen als je weet dat ze daar behoefte aan hebben. Je gaat broodjes afbakken voor tussen de middag, voor de lunch. Dan zorg je dat dat allemaal in orde komt. Je gaat afrekenen met de mensen. Kortom, ja dat is het dus zo'n beetje.

I: Klinkt leuk.

R: Ja dat is het ook.

I: Heeft u altijd 20 uur in de week gewerkt?

R: Ja, eigenlijk wel. Ook wel eens 22 uur, maar eigenlijk altijd rond de 20 uur.

I: Ervaart u belemmeringen in uw werk door uw reuma?

R: Ja tuurlijk heb je belemmeringen in je werk. Het is vooral in die, nou gaat het gelukkig goed, maar in die periodes dat het slecht ging en je wilt toch werken dan heeft dat uiteraard belemmeringen, want je kunt niet zoals je normaal altijd doet. En je wordt continu aan herinnerd, aan pijn en aan pijntjes en ja niet zo kunnen opschieten zoals je normaal altijd gewend bent geweest.

I: Dat is wel erg vervelend.

R: Ja.

I: En waar uit zich dat dan in?

R: Opgezette handen, voeten, knieën. Als je teveel fietst of loopt, voel je het 's nachts weer in

je heupen, waardoor je slecht slaapt. Dus ja het is gewoon een cirkel waar je dan in zit.

I: Ja. En welke taken kunt u dan eigenlijk op dat moment niet meer uitvoeren?

R: Wat heel veel kracht vergt, bijvoorbeeld met papier dat je die gaatjes er in moet maken. Dat zijn allemaal dingen ja, daar heb ik dan weer moeite mee.

I: Ja.

R: Of lang in dezelfde houding zitten, is ook echt funest.

I: Zijn daar nog aanpassingen voor gedaan in uw werk?

R: Nou toen ik nog in de receptie zat had ik een heel goed team. We konden allemaal heel goed met elkaar opschieten en dat was allemaal wederzijds dus ze hebben mij toen echt geholpen. Toen had ik bijvoorbeeld heel veel last met lopen en pas in de loop van de dag werd dat beter en soepeler. En toen hoefde ik bijvoorbeeld geen ochtenddiensten te draaien, maar middagdiensten. Maar verder niet echt aanpassingen, want je werkt in een team van zes mensen, dus voor de één is het bureau te hoog en voor de ander te laag. Maar we hielpen elkaar wel echt.

I: Ja.

R: Maarja we zijn nu dus gefuseerd en dus de receptie bestaat niet meer en dan is het inderdaad allemaal wel wat anders geworden.

I: Wat anders zegt u. Wat bedoelt u daar precies mee?

R: Ja nouja ons receptieteam is uit elkaar gevallen en je komt weer met nieuwe, andere collega's, ook vanuit Borne en Almelo, die er bij zijn gekomen. Tuurlijk je kunt goed met elkaar opschieten, maar het is niet meer zoals het toentertijd was.

I: Ja, wat vindt u daarvan?

R: Ja, wel jammer.

I: Wie weten er allemaal op uw werk dat uw reuma heeft?

R: Nou zo'n beetje denk iedereen wel. Vooral voor de fusie, toen was het toch allemaal wat kleinschaliger en je zit in de receptie dus ja iedereen kent je en iedereen ziet het ook wel aan je.

I: Ja.

R: Ja ik heb daar verder ook nooit geheimzinnig over gedaan.

I: Nee. Heeft u een reden waarom u het wel heel verteld of waarom het wel bekend mocht worden?

R: Nou nee dat ging gewoon automatisch. Of andere collega's van mij vertelden het wel. Ook niet uit nieuwsgierigheid ofzo, maar goh ja zoals je zelf ook uiteraard vraagt aan mensen van

hoe gaat het met je, zo ging dat ook bij mij.

I: Oké. Wanneer heeft uw verteld dat u reuma heeft?

R: Eigenlijk al vanaf het begin, omdat het toen ook ineens heel heftig was en dan valt het natuurlijk ook op. Ik had toen echt heftige pijnen, echt dus ja iedereen die ziet dat wel. Zoals nou als mensen mij nou leren kennen, die zien het niet aan mij en daar zeg ik het ook niet aan. Tenminste niet meteen van hallo ik ben die en ik heb reuma.

I: Nee precies. En hoe reageerden ze dan als u dat vertelde?

R: Ja goh, ze vonden het wel heel erg, want ja ik heb altijd heel veel aan sport gedaan en als je dat allemaal niet meer kunt en je kunt niet meer zelfstandig zijn zoals je zelf altijd deed. Dan is dat wel heel erg moeilijk om te accepteren.

I: Heeft u het gevoel dat u wordt begrepen door uw collega's?

R: Jawel, voor het grootste gedeelte wel. Ja absoluut, absoluut.

I: Waar uit zich dat in dan?

R: Dat ze toch wel meelevend zijn en ook wel mij willen helpen, vooral als ik het vraag. Dat is ook weer een eigenschap van mij, ik laat niet gauw dingen aan een ander over.

I: Nee.

R: Dus, maar als ik het echt niet kan, ja dan zeg ik het wel.

I: En zij helpen u dan.

R: Ja.

I: U gaf net al een paar taken aan die dan lastig werden. Zijn dat dan ook de dingen waarbij u wordt geholpen?

R: Ja, want dat laat ik dan liggen voor iemand anders of ik maak dunnere pakketjes. Ja in heel veel dingen daar probeer je zelf wel een weg in te vinden.

I: Ja. Kunt u iets gedetailleerder vertellen hoe uw werkdag eruit ziet.

R: Even kijken. Nou bij binnenkomst in hotelzorg dan komen de andere collega's ook bij elkaar, dat is tegen half negen. Uiteraard start je eerst allerlei apparatuur op. De kassa, de computer. Je doet de kasten van het slot af en dan ga je bij elkaar zitten en dan komen de andere mensen van de hotelzorg, dat wil zeggen linnendienst, servicedienst, intern transport, schoonmaak, komen dan allemaal bij elkaar. Noh en dan gaat mijn chef een praatje houden van dat of dat gebeurt er vandaag of dat moet er gebeuren.

I: Hmmhmm.

R: Nou en de desbetreffende personen krijgen dan de opdracht mee. Nou en dan is het even koffiedrinken en iedereen gaat dan aan de slag. Iedereen gaat dan zijn werk doen. De kranten

ga ik dan verdelen per afdeling. We hebben iets van tien afdelingen, dus dan ga je de kranten allemaal verdelen. Je gaat de bussen inplannen, je gaat de boel aan de kant maken. Het koffiezetapparaat ga je schoonmaken, je bakt broodjes af voor de lunch. Om half twaalf begint dat al. Kortom, ja als mensen aan de balie komen dan die de weg moeten weten dan ga je de mensen opzoeken op welke afdeling of ze liggen en die kun je dan verwijzen.

I: Ja.

R: Zo en zo moet u lopen. Kortom, eigenlijk van alles.

I: Ja, heel divers.

R: Ja klopt.

I: Kan dat ook veranderen? Heeft u daar zelf invloed op?

R: Waarop?

I: Op de tijden bijvoorbeeld of de volgorde van de taken.

R: Ja, je mag daar zelf een beetje een draai aangeven. Maarja soms, zoals de kranten die moeten gewoon als eerste op de betreffende afdelingen komen te liggen. Maar er zijn wel dingen, dat je denkt van ach het is nu zo druk dat kan ik wel laten liggen voor later. Of als ik begin om acht uur dan komt er om twaalf uur of half één moet ik zeggen een andere collega er weer bij, dus we staan ook nog een tijdje gezamenlijk, met ons tweetjes.

I: Oké.

R: Dan kun je alles weer opruimen, dus nee daar is allemaal wel een mouw aan te passen.

I: Ja.

R: Alleen als je alleen staat, dan heb je het soms heel erg druk. Vooral de middagdiensten dat is heel erg druk. Want dan sta je alleen en dan komt er bijvoorbeeld vanaf een uur of zeven 's avonds, dan komt er veel visite.

I: Ja.

R: Die willen en een kopje koffie, maar dat mogen ze zelf inschenken. Daar betalen ze ook niks voor. Maar zoals een drankje of een pilsje, daar moet je continu voor naar beneden en dan die grote flessen allemaal opbeuren en dan heb ik wel eens last.

I: Ja. Dat zijn dan taken die vaststaan. Zijn er ook nog tijdstippen die vaststaan?

R: Ja, nouja je hebt uiteraard een bepaalde tijd dat je moet beginnen. Ik kan niet om tien uur zeggen, nu begin ik pas. Dus daar zitten wel uiteraard vaste tijden aan en ja je moet wel zorgen dat je om half twaalf de broodjes hebt afgebakken en de soep warm hebt gemaakt of wat er op dat moment voor snack wordt bereid, warm wordt gemaakt. Dus daar kun je verder niet mee schuiven.

I: Zoals dat die dingen vaststaan, ervaart u dat als een belemmerende factor met uw reuma?

R: Nee, niet echt. Net wat ik al zei zoals die zware dingen dat vraag ik dan eventjes van wil jij mij even helpen, want mijn chef die zit achterons in een kamer, dus die kan ik dan wel even vragen van wil jij dat even doen ofzo.

I: Ja.

R: Nee, dat gaat allemaal wel goed.

I: Oké en wat vindt uw leidinggevende ervan dat u reuma heeft?

R: Nou ik heb mijn leidinggevende nu drie jaar en in het begin wist hij mijn achtergrond en toen ging het nog wel eens fout met elkaar, maar het gaat nu gewoon heel goed en hij staat nu gewoon helemaal achter mij. Dus dat is helemaal goed.

I: We hebben het ook al wel over uw collega's gehad. Hoe gaan die er mee om, kunt u daar iets meer over vertellen?

R: Van sommigen kreeg ik wel eens de indruk dat ze, vooral voordat ik bij de arbo-arts ben geweest, dan heb je wel eens pijntjes, maar het is gewoon heel moeilijk te zien. Ja en toen collega's nieuw waren dan dachten ze wel eens van ja die is aan het aanstellen. Vandaar dat ik het ook aan ben gaan geven bij de bedrijfsarts, dan staat het in ieder geval zwart op wit, dat ik niet zomaar iets zeg. Maar nogmaals mijn chef die staat helemaal achter mij, dus dat gaat wel goed met elkaar en nu de collega's ook hoor. Dat gaat allemaal prima.

I: Dat is wel fijn. Kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim?

R: Ja ik ben eigenlijk nooit ziek, alleen in het begin ben ik ooit veertien dagen in huis geweest, omdat ik gewoon geen kant uit kon.

I: Ja.

R: Ja maar ik heb altijd zo iets van het heeft helemaal geen zin om naar huis te gaan of in huis te blijven zitten. Daar ben ik gewoon helemaal geen type voor.

I: Hmmhmm.

R: Werken dat vind je leuk dus en ik doe het parttime dus dat scheelt.

I: Ja.

R: Dus dat gaat allemaal wel goed.

I: Dus u bent de laatste tijd eigenlijk niet ziek geweest?

R: Nee.

I: Als u zich wel ziek moet melden, vindt u dit dan lastig?

R: Ja ik doe het niet gauw. Nee, ook als ik 's ochtends een beetje griepig ben, dan gauw een aspirine en je gaat naar het werk.

I: Ja en waarom vindt u dat lastig?

R: Nou, dat zit gewoon in jezelf. Ik ben niet echt een pieperd die zegt van oh ik kan vandaag niet. Nee, want ook als ik mij ziek meld, moet mijn baas iemand anders op gaan trommelen van huis dus ja dat doe je dus niet zo heel gauw.

I: Oké. En wanneer u veel last heeft van uw reuma en u toch gaat werken. Wat betekent dat dan voor uw werk?

R: Ja dat ik het niet zo kan uitoefenen, zoals je het normaal zou doen. Dan zit het wel iets op een lager pitje en bijvoorbeeld flessen opendraaien, dan vraag ik degene die een glas limonade wil hebben van goh wilt u dat even doen, want ik het zere polsen of wat dan ook. Ja en dan neem ik gewoon een diclofenac in.

I: Zijn er nog bepaalde dingen die u kunnen helpen in uw werk?

R: Nee, ik zou het niet weten.

I: Oké. Hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Nou ik vind het heel belangrijk, absoluut. Ja ik vind het leuk dus ja ik heb zoiets van ja ik vind het leuk om andere mensen te zien, collega's te zien ja dus leuk.

I: Wat vindt u dan belangrijk?

R: Het onder de mensen zijn en daarmee in contact komen.

I: Ziet u uw collega's wel eens buiten uw werk?

R: Weinig, wel eens maar toen in de receptie veel meer.

I: Ja. En hoe vaak ongeveer?

R: Nou dan gingen we wel eens uit eten of bij elkaar op de koffie als er iets bijzonders was of dan kwamen we ook bij elkaar. Dat ging altijd wel heel leuk.

I: En hoe is dat nu?

R: Minder en dat komt gewoon omdat het allemaal groter is geworden. Dat wil niet zeggen dat ik met anderen niet op kan schieten, maar die tendens is tegenwoordig zo.

I: Oké. En met weinig, bedoelt u dan één keer per maand of?

R: Nee, nog minder.

I: Oké. Vond u dat fijn dat u naast uw werk nog heel veel contact had met uw collega's?

R: Ja, nouja toentertijd had je natuurlijk een heel hecht team. Je hoefde maar een kick te geven of we stonden er voor elkaar en dat was gewoon over en weer. Dus als ik 's morgens werd gebeld door mijn collega om zeven uur van ik ben ziek, dan nam je dat van elkaar over en dat was andersom ook. Dat was over en weer. Maar tegenwoordig is dat gewoon minder. Ieder gaat meer voor zichzelf.

I: Ja dat is wel jammer.

R: Ja.

I: Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken. Dan doel ik op hobby's, huishouden.

R: Ja nouja ik werk dan twintig uur en als ik dan weer kom dan ga ik boodschapjes halen als ik ze moet hebben en dan begin ik te koken. Ik mag wel graag eten maken, nouja en dan we passen elke woensdag, dan gaat mijn man ook mee, die is dan vrij, dan rijden we naar Amersfoort en passen we op onze kleinkinderen, wat heel erg leuk is.

I: Wat leuk!

R: Ja en dat kunnen we mooi allemaal samen doen, dus dat maakt het wel heel erg leuk natuurlijk en dan kook ik ook en dan is iedereen blij. Wij zijn blij, want we hebben de kinderen en de kleinkinderen gezien en mijn schoondochter is blij, want het eten staat op tafel en de kinderen zijn in bad geweest, dus dat is alleen maar goed.

I: Leuk hoor, elke woensdag naar Amersfoort is nog wel een ritje.

R: Ja. Het is een dik uur in de auto.

I: Ja. Zijn deze taken goed te combineren?

R: Ja vind ik wel. Ja je moet natuurlijk een beetje creatief er in zijn. Je moet geen moeilijke dingen meer gaan doen met eten etc. Ik maak het eten meestal thuis, dat vind ik handiger mijn eigen potten en pannen en dan heb ik de hele dag voor de kinderen.

I: Ja.

R: Ja dus dat is gewoon allemaal leuk en aardig.

I: En zijn de taken van het huishouden en de boodschappen doen goed te combineren met uw werk en de reuma?

R: Ja hoor. Ik bedoel ik kan steeds meer en ik krijg steeds meer kracht terug.

I: Oké.

R: Dus in feite haal ik de boodschappen allemaal zelf.

I: Wanneer u veel last heeft van de reuma en u moet een keuze maken tussen de belangrijke taken, welke keuze maakt u dan?

R: Ja dan maak ik inderdaad een schifting van wat is nu prioriteit.

I: Ja.

R: Nou en de teveel belastbare dingen die laat ik dan maar zitten.

I: Ja. En als u dan moet kiezen tussen uw werk en het huishouden?

R: Ik heb altijd voor het werken gekozen. Vooral in het begin toen ik heel veel pijn had, toen deed mijn man eigenlijk alles thuis. Dus kon ik gewoon werken.

I: Ja. En met het oppassen. Stel u voor u heeft een mindere periode en u moet wel de volgende dag weer werken. Wat voor keuze maakt u daar dan in?

R: Ja net wat ik eigenlijk al zei, ik ben nooit ziek dus ik ga gewoon werken. Als ik veel last heb, of pijntjes heb dan gaat mijn man de kinderen uit bed halen, verschonen, in bad doen. Dat doen we allemaal gezamenlijk.

I: Dat is wel fijn.

R: Ja.

I: En hoe was dat dan voordat u ziek werd?

R: Ik was altijd heel veel aan het sporten, tennissen. Ik heb jaren gevolleybald, gefitnesst. Ik was altijd heel sportief en dan vervalt dat allemaal. Ik moet zeggen ik ben wel vrij positief ingesteld, dus oké het is geconstateerd, ik heb het, accepteren en doorgaan, maar dat wil natuurlijk niet, want je moet ook wel geestelijk het verwerken. Dus toen kwam ik wel even met mijzelf in de knoei.

I: Ja dat is ook niet makkelijk.

R: Nee. Voor mij denk ik helemaal niet. Daar had ik echt heel veel moeite mee in het begin.

I: Krijgt u ook hulp vanuit uw omgeving?

R: Ja van mijn man, mijn familie, die willen ook wel helpen. Maar daar doe ik zelf nooit een beroep op. In een heel uiterst geval. Als ik mijn kleinkinderen hier een weekend heb en mijn man die moet werken dan vraag ik mijn zus als ze dan vrij heeft en die helpt mij dan.

I: Ja.

R: Dus op die manier probeer ik dat wel een beetje.

I: Hoe vaak komt dat ongeveer voor?

R: Nog niet eens één keer in de maand. In feite doe ik gewoon alles zelf.

I: Oké, dan zijn we nu bijna aan het einde van dit interview gekomen. Heeft u nog vragen, opmerkingen of toevoegingen?

R: Nee, of ja wat ik toen wel heb, toen ik het moeilijk had, heb ik een boek gelezen van omgaan met pijn dat is geschreven door het Roessingh en dat heb ik toen gelezen en zo heb ik geleerd dat je dingen niet achter elkaar moet doen. Dus als je strijkgoed hebt, dan moet je niet bijvoorbeeld tien overhemden achter elkaar doen, want je krijg je bijvoorbeeld op dat moment kun je het wel aan, maar later krijg je dan de pijn.

I: Ja.

R: Dus dan deed ik vaak, twee overhemden, stekker eruit en dan even zitten of ook even liggen, zodat je lichaam tot rust komt. Op die manier probeer je er zelf een weg in te vinden.

I: Hmhm.

R: En ik moet zeggen dat gaat heel goed.

I: Ja.

R: En ik ben nu sinds eind vorig jaar bij een alternatieve geneeswijze en dat bevalt me heel erg goed. Daar heb ik heel veel baat bij, dus ik probeer van alles.

I: Ja. Als u daar baat bij heeft, waarom niet.

R: Ja, dus goh en als je het heel laat hebt gemaakt, dan weet je dat je de volgende dag brak bent, je kunt niet meer zoals je voor die tijd kunt. Dat moet je gewoon accepteren van nou doe ik leuk en wordt het wat laat en dan moet je maar denken oké dan ben ik de volgende dag maar een wrak. Daar moet je gewoon keuzes in gaan maken.

I: Ja.

R: En ik vind niet dat je leven beheerst moet worden door de reuma.

I: Dus als de volgende dag moet werken, kunt u wel de avond ervoor het laat en gezellig maken?

R: Ja hoor en natuurlijk pas je wel een beetje op, niet te veel alcohol uiteraard. Maar dat gaat wel goed.

I: Oké. Dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw medewerking aan dit interview. Mocht u verder nog vragen hebben of opmerkingen, kunt u altijd contact opnemen. Stelt u het op prijs om iets over de resultaten van dit onderzoek te ontvangen?

R: Ja dat vind ik wel leuk.

I: Oké, dan mail ik wanneer het bekend is. Dit kan nog wel een paar maanden duren. Nogmaals heel erg bedankt!

Respondent 3 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 49 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis (ernstig versleten knieën, Crohn, Astma en eczeem)*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *Voorjaar 1988*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *HBO*

I: Welk werk doet u?

R: *Lerares Basisonderwijs.*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *22 uur per week*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *3 dagen op woensdag t/m vrijdag.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Op een school, klein bedrijf.*

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Een vaste baan.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Gehuwd.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 30 tot 35 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Ja, twee kinderen. Ze zijn 24 en 28 jaar, uitwonend. En ik heb één kleinzoon.*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Nee.*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *Grotendeels ik.*

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: *Maandags, dinsdags heb ik officieel vrij. Maandags pas ik dan op mijn kleinzoon samen*

met mijn man. Hij werkt dan vanuit huis. Woensdags sta ik voor de klas, donderdags en vrijdags dan ook. Donderdag en vrijdagsochtends sta ik voor de klas en donderdags en vrijdagmiddags op twee verschillende locaties digiborden aan de praat houden, als er wat is de reparaties en anders kinderen helpen met computer taken. Wegwijs maken, kleuters wegwijs maken in computerprogramma's bijvoorbeeld. Dat is wel heel erg leuk.

I: Ja lijkt me ook!

R: En dan woensdags voor groep vijf en donderdag en vrijdagsochtends voor groep zes.

I: U heeft nu al het een en ander verteld over de taken. Kunt u er nog iets meer over vertellen?

R: Doordat ik een paar jaar geleden heel erg ziek ben geweest en bijna een jaar in de ziektewet ben geweest, heb ik alle vrijwilligerswerk stop gezet wat ik toen deed. Ik deed toen echt nog heel veel.

I: Ja.

R: Ik heb er nu gewoon nog niet echt de energie voor. Sinds dat de schildklier verwijderd is, dat is nu twee jaar geleden, begint nu pas mijn energie weer een beetje op te krabbelen.

I: Ja.

R: Ja ik zat helemaal verkeerd met de dosering medicijnen, helemaal ontregeld en mijn hele lichaam ontregeld. En nu begint dat weer, dus nu heb ik ook wel weer dat ik denk van oh nu ga ik even dit doen of ga ik even dat doen. Maar eigenlijk zoals in de huishouding, alleen eigenlijk wat dringend noodzakelijk is.

I: Ja.

R: Ik ben geen goede huisvrouw. Nou en leerkracht is ja je gewone dingen. Mee naar een sporttoernooi hoef ik dit jaar nog niet. Heb ik heel veel jaren gedaan, maar heel veel andere dingen horen er gewoon bij, vergaderingen. 's Avonds een keer een vergadering bijwonen, musicals en feestavonden alles hoort erbij en schoolreisjes.

I: Heeft u altijd zo rond de 22 uur gewerkt?

R: Nee eigenlijk tot drie jaar geleden viel ik ook heel veel in op de school waar ik werk, dus dat ik soms wel fulltime werkte, maar sinds dat ik een chronische longontsteking erbij heb gehad, is dat afgelopen.

I: Ja.

R: Dat kon gewoon niet meer, de rest van de tijd heb ik nodig om uit te rusten en bij te komen. Echt.

I: En is dat dan een gevolg van de reuma?

R: Ik denk gewoon een gevolg van alle chronische ontstekingen, ik ben gewoon moe. Mijn

energie is gewoon op, de koek is op.

I: U heeft het net al een beetje verteld, maar welke belemmeringen ervaart u dan in uw werk?

R: Wat ik vooral een belemmering vind, is de vermoeidheid en dat je gewoon altijd pijn hebt.

I: Hmmhmm.

R: En dan moet je heel erg oppassen dat je niet chagrijnig wordt. Echt heel erg, zoals deze week heb ik echt ontzettend veel pijn, veel meer dan de afgelopen weken en dan moet je heel erg oppassen dat je dat niet botviert op iemand anders die toevallig net iets verkeerd tegen je zegt.

I: Ja.

R: Dus ja en van de andere kant is het ook wel weer, doordat je niet op de allergemakkelijkste school van Almelo werkt, dan ben je gewoon mentaal heel druk daarmee om alles in goede banen te leiden de hele dag, want het is bijna speciaal onderwijs.

I: Oké.

R: En dan ben je mentaal ook moe aan het einde van de dag.

I: Ja.

R: Op dit moment, de laatste drie jaar, ben ik en lichamelijk en mentaal gewoon heel moe. Dus ik knap echt af.

I: Dan is het in ieder geval fijn dat u naar drie dagen in de week bent gegaan.

R: Ja.

I: Zijn er nog aanpassingen gedaan op uw werk waardoor u beter kunt functioneren?

R: Nouja dat is het mooie van het basisonderwijs. Je hoeft niet de hele dag te zitten en je hoeft ook niet de hele dag te lopen of de staan dus wanneer het goed gaat dan loop ik de hele dag wel door de klas heen en wanneer het minder goed gaat dan zit ik op de stoel of ik rol er mee door de klas heen. Of ik zeg tegen de kinderen kom maar even bij mij dan leg ik het je uit. Dus dat is het voordeel van werk dat je niet aan één werkplek gebonden bent, je hebt een klaslokaal van zeven bij zeven tot je beschikking. Je kunt rondlopen en je kunt kinderen bij je laten komen.

I: Ja.

R: Ja je hebt digibord tegenwoordig dus je hoeft niet meer alles zelf op het bord te schrijven.

I: Ja.

R: En dan wat je van te voren al hebt getypt of al gescand hebt en dat vul je dan samen met de leerlingen in. Je hoeft geen bord meer omhoog en omlaag te doen, dicht te doen, schoon te maken. Die smerige krijgt waardoor je het weer benauwd kreeg enzo dat heb je ook niet meer.

Maar ja als er dan iets niet goed werkt met de computer, heb je meteen een probleem, want dan werkt en de pen niet meer en het bord niet meer.

I: Nee.

R: Dan heb je meteen een veel groter probleem. Techniek is dan wel heel kwetsbaar, maar meestal heb ik binnen twee, drie uur alles aan de praat.

I: Gelukkig maar.

R: Ja.

I: Eerst werkte u wel vijf dagen.

R: Ja maar vast had ik dus een halve baan en dan met inval werkte ik fulltime. Doordat collega's ziek waren of cursus hadden of andere extra dagen dat ik dan inviel.

I: En had u toen dezelfde taken als die u nu heeft?

R: Nee, ik heb op deze school in groep één t/m groep zeven gewerkt op twee locaties. Van alles.

I: Oké.

R: Ik heb de kleuterleidsteropleiding gedaan, ouderwetse kleuterleidsters opleiding. Dus het is soms weleens heel goed nadenken met taal en met rekenen. Rekenen is eigenlijk nooit een punt voor mij, meer een punt van hoe leg ik het uit. Maar taal, zinsontleding enzo is altijd mijn makke geweest. Als ik dat heb, moet ik altijd heel goed nadenken.

I: Wie weten er allemaal op uw werk dat uw reuma heeft?

R: Iedereen, omdat ik eigenlijk als ik verstek heb laten gaan wegens reuma. Als ik verstek heb laten gaan is het niet om de reuma geweest, maar vaker om andere dingen. En tot drie jaar geleden, totdat ik ziek werd dacht men dat ik altijd wel een keer inviel voor hun als ze een keer iets niet konden en als ik dan een keer op dat moment zei van ik kan nou echt niet deze week of ik red het niet dan hadden ze echt zoiets van nou zeg ze heeft geen kleine kinderen meer en wij wel en waarom niet.

I: Ja.

R: Dan moest de adjunct wel eens zeggen van hallo denk eens na. Ze heeft reuma en als ze zegt dat ze niet kan, dan kan het niet. Klaar.

I: Nee.

R: Maar over het algemeen ze weten het, maar omdat ik mezelf niet laat kennen vergeten ze het. En dat is geen opzet.

I: Nee. En is er nog een reden waarom u het verteld heeft?

R: Heel af en toe zeg ik het nu wel eens, zoals nu laatst ook een paar keer dat mijn knieën echt

heel erg opgezet waren en ontstoken waren en dat je injecties in de knieën krijgt, dan is het de bedoeling dat je gewoon een week wat rustiger aan doet en dan ga ik echt naar collega's toe van zijn jullie eventueel bereid om de pleinwacht over te nemen en dan leg ik ook uit waarom en ik zeg als ik iets anders voor je terug kan doen, doe ik het graag. Maar even deze week geen pleinwacht als het kan. Dat is nooit een probleem, iedereen doet dat.

I: Oké.

R: Dat is wel prettig.

I: Ja. Komt het vaak voor?

R: In dit schooljaar is het nu vier of vijf keer gebeurd.

I: Oké.

R: En eigenlijk voor die tijd bijna nooit.

I: Nee.

R: Behalve toen ik geopereerd ben aan de knie en toen ik geopereerd ben aan de schouder. Dan even om te ontlasten en toen ook met de schouder om botsingen te voorkomen en dergelijke.

I: Ja.

R: Dat geen kinderen in een spel tegen je schouder oplopen.

I: Nee.

R: Maar dat is in overleg te regelen.

I: Dat is wel fijn.

R: Ja.

I: Wanneer heeft u verteld dat u reuma heeft?

R: Dat was eigenlijk al vanaf het begin dat ik daar kwam, op deze school werk ik sinds tien jaar. Dit is het elfde jaar en ze weten het gewoon, ik heb het direct wel verteld. Dus en ze zien ook wel dat je ontzettend dikke knieën hebt, hele dikke benen hebt en dat je vocht vasthoudt door ontstekingen. Dan schrikken ze en maar dat hoort bij mijn soort reuma.

I: Ja. En kunt u nog iets gedetailleerder vertellen hoe uw werkdag eruit ziet?

R: 's Morgens opstaan kost heel veel moeite, ontzettend veel pijn en duurt ook echt heel lang voordat ik op gang kom.

I: Ja.

R: En dan ga ik wel door, als ik opgestaan ben ga ik ook eigenlijk niet meer zitten en blijf ik in beweging omdat het zo soepel mogelijk moet worden. Ondertussen doe ik dus alles zoals wassen, aankleden, tandenpoetsen, tas inpakken, brood smeren en fruit pakken. Kijken of er

nog nakijkwerk in de tas moet komen en als het goed gaat dan ga ik op de fiets naar school. Het is twee kilometer, dat is niet veel, dan ga ik met zo'n elektrische fiets naar school heen.

I: Ja.

R: Maar als het niet goed gaat of als het heel slecht weer is of als ik naar twee locaties moet, dan ga ik toch vaak met de auto, omdat je dan ook en de laptotas bij je hebt. Dat is gewoon niet handig met de fiets.

I: Ja.

R: Nou dan kom je op school en dan begin ik eerst eens even, zet ik de computer aan, kijk ik of het digibord doet, of de pen het doet. Handleidingen leg ik klaar, ik schrijf op een whitebord wat de taken zijn voor die dag. Zodat je gewoon alles klaar hebt liggen en dan begin je gewoon met lesgeven en de dagopening. Om 10 uur gaan de kinderen naar buiten en dan heb je of pauze of je hebt pleinwacht, dan loop 20 minuten buiten en heb je pauze dan ga ik dus echt zitten.

I: Ja.

R: Na die tijd ga je samen met de kinderen fruit eten en wat dan ook en even voorlezen en dan weer aan het werk. Om twaalf uur gaan de kinderen naar huis, meestal ga ik nog even een poosje rommelen en alles opruimen en alles weer klaar leggen voor de middag. En ik wil eigenlijk wel proberen om om half één in ieder geval in de personeelskamer te zitten, zodat je echt pauze neemt.

I: Ja.

R: En ook echt zit.

I: Ja.

R: Als het een dag is dat ik pleinwacht heb, betekent dat je 's morgens van kwart over acht tot half negen buiten loopt en van twaalf uur tot kwart over 12 ook. Bij de poort staan, zodat iedereen op een veilige manier de poort uitgaat en ook gedoe en geklier bij de poort tegenhouden en ook een beetje zorgen dat ouders geen voer krijgen om rotzooi te schoppen of te mekkeren.

I: Ja.

R: Nou en dan heb je middagpauze. En daar probeer ik me echt aan te houden, van pauze is pauze. In het verleden had ik altijd zoiets van dan had iemand een probleem met of het kopieerapparaat of een computer of dit of dat en dan sprong ik altijd op, ook na schooltijd, had ik mijn werk nog niet klaar en ging ik anderen helpen. Het gevolg was dat diegene om half vijf naar huis heen ging en dat ik dan al mijn nakijkwerk nog moest doen en dan was ik

pas om zes uur thuis.

I: Hmmhmm.

R: En nu heb ik echt zoiets van ik ben niet de enige deskundige met het kopieerapparaat, ik ben niet de enige met de computers, wel eigenlijk de enige met het digibord, maar ik heb zoiets van nou als er weer iemand komt met oh dit, tenzij het rechtstreeks aan mij gevraagd wordt, heb ik zoiets van eens kijken of er iemand anders opstaat.

I: Ja.

R: Ik hoef niet altijd per sé te helpen.

I: Nee.

R: Dat is iets waar ik elke dag bij na moet denken als ik weer iemand hoor roepen. Ja en dan ben je nog BHV'er, dus als er ongelukjes gebeuren, verleen je eerste hulp. Heb al een paar keer hele rare dingen meegemaakt. Altijd goed gekomen, altijd complimenten gehad van doktoren en zelfs van eerste hulp artsen al veel complimenten gehad.

I: Ja.

R: Op zich denk ik dan wel van ja, dan kost mij dat wel drie, vier vrije middagen in het schooljaar om dat bij te houden, maar dat is het dan ook wel waard geweest denk ik dan.

I: Ja.

R: En kinderen weten het gewoon, sommigen lopen uit zichzelf al naar mij toe van, ja die weten het gewoon. Ik zeg altijd als ze heel klein zijn, ik ben de juf van de pleisters en als ze wat groter zijn, pleisters kunnen ze vaak zelf wel vragen, maar als er iets ergers aan de hand is komen ze vaak wel bij mij. Met splinters en dergelijke, maar ook met grote wonden.

I: Ja.

R: Open arm breuken al een paar keer gehad, dus.

I: Oeh.

R: Vingers tussen de deur. Dat gebeurt allemaal en je handelt gewoon. Je kijkt en je zegt oké dit gaat direct naar de eerste hulp. Dan stuur ik iemand naar de directeur om te kijken of er iemand in mijn klas wil, wil jij de ouders bellen dat we elkaar zien op de eerste hulp, wil jij icepacks pakken, mitella, theedoeken. Icepacks in de theedoeken, in de mitella, hupakee dan zwelt de arm niet op en kan die direct geopereerd worden, met die dubbele arm breuk was dat doen ook het geval. Ja dan krijg je gewoon complimenten van zo'n eerste hulp arts, want hij kon direct opereren, want hij kon direct onder zeil. Hij had nog geen kans gehad om te eten en te drinken, dus toen de ouders er waren, was het meteen doi, kusje geven en slapen, pin erin.

I: Ja.

R: En dat waren allemaal voordeeltjes, dus wat je eigenlijk van je moet het gewoon zo goed mogelijk doen. Dit en dat is gebeurd, dat hebben wij gedaan, zo hebben wij gedaan, ouders komen eraan. En dan zegt zo'n arts waarom heb je het zo gedaan en toen zei ik van ik heb net vorige week een ander ongelukje meegemaakt bij een voetbalvereniging en die kon niet geopereerd worden omdat het opgezwollen was, dus ik denk ja dat zwellen gaat mij niet gebeuren, dus gelijk icepacks geregeld en theedoeken.

I: Ja dat is wel goed.

R: Ja, dat zeiden ze ook van goh dat je dat zo snel hebt gedaan.

I: En die taken dan staan die vast?

R: Ik ben vier of vijf jaar de enige BHV'er geweest op de school op een locatie waar toen 250 kinderen zaten, nu is dat ongeveer 150 en nu zijn we met zijn vieren.

I: En hoe zit dat met de taken van het lesgeven?

R: Iedereen heeft zo zijn eigen klas, maar ik heb dat zei ik net al, ik heb in groep één tot en met zeven lesgegeven.

I: Maar als u nu naar een werkdag kijkt, staan de taken dan vast?

R: Ja je hebt gewoon een aantal uren voor lesgeven, je hebt namelijk lesgebonden uren en taak gebonden uren. Taakgebonden uren kan ook zijn helpen met musical, helpen met de organisatie van schoolreisjes, voorbereiding van het kerstfeest, meegaan met sporttoernooien, website bijhouden.

I: Ja.

R: Iedereen heeft gewoon zijn taakuren en de afgelopen jaren heb ik kans gezien om teveel taakuren af te staan, want als je een volledige baan hebt, moet je iets van honderd taakuren hebben buiten het lesgeven en het nakijken om. Ik was parttimer en ik had er over de tweehonderd. Dus ik heb er heel veel geschrapt.

I: Ja.

R: Dat ze herverdeeld zijn, herschikt zijn. Dat het een beetje eerlijker verdeeld is.

I: Zijn er tijdstippen die vaststaan?

R: Ja school is van half negen tot kwart over drie en het is bij ons de gewoonte om op zijn laatst eigenlijk tussen acht uur en tien over acht op school te zijn.

I: Ja.

R: Sommigen zijn er om half acht, maar dat red ik niet. Dat is me te vroeg. Ik ben wel een van degenen die altijd als laatste komt en weggaat. Ik ben diegene die vaak de deur op slot doet. Ik pruts wat langer door op mijn dooie akkertje en dan heb ik alles klaar liggen voor de

volgende dag.

I: Dat is dus wat u zelf prettiger vindt.

R: Ja, als je alles al klaar hebt liggen voor de volgende dag. Een ander doet dat 's morgens en ik doe dat liever 's middags, want als ik 's morgens niet goed uit de voeten kan en niet vlot ben en niet soepel ben, dan is het handig als het klaar ligt.

I: Is het een belemmerende factor dat die tijdstippen en taken vaststaan?

R: Ik heb wel vaak van, als je heel veel pijn hebt, dan slaap je 's nachts gewoon heel slecht en dan is het echt heel moeilijk om 's morgens wakker te worden. Dan zie je het soms drie uur en vier uur en soms zelfs vijf uur worden en als dan je wekker om kwart voor zeven gaat, dan hoor je hem wel eens niet. Dan ben je gewoon compleet in coma, dus ik heb op dit moment gewoon drie wekkers staan.

I: Ja. Kunt u iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim van de laatste tijd?

R: Eigenlijk de eerste paar jaren, was het gewoon alleen maar wanneer ik griep had net zoals anderen en als ik dan goed griep had, anderen waren dan soms na een week weer terug, maar ik was dan soms pas naar twee weken weer terug.

I: Ja.

R: Ook omdat je dan toch door mijn astma extra in de problemen kwam en toen is dat jarenlang eigenlijk heel goed gegaan. En de afgelopen drie jaar eigenlijk, sinds die chronische longontsteking is het wat vaker, maar nog eigenlijk wel binnen de norm. Vorig jaar, twee jaar geleden begon het school jaar en toen ben ik twee dagen aan het werk geweest en toen ben ik een weekje thuis geweest, want ik bleek trombose te hebben. En zo ontiegelijk veel pijn. En ze hebben mij er in het ziekenhuis in Almelo toen nog drie weken mee door laten lopen, want ze zeiden dat er niks aan de hand was.

I: Oh. En toen bent u een tijdje thuis geweest?

R: Toen ben ik dus een paar dagen thuis geweest, maar echt maar drie werkdagen, want die week daarna ben ik weer geweest.

I: En als u nu naar de laatste maanden kijkt?

R: De laatste maanden. Nee, niet. Nee, dit hele schooljaar nog niet.

I: Oké.

R: Maar het is wel zo van, kom ik thuis en soms dan denk ik even krantje lezen even een kopje koffie erbij en dan val ik soms echt in slaap met de krant op schoot, kopje koffie bijna in de hand.

I: Ja.

R: En als er echt 's avonds iets op televisie is wat ik echt wil zien, dan neem ik het op. Omdat ik anders het risico loop dat ik het niet mee maak.

I: Nee.

R: De start maak ik mee.

I: Ja. Vind u het lastig als u u ziek moet melden?

R: Ja ik heb daar een hekel aan.

I: Waarom dan?

R: Ook omdat je weet dat er haast geen invallers te krijgen zijn, maar ook omdat je, ik merk het, het zit in mij, maar het zit bijna in alle collega's die wij hebben op onze school, iedereen heeft eigenlijk zoiets van ach het is nog maar één dagje en dan is het weekend, gewoon doorzetten, kiezen op elkaar. Of van nog even een weekje doorgaan, gaat net en die week daarop is het toch vakantie.

I: Ja.

R: En het vervolg is dat je dan in de vakantie ziek in bed ligt. En ik hoor dat echt van een hele boel mensen.

I: Ja. Wanneer u zich ziek meldt, heeft u dan het idee dat u begrepen wordt? Door uw collega's of leidinggevende?

R: Over het algemeen wel. Je hebt er wel eens een paar die dan een stomme opmerking maken, maar eigenlijk niet eens specifiek omdat je ziek bent ofzo, maar gewoon omdat het onhandig uitkomt.

I: Ja.

R: En dan hoor je wel eens van, dan komt het via via je ter ore en dan denk je van nouja oké dat die opmerking gemaakt is oké, dat je niet meer verstand hebt, oké.

I: Ja.

R: En soms denk ik van ja die mankeert inderdaad nooit wat, dus die kan zich niet voorstellen wat het is.

I: Ja.

R: En soms denk je ook gewoon van ja laat maar.

I: En wat vindt uw leidinggevende ervan als u ziek bent?

R: Een paar jaar geleden, liet hij zich dat een keer zomaar ontvallen. Toen zei hij een keer iets, want ik deed iets. Ik wilde iets ophangen, dus ik klom op een tafeltje en had ik een stoeltje er boven opgezet en toen keek hij en zei hij, nou dat moet je maar niet doen, want jij hebt nog wel eens wat. Je bent wel eens afwezig.

I: Hmm.

R: En toen heb ik in eerste instantie niks gezegd en toen ben ik de tweede dag daarna naar hem toe gegaan en toen heb ik gezegd dat ik het niet leuk vond dat hij dat zei. En ook van ik heb mij nog nooit ziek gemeld om mijn reuma en als ik ziek was dan was het van buikgriep of gewoon griep en nooit ergens andersom. Of inderdaad met een operatie die ik dan vaak nog plande vlak voor een vakantie of in de vakantie, dat ik kon revalideren in de vakantie.

I: Hmmhmm.

R: Dat je er niet eens een vervanger voor zoekt. Dus ik zei dat vind ik een opmerking die niet kon.

I: Ja.

R: Eerst word je verdrietig, dan word je boos en dan denk ik van ach ja het is soms een houten klaas. Hij heeft het waarschijnlijk niet zo bedoeld zoals het eruit kwam

I: Nee.

R: En dan denk ik van ja hij zou toch moeten weten wat hij gezegd heeft en dat het eigenlijk niet kan. En toen ben ik er dus wel mee heen gegaan.

I: Ja.

R: Hij bedoelt het niet altijd rot, maar soms komt het heel rot over.

I: Hmm vervelend. En wanneer u veel last heeft van de reuma en u toch gaat werken, wat betekent dat dan voor uw werk?

R: Zoals nu heb ik dit jaar twee keer gym achter elkaar en als ik echt veel last heb, zet ik er een krukje bij en doe ik ook iets wat ik kan corrigeren met aanwijzingen.

I: Ja.

R: Gym met toestellen dat weet iedereen, dat doe ik niet. Voordoen doe ik niet, dan laat ik het wel iemand voordoen die het wel kan. Met toestellen zeg ik altijd van dat doe ik niet, want ik kan ze niet vangen.

I: Nee.

R: Als er wat gebeurt, ik kan ze niet vangen. Ik wil het wel, maar ik heb die kracht niet en dan laat ik ze vallen. Dus dat doe ik niet.

I: Nee.

R: Gymlessen prima, maar dan doe ik de sport- en spellessen en een keer ringen en dergelijke en een keer met een kast ofzo, maar iets waar ik niet bij hoef te vangen en niet bij voor te doen. Dat doe ik wel en dat weet ook iedereen. Dat is ook nooit een probleem geweest. We hebben ook een aantal collega's die de gymmacten hebben en die doen de toestellen dan wel.

I: Ja.

R: Dus dat is geen probleem en dan ga ik er bij zitten. En ja met pleinwacht, dat is inderdaad op momenten dat je erg veel pijn hebt, is dat heel vervelend. Maar van de andere kant denk ik van op die dagen dat je heel veel pijn hebt en je gaat gewoon heen werken, omdat je dus zo alert overal op moet zijn, want je hoeft maar net even niet goed opgelet te hebben en ze vliegen elkaar in de haren en dergelijke.

I: Hmhm.

R: Dan ontketent de boel. Je bent gewoon helemaal op je op je hoede, dus je hebt helemaal geen tijd om aan de reuma te denken.

I: Nee.

R: Dus op zich is het ook heel goed om te gaan werken, want je bent niet bezig met ziek zijn.

I: Ja.

R: Want dat jaar dat ik ziek thuis ben geweest, heb ik echt de school een half jaar niet van binnen gezien en toen ben ik begonnen met één ochtend in de week weer naar school toe te gaan en toen twee ochtenden in de week en dan gewoon op therapeutische basis. Hand en spandiensten verlenen en dan ben je gewoon even weer mens. Je hoort er weer bij, je werkt weer, je ziet weer andere mensen, je hoort weer andere gesprekken. Je bent niet meer bezig met ziek zijn.

I: Nee.

R: En dat is heel belangrijk. Het is niet zo dat je werk je therapie is, maar zo voelt het soms wel.

I: Ja. U geeft net dus eigenlijk aan dat het contact met de mensen en de collega's ook belangrijk is. Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Amper.

I: Amper.

R: Met feestavonden, bruiloft. Nee weinig, heel enkele keer heb je wel een aantal collega's die dat wel doen, maar ik heb ook nog zoiets van school is school, familie is familie, vrienden zijn vrienden, dat hoeft niet allemaal per sé in elkaar over te lopen.

I: Nee. Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken en dan bedoel ik het huishouden, hobby's?

R: Ja, huishouden deed ik altijd wel. Ik heb bijna tien jaar lang voor Almelo-Zuid de astmafondscollecte georganiseerd en geregeld.

I: Oké.

R: Collectanten zoeken en zelf collecteren en alles weer innemen en opsturen en ook tellen. Heb ook tien jaar lang, ook als vrijwilligerswerk voor de vakbond de belastingsformulieren ingevuld.

I: Die vrijwillige taken doet u nu niet meer toch?

R: Klopt, die heb ik allemaal stopgezet. Bij de voetbal deed ik een avond bardienst één keer in de twee weken en af en toe een zaterdagmiddag. Ook omdat het leuk is en omdat je een keer niet met school bezig bent, niet met familie, niet met de buurt, maar met andere dingen. Maar dat heb ik allemaal stopgezet, want dat kon niet meer.

I: U gaf het eigenlijk al aan, maar ik vraag me af of deze taken op dit moment goed te combineren zijn?

R: Nee op dit moment niet meer. Ik ben nog te moe. Ik hoop wel weer dat ik nog weer iets kan gaan doen, maar ik maak het niet meer zo bont als toen.

I: En als u veel last heeft van uw reuma, welke keuze maakt u dan tussen werken en het huishouden/ hobby's?

R: Eerst het werk, want het is geen flexibel werkverband. Het is toch verbonden aan die drie dagen, dus je moet wel. Kijk mijn man heeft een redelijk flexibel contract, die kan kiezen of hij of naar het werk heen gaat of thuis inlogt en gaat werken.

I: Ja.

R: Maar dat kan ik niet, want je kunt moeilijk zeggen van dertig kinderen kom maar bij mij thuis.

I: Nee.

R: Dan houd ik geen huis over. Dus dat doe je dan wel, ook omdat je dan ritme hebt. Maar als ik heel erg veel last heb, is het ook wel 's avonds een keer een pizza in de oven, een keer de friteuse aan of een keer een maaltijd halen of laten brengen.

I: Ja.

R: Zoals vroeger ook toen de kinderen nog klein waren en dan kon ik mijn vingers eigenlijk niet bewegen en dan kocht ik een zakje blokjes aardappels en roerbakgroente en shoarmavlees en dan deed ik alles in de wok en dan was het klaar. De vaatwasser helpt ook, dat is ook een uitkomst en de wasdroger ook.

I: Ja.

R: Dat zijn wel gemakken die belangrijk zijn.

I: En hoe was dat dan voordat u ziek werd?

R: Dat deed je allemaal wel en dat kon ook wel. Maar toen ik ziek werd, had ik het zo erg, dat

ik dat allemaal niet kon. Toen heb ik ook een tijdje niet gewerkt, want toen had ik ook geen vaste baan.

I: Dus het is veel erger geweest dan dat het nu is?

R: Ja het is veel erger geweest dan nu. Toen had ik gelukkig een volkswagen met een sportstuur en ook zo'n pookje, dus de kinderen klommen dan in de auto en dan reed ik met de handen aan de stuur. Dat ging allemaal net. Ik heb soms echt wel een heel jaar geen aardappels geschild, dat kon ik niet hebben.

I: Nee.

R: En gesneden groente gekocht, of blikgroente of diepvriesgroente. Gewoon alle dingen die kracht kosten kon ik niet.

I: Krijgt u veel hulp vanuit uw omgeving?

R: Nee, maar ook omdat ik het niet vraag. En af en toe heeft mijn dochter wel zoiets van dat ik zeg van ik wil eigenlijk dat en dat wel graag gedaan hebben en dan plannen we samen een dagje en dan helpt ze mij met klusjes enzo. Maar dat is meer omdat het gezellig is, omdat je dan dingen samen kunt doen.

I: Ja.

R: Ook wel eens gewoon gezellig een dagje de stad in, er echt uit. Maar dat moet wel gepland worden, ik moet daar wel rekening mee houden, vooral dingen kracht gaan kosten of die een hele dag duren dat moet ik plannen.

I: U geeft dus aan dat uw dochter wel eens helpt, zijn er verder nog mensen die u helpen?

R: Mijn man wel eens en mijn zoon ook, maar ja die heeft nu een eigen gezin dus.

I: Ja. En hoeveel hulp krijgt u dan?

R: Niet zoveel. Nouja soms hebben wij een huishouding van Jan Steen en de andere keer is het weer netjes. Nouja komt het vandaag niet, dan komt het morgen wel en anders komt het volgende week.

I: Ja.

R: Ik heb geleerd om mij daar niet meer naar over te maken, want om gewoon te genieten van dingen kost al genoeg energie.

I: Ja.

R: Vroeger toen de kinderen klein waren, heb ik wel een paar keer geprobeerd om thuiszorg te krijgen, maar dan kwam ik niet verder dan de telefoniste dus dat heb ik op een gegeven moment ook opgegeven.

I: Hmm. En met welke taken krijgt u dan af en toe hulp?

R: Vroeger vond ik in de tuin werken altijd heel leuk, maar dat kan gewoon niet meer. En dingen die zwaar zijn, zoals een dekbed in een dekbedhoes enzo. Dat zijn van die dingen die mijn man dan doet, want dat is me te groot en te zwaar, dat kost te veel kracht.
I: Ja.

R: Dat zijn van die dingen ja. Dat is het eigenlijk voornamelijk en ja ramenlappen dat gebeurt heel af en toe, twee tot drie keer in een jaar denk ik. Ik heb dichte vitrage dus dan erger ik mij er ook niet aan.

I: Nee.

R: Ik heb zoiets van ja ik vind het wel goed. Een stofzuiger door de kamer heen, een mop door de kamer heen, dat zijn de dingen die ik wel kan. Maar niet het hele huis van boven tot onder, dat doe je ook in twee of drie gedeeltes.

I: Ja.

R: En soms heb je een grote klus en dan deel je die op. Dan ga je tussendoor even zitten, kopje koffie, krantje lezen. En als je heel veel pijn hebt, neem je een paracetamol en dan wacht je even en dan ga je weer verder.

I: Ja.

R: En dan ben ik wel heel trots op mijzelf als het dan gelukt is.

I: Ja dat kan ik mij voorstellen. Dan zijn we nu bijna aan het einde gekomen van dit interview. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

R: Gebruik je dit als een afstudeeropdracht?

I: Ik doe dit voor mijn Bachelorthese, dus om voor mijn Bachelor af te studeren. Maar uiteindelijk wordt dit gebruikt om een vragenlijst te ontwikkelen. Dus iemand die gaat promoveren kan dan die vragenlijst ontwikkelen en alle aspecten die naar voren komen in de interviews, dan weten ze gewoon dat die aanbod moeten komen in de vragenlijst.

R: Oké. Nou ik ben benieuwd of je er wat aan hebt.

I: Ja. Als u het leuk vindt dan kan ik u de resultaten laten weten.

R: Ja doe maar en of je er wat aan hebt voor je studie. Dat vind ik ook wel belangrijk. Ik heb zoiets van ja mensen zullen zich daar toen voor moeten opgeven, want je moet uiteindelijk toch afstuderen en als niemand meewerkt dan kan dat niet.

I: Ja, ik ben ook erg blij dat mensen mee willen werken. Is het goed als ik u de resultaten via de mail opstuur?

R: Ja hoor. Als jij er maar wat aan gehad hebt.

I: Dat zal vast wel goed komen. Ik leer er sowieso heel veel van en de resultaten, ja daar heb

ik nu nog geen zicht op, dat zal moeten blijken. Het kan ook nog wel een tijdje duren voordat u een mail ontvangt, aangezien het onderzoek nog loopt.

R: Dat is prima.

I: Oké dan wil ik u graag ontzettend bedanken voor uw medewerking!

Respondent 4 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Mannelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 45 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *Ongeveer drie jaar geleden*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *HBO*

I: Welk werk doet u?

R: *Advies en Interem management*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *ongeveer 40 uur per week*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *vijf tot zes dagen in de week.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Als zelfstandige, klein bedrijf dus.*

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Ik ben zelfstandig.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Ongehuwd, samenwonend.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 40 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Nee*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Nee.*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *Samen.*

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: Vrij regelmatig. Ja ik begin 's morgens gewoon, dan krijg ik telefoontjes binnen. Het ligt

maar net aan welke opdrachten ik heb of dan naar de klant heen rijd. Vaak is het een reorganisatie van een bedrijfje. En dat is veelal in de horeca.

I: Oké.

R: Dus het is regelmatig onregelmatig om het zo maar eens te noemen.

I: Ja.

R: Het kan zo zijn dat ik een dag dat ik er helemaal niet naar toe moet hoor, maar het kan ook zo zijn dat ik er 's avonds nog naar toe moet.

I: Ja. Heeft u altijd 40 uur in de week gewerkt?

R: Nee, ik heb veel langer gewerkt. Vroeger maakte ik wel 60, 70 uur.

I: Ja. En hoe komt dat dan dat u minder bent gaan werken?

R: Ouder en wijzer. Laat ik het zo zeggen het heeft niks te maken met dat ik reuma of iets dergelijks heb gekregen. Dat is absoluut niet relevant daarop.

I: Oké. Kunt u iets specifieker vertellen welke taken u allemaal heeft?

R: Op het werk bedoel je?

I: Ja.

R: Ja reorganisatie. Ik zal je een voorbeeld noemen. Iemand heeft een aantal horecabedrijven, één van die bedrijven die loopt wat minder. Het is een minder favoriet onderwerp van mensen om te horen waarom het bedrijf wel of niet loopt en ik schijn daar toch wel goed in te zijn om bepaalde pijn punten naar boven te halen en te zorgen dat de omzet weer op peil komt.

I: Oké.

R: En daar waar ook gesneden moet worden of bezuinigd moet worden of misschien dat een concept veranderd moet worden. Ik noem maar eens wat, kan van keuken tot aan administratief zijn.

I: Oké. Hoe lang doet u dit werk al?

R: Praktisch mijn hele leven al. Ik ben vroeger begonnen als bedrijfsleider in de horeca. Ik heb zelf een aantal horecabedrijven gehad, dus in de horeca ben ik mijn hele leven al actief. Dit werk is eigenlijk iets van de laatste vier, vijf jaar. Daarvoor ook wel hoor, af en toe er bij tussendoor.

I: Ja. Oké. Ervaart u belemmeringen in uw werk door uw reuma?

R: Ja, nou de laatste maanden begin ik het wel te voelen. Volgende maand heb ik weer een afspraak met mijn reumatoloog en ik kan echt merken dat ik gewoon op sommige dagen heel veel pijn in mijn gewrichten heb. Dat had ik voor die tijd nooit. Het laatste interview dat ik hier heb gehad, zag ik dat nog niet direct als een belemmering.

I: Nee.

R: Er zijn ook wel dagen, dan ben ik pijn vrij. Maar soms heb ik het in mijn knieën dan kan ik amper lopen. Alleen dat kun je niet zeggen wanneer of welke dag of iets.

I: Nee.

R: Ben op vakantie geweest naar Thailand twee maanden geleden. Ja daar heb ik ook wel, daar merk je dat je na het autorijden de auto uitkomt en gewoon je knieën bijna niet meer recht kan krijgen of kan bewegen.

I: Ja.

R: Ik noem maar eens iets. Of dat je handen, die gewrichten dat die pijnlijk zijn. Moet alleen wel zeggen dat je op een gegeven gewend raakt aan een bepaalde pijn ervaring.

I: Ja.

R: Als je iets niet hebt, dan merk je het niet. Dan hoor je iemand er ook niet over, alleen op het moment dat het er is, dan is het pas werkelijk.

I: Ja. Waar merkt u die belemmeringen dan vooral in?

R: In de bewegingen. Je kunt soms ook wel dat je er chagrijnig van wordt, maar die kant moet je niet op gaan.

I: Nee.

R: Maar ik kan me wel voorstellen dat mensen soms denken van pff heb ik alweer de hele dag belemmeringen. Je moet het zien alsof je een tennisarm hebt, of tenniselleboog. Dat is een continue pijn.

I: Ja dat is niet fijn.

R: Ja dat is vergelijkbaar met reuma. Vooral een verspringende gewrichtsreuma. Dat is een hele rare gewaarwording, want je komt gewrichtjes tegen op plekken dat je denkt van heb ik daar gewrichtjes zitten.

I: Ja.

R: Onder de voeten bijvoorbeeld. Je kunt nog beter pijn in je knieën hebben dan dat je het onder de bal van je voet hebt.

I: Hmmhmm.

R: Dus ja dat soort dingen.

I: Zijn er dan ook dingen aangepast in uw werk om beter te functioneren?

R: Nee. Ik laat ook praktisch niemand weten dat ik het heb hoor.

I: Nee?

R: Nee, nou als ik een keer met iemand aan de praat kom erover dan wel hoor, maar dat laat je

niet merken. Je zegt wel eens van ik kan dat even niet. Maar verder niet.

I: Wie weten het wel op uw werk dat u reuma heeft?

R: Ik heb veel wisselende, ik heb de afgelopen jaren in drie horecabedrijven gezeten, dus ten eerste ben ik altijd de boeman als ik ergens binnenkom en wat moet die nooit doen: zijn zwaktes tonen.

I: Oké.

R: Ik bedoel, maar het heeft ook helemaal geen zin. Het heeft alleen zin als je bijvoorbeeld iets zwaars moet tillen of je bent belemmerd in bijvoorbeeld, ik noem maar wat je moet biervaten moet je er vijf of zes van hebben, dan kun je een dag hebben dat het even niet gaat.

I: Ja.

R: Zes jaar geleden legde ik ze nog op mijn rug bij wijze van spreke, op mijn schouder en liep ik er mee weg.

I: Ja.

R: Dat heb ik echt gekund. Klinkt wel overdreven, maar dat was echt waar en dat heb ik nu niet meer.

I: Oké. En als u aangeeft dat u iets niet kunt, wordt u dan geholpen?

R: Ja. Ik heb weinig voorbeelden daarin maar ja het is niet dat iemand je niet wilt helpen. Dat maak ik niet mee.

I: Nee. En hoe helpen ze dan?

R: Dat ligt er aan. Als iemand fysiek is, die tilt dat dan.

I: Ja.

R: Of je tilt het samen.

I: Oké. En dan iets gedetailleerder naar de werkdag. Het kan bij u dus verschillen, maar hoe ziet gemiddeld zo'n werkdag eruit?

R: Ja heel vrij. Ik ben liberaal ingesteld. Ik werk wanneer ik zin heb. Dat kan twaalf uur zijn, kan ook veertien zijn, maar het kan ook vijf uur zijn of helemaal een dag niet wat zijn. Dan ga ik wat anders doen.

I: Oké.

R: Ja maar hoe die er uit zit. Dat is afhankelijk van cijfers, als een omzet 4000 is en je wilt hem naar 8000 hebben, dan word je druk.

I: Ja.

R: Dat verander je ook niet van de ene op de andere dag, dat is een wat langzamer proces. Dus dan ben je soms fysiek aanwezig en soms niet.

I: Oké. Dus u kunt daar zelf invloed op uitoefenen?

R: Ja. Dat vind ik heel belangrijk hoor. Kan me toch echt niet voorstellen dat je regelmaat hebt en je zit ook nog eens een keer in je doe-baan, met andere woorden dat je lichamelijk ook wordt belast.

I: Ja.

R: Dan denk ik niet dat dat vol te houden is met reuma.

I: Oké. Helpen deze vrijheden u om uw werk goed uit te kunnen voeren ondanks de reuma?

R: Dat heb je heel goed. Dat is een goede vraag.

I: Oké. Zijn er wel bepaalde tijdstippen die vaststaan?

R: Nee. Heerlijk hè.

I: Ja.

R: Ja de katten moeten eruit.

I: Oké. Werkt u helemaal zelfstandig of heeft u nog een naaste collega?

R: Nee ik werk helemaal zelfstandig. Ja ik heb nog een naaste collega. Die heeft ook een eigen bedrijf, althans in die zin, die is ook horecaondernemer. En daar doe ik ook wel eens dingen mee, doen we dingen samen. Werk is bij ons eigenlijk meer de ideeën en zorgen dat we mensen sturen. De één zegt dat is werk en de ander niet.

I: En weet uw naaste collega dat u reuma heeft?

R: Ja.

I: Hoe reageert hij daar op?

R: Wel normaal. Het is een Ier, die reageren overal normaal op hoor.

I: Oké. Kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim?

R: Zelden.

I: Zelden.

R: Ja nou stel je voor dat ik voor een baas werk en ik zou woensdag een rotdag hebben en ik zou fysiek moeten werken of fysiek werk moeten verrichten en zou ik pijn voelen. Dan zou ik eventueel denk ik wel dagen hebben dat ik verzuim zou laten gaan.

I: Ja.

R: Maar als ik dan moet zeggen van de honderd keer dat ik het gevoel had dat ik een slechte dag had de afgelopen jaren dan denk ik dat ik uiteindelijk misschien twee of drie, misschien vier keer had laten gaan.

I: Ja. Het is voor u misschien niet echt aan de orde, maar vindt u het lastig om u ziek te moeten melden?

R: Nou, ik vind het niet leuk om te moeten afbellen.

I: Nee.

R: Dat voelt ook voor mij niet goed. Als ik een afspraak niet en ik voel me beroerd, beroerd in die zin dat is ook een ruim woord. Nee, ik vind dat wel lastig.

I: Ja.

R: Ik zeg niet graag af daardoor. Nee.

I: En waarom vindt u dat dan lastig?

R: Ik kom graag afspraken na ten eerste en het stoort mij wel als iemand anders opgeroepen zou moeten worden. Maar dat is in mijn geval niet zo van belang.

I: Nee.

R: Ik kan een afspraak verzetten, dus op zich is het wel. Maar ik kan me voorstellen dat andere mensen dat ook niet leuk vinden, dus dan vind je dat zelf ook niet leuk.

I: Nee precies. En heeft u het idee begrepen te worden als u niet in staat bent om te werken?

R: Jawel.

I: Ja?

R:Jawel.

I: Waar blijkt dat uit?

R: Ik heb nog nooit rare reacties gehad of dat gevoel gehad.

I: En als u veel last heeft van de reuma en u gaat toch werken, wat betekent dat dan voor uw werk?

R: Mijn werk wordt er niet minder om, als je dat bedoelt.

I: Oké.

R: Nee. Dat zal hooguit mijn bui beïnvloeden, maar zelfs dat merkt mijn buitenwereld niet zo heel erg. Je zit soms wel eens in gesprekken en dan bedenk je je van verdorie ik heb behoorlijk wat last nou, maar het wordt er niet anders op als ik degene laat merken aan tafel.

I: Nee.

R: Dus ja en dat denk je eigenlijk wel de hele dag hoor als je daar last van hebt. Je denkt wel van verdorie, hoe zou mijn dag nou zijn als ik er geen last van heb. Ik bedoel maar dat laat je niet merken, want dat heeft geen zin.

I: Hmmhmm. Kunt u dan nog alles wat u normaal zou doen?

R: Tillen niet. Zwaar tillen. Maargoed het is vrij beperkt wat ik zwaar moet tillen. Met kosten besparing doe je vaak ook zelf de reparaties bij de zaken waar je op dat moment aan het werk bent. De meeste werkzaamheden gaan wel, alleen soms dan gaat dat even niet, maarja dan laat

ik dat gewoon liggen. Dan doe je dat op een andere dag.

I: Ja. U zegt dat laat ik het gewoon liggen. Zijn er ook dingen die u hierbij kunnen helpen?

R: Hoe bedoel je?

I: De dingen die u niet kunt, zijn daar dingen of manieren voor die u kunnen helpen? Of dat mensen het overnemen?

R: Kijk. Ik zal je een voorbeeld geven. Stel je voor er is iemand in het café de avond er voor door de vloer gezakt en de vloer moet gerepareerd worden. Dan heb je wel een dringend geval van dat laten we maar even niet liggen. Dat moet wel direct gerepareerd worden, anders krijg je ongelukken.

I: Hmmhmm.

R: Die zaken komen zelden voor dat dat niet is uit te stellen. Het zijn vaak hele kleine reparaties en dergelijke. Als je toevallig een terras even niet kunt opbouwen, dan laat ik dat een ander doen.

I: En dan helpen zij u?

R: Nouja helpen, dan laat ik het doen. Ik ben echt wel zelf een aanpakker, ik doe het wel heel vaak zelf.

I: Oké. Hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Ja wel vrij belangrijk.

I: Waarom dan?

R: Ik vind het wel prettig om dingen te bereiken. Bereiken is een ruim ding hoor. Ik bedoel, ik geef weinig om maatschappelijke status, maar ik vind het wel prettig als ik zie dat iets anders kan en dat het daarna verbeterd is, daar haal ik wel een bepaalde genoegdoening uit.

I: Ja.

R: Nog mooier is, is als ik weer weg ben en de boel weer in elkaar dondert. Dat betekent dat je het goed doet. Of dat je het misschien nog een keer wat beter moet doen, dat je ze beter moet achterlaten.

I: Oké. Vindt u het contact met collega's of mensen belangrijk in uw werk?

R: Ja, maar dat houd ik meestal wel op afstand. Ik bedoel er zijn bepaalde mensen waar mee je van nature makkelijk contact mee hebt, maar ik hou het meestal wel vrij professioneel, in die zin dat ik duidelijk ben in wat wel en wat niet. Ik houd dat wel in de werksfeer.

I: Ja. En die naaste collega van u, ziet u die wel buiten uw werk?

R: Jawel. Regelmatig.

I: Wat vindt u daarvan?

R: Ja dat vind ik wel prettig. We hebben dezelfde humor. We hebben wel veel dezelfde gedachten over bepaalde onderwerpen en dat is wel prettig. Maar ik weet niet hoe dat met een andere collega zou wezen, want ik heb vrij weinig collega's.

I: Ja precies. Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken? Hobby's, huishouden?

R: Ja het huis onderhouden zie ik wel als een speerpunt in onze relatie. Mijn vrouw is briljant op verschillende vlakken, maar daar iets minder briljant in.

I: Oké.

R: Zij heeft een iets andere gevoelsbeleving bij wanneer iets opgeruimd is en wanneer iets niet opgeruimd is.

I: En heeft u nog hobby's.

R: Ja vissen en mensen aan het lachen maken. Ik heb veel aan sportvissen gedaan op zee. Dat heeft mij overigens niet belemmerd met de reuma, want ik heb het laatst nog gedaan.

I: Oké.

R: En dan praat ik niet over kleine voorntjes ofzo, maar echt over behoorlijk grote vissen, 34, 35 kilo soms. Maargoed dat doe je ook niet zo heel vaak. En verder heb ik als hobby klussen. Ik vind het wel prettig om dingen op te knappen voor mensen en daar ben ik ook wel goed in. Maarja dan werk je met gereedschap tegenwoordig is het, als ik het in mijn handen heb dan doe ik dat even een dag niet.

I: Die taken zoals uw huishouden en hobby's zijn die goed te combineren met uw werk?

R: Ja, ik ben zelf regelend. Maar wij hebben ook geen strakke huishouding in die zin, omdat wij geen kinderen hebben en allebei hebben we een redelijk vrij schema. Mijn vrouw wordt wel gehouden aan vaste werktijden, maar daar buiten kunnen we wel alles vrij inplannen en dat willen we ook graag zo houden.

I: Wanneer u een keuze moet maken wanneer u veel last heeft, tussen uw werk en de andere belangrijke taken, wat kiest u dan?

R: Het maakt mij eigenlijk niet zoveel uit. Als mijn vrouw werkt en ik werk niet en ik zou dan het huishouden moeten doen, heb ik daar helemaal geen moeite mee. Dan zou ik het werk onmiddellijk loslaten, maar ja ik kan mijn werk ook achter de computer uitoefenen thuis. Dus voor mij is het niet echt van belang om te kiezen.

I: Ja.

R: En vissen kan ik ook wel missen.

I: Oké, dus het is voor u nu niet echt duidelijk welke keuze u zult maken?

R: Nee, ik zou het niet weten. Ik zit ook nog niet in een dergelijke fase dat ik daar keuzes over

moet maken.

I: Oké. Wat is er zoal veranderd toen u ziek werd?

R: Toen was mijn leven toch wel hetzelfde hoor. Kijk ik heb geen vaste baan in die zin, iemand zou helemaal gek worden als diegene eventjes een maand geen geld verdiende, maar ik heb soms twee maanden dan verdien ik amper geld, maar ik kan daarna drie maanden hebben dan verdien ik gewoon het zes dubbele.

I: Ja.

R: Ik ben altijd zelfondernemend geweest en ik ben ook niet anders gewend.

I: Krijgt u hulp vanuit de omgeving bij het huishouden?

R: Nee.

I: Oké.

R: Het is wel een verschil in hoeverre je fysiek beperkt bent en in hoeverre ben je tussen de oren beperkt. Ik kan mij best wel voorstellen dat er mensen zijn van nu heb ik reuma en moet ik dit mijn hele leven zo blijven voelen. Ja als je dan een beetje wankel staat en je bent een beetje een piekeraar, dan kan ik mij wel voorstellen dat je een klein depressietje in schiet als je nog dertig jaar moet.

I: Ja.

R: Dat is wel een kleine berg waar je over heen moet. Als ik mij zelf een cijfer moet geven van hoe erg is de reuma, dan zat ik een paar maanden geleden op een drie of een vier. Afgelopen maand heb ik heel veel last gehad, maar dan zit ik op een zes of een zeven, maar ja het zal nooit meer worden dan dan denk ik. Ja dat weet je niet, maar toch.

I: Oké. Dan zijn we bijna aan het einde gekomen van dit interview. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

R: Nee, eigenlijk niet.

I: Als u nog wat te binnenschiet, kunt u altijd contact met mij opnemen. Ik ga dit uittypen en dat doe ik dan nog bij zeven andere interviews. Stelt u het nog op prijs om iets van de resultaten te vernemen?

R: Ja dat mag je mij wel via de mail opsturen.

I: Oké prima. Dan wil ik u graag hartelijk bedanken voor uw medewerking!

Respondent 5 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 45 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *Mei 2008 ontdekt, eind 2007 begonnen de klachten.*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *MBO*

I: Welk werk doet u?

R: *Vrijwillige brandweer mevrouw en dagmedewerkster bij de Brandweer.*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *36 uur. Maandags t/m vrijdags en woensdagmiddag vrij.*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *5 dagen.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *NOT Brandweer, groot bedrijf.*

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Vaste baan.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Gehuwd.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 40 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Ja, 2 kinderen van 18 en 15 jaar.*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Nee.*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *Alle vier.*

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: *Dat kan ik. Nu op dit moment zit ik in de ziektewet en dan sta ik met moeite op. Langzaam beginnen. Ik ben net een diesel zeg ik altijd. En dan heb ik nu geleerd dat ik moet doseren. En*

hoe meer ik doseer, des te makkelijker het voor mij is om een werkweek vol te houden. En nu dan thuis.

I: Ja.

R: Dat kost mij nog wel heel veel moeite, maar nu op dit moment lukt het goed.

I: En hoe lang zit u al in de ziektewet?

R: In oktober twee jaar.

I: Oké. En kunt u iets vertellen over uw werk week toen u nog niet in de ziektewet zat?

R: Ja die was voor mij vrij heftig, want ik wou mijn ziekte niet accepteren.

I: Hmmhmm.

R: En dan kun je het eigenlijk wel vergelijken met een paard en een koetsier en een koets en de teugels. Het paard is de energie, de koest is mijn lichaam, de koetsier is mijn wil en de teugels houden het tegen. Ik raasde maar door, ik hield de teugels te strak en dat heeft mij eigenlijk wel de kop gekost.

I: Ja.

R: Ik vind niet dat het te maken heeft met eigenwijs, maar ik had misschien iets beter begeleiding moeten hebben, meteen in het begin al.

I: Ja.

R: Dan had ik misschien iets beter de ziekte geaccepteerd. Omdat je jong bent, ik was nog vrij jong en nu ben ik nog jong. Maar wat ik altijd zeg, als iemand zeventig is en die krijgt te horen dat ie reuma heeft, dat is ook erg hoor, maar volgens mij kun je het dan iets beter accepteren dan als je zo jong bent.

I: Hmm.

R: Je zit nog midden in het arbeidsproces. En ik kon op een gegeven moment echt helemaal niks meer. Op een gegeven lag ik alleen maar in bed, kwam mijn bed niet eens meer uit, want je hebt zoveel pijn en ellende en je hoofd zit helemaal vol.

I: Ja.

R: Omdat je het niet wilt accepteren en ja dat vond ik wel heel heftig. En ja dan was die werkweek gewoon eigenlijk een soort van overleven.

I: Hmmhmm.

R: Zo van dan kom ik uit mijn werk en dan hier in huis nog. Dan had je het idee dat hier ook alles nog moest gebeuren en niet vragen hè, niet aan iemand vragen van wil je mij dan helpen of ik kan niet meer of niet zeggen dat je een keer een rot dag had. Dus eigenlijk heb ik mij eigenlijk voortgesleept, dag in dag uit.

I: Ja.

R: En eigenlijk de ziekte een beetje wegdrukken, dus dat was wel heftig in het begin.

I: Ja, dat kan ik mij voorstellen. Hoe laat begon u toen 's ochtends met werken?

R: Normaal ging mijn wekker om kwart voor zeven. Dan ging ik er zo rond vijf voor zeven uit en dan reed ik om acht uur weg. Ik wachtte eerst totdat mijn kinderen uit bed zijn en dan ging ik weg.

I: Ja.

R: En dan begon ik om half negen en was ik er om half zes weer. En meestal kookte ik voor die tijd nog even een beetje eten, voorbereiden. En dan zetten de kinderen wel het eten op.

I: Ja.

R: En dan gewoon de hele dag werken, buitenshuis.

I: Welke taken heeft u op uw werk?

R: Ik heb de administratieve taken en als er een uitruk was, zegmaar als de pieper ging, dan ging ik mee op de brandweerauto.

I: Oké.

R: En dan gewoon mee met de uitruk. En dat kan variëren van brand tot ongeval, van alles.

I: Van alles.

R: Alles wat maar met de brandweer te maken heeft.

I: Ja. Heeft u altijd 36 uur per week gewerkt?

R: Nee. De eerste zeven jaar van dat ik de kinderen kreeg, ben ik gestopt met werken. En na zeven jaar ben ik weer begonnen, want toen ik de kinderen kreeg, was ik al wel vrijwillige brandweer. Dus dat deed ik al wel, dus dan kon je opgepiept worden en dan ging je weg zegmaar. En toen ben ik begonnen als verkoopmedewerkster bij Marskramer.

I: Ohja. Welke belemmeringen ervaarde u zoal in het werk door de reuma?

R: Ja op een gegeven moment was het moeilijk voor mij om te blijven zitten. Mijn handen deden hartstikke zeer, mijn voeten. Ik kon op een gegeven moment geen schoenen meer aan, omdat ze zo dik waren.

I: Ja.

R: Dus dan deed ik de schoenen uit onder het bureau, maar als er dan een uitruk was en je moest zo snel mogelijk naar beneden. Ja dat lukte mij gewoon niet meer.

I: Nee.

R: En op een gegeven moment zag het werk dat ook, want je wordt chagrijnig, je wordt eigenlijk boos, omdat je niet meer zo snel bent. De meeste belemmeringen wat ik wel vond,

was dat ik niet meer fatsoenlijk mijn handen en voeten kon gebruiken.

I: Ja.

R: Want daar zat toen wel de ergste reuma in en dat is mij wel, dat heeft me wel zeer gedaan.

I: Ja, het is ook niet niks.

R: Nee.

I: En zijn er toen nog aanpassingen gedaan op uw werk op het te verbeteren?

R: Nee, op dat moment niet.

I: En later nog?

R: Nee, ik ben nu ook nog niet terug geweest. Ik mag niet werken van de arbo-arts, omdat het nu pas sinds kort, ik gebruik het medicijn infliximab en dat slaat nu voor het eerst goed aan.

I: Hmmhmm.

R: Dus al die tijd sloegen de medicijnen niet aan, ja heel eventjes en dan was ik er weer allergisch voor of ik kon ze niet verdragen. Of als ik net een paar maanden bezig was, kreeg ik uitslag. Dus weer een allergische reactie. Dus elke keer medicijn op medicijn en dan was er wel wat mee.

I: Ja.

R: Dus nu zit ik om de vier weken aan de medicatie infliximab en dat gaat tot nu toe redelijk.

I: Oké.

R: Ja ik ben zelf wel tevreden, maar ik moet gewoon even afwachten op de bloeduitslagen. Want ik moet nu nog, morgen aan het infuus en dan nog 22 juni en dan 22 juni is de evaluatie. Dan leggen ze de bloeduitslagen naast elkaar, kijken eigenlijk al die maanden of dat goed is gegaan en of er nog wat is veranderd. En anders mag ik misschien wel om de vijf weken aan het infuus in plaats van om de vier.

I: Ja.

R: Dus er zit iets vooruitgang in.

I: Ja. En wat zijn uw plannen voor de toekomst qua werk?

R: Ja dan wil ik wel weer gaan werken.

I: En hoeveel uur?

R: Niet die 36 uur, want dat mag niet vanwege de reuma. Ik zal nooit meer 36 uur gaan werken.

I: En wel weer bij de brandweer?

R: Ja zeker, ik heb nog steeds contact met de werkgever of via de mail of hij komt langs. We doen er eigenlijk alles aan dat ik weer terug kan komen.

I: Oké.

R: En hij zei laatst tegen mij, ook al is het maar een uurtje in de week dan komt er al een doos gebak op de tafel. Dus dat is erg prettig.

I: Ja, inderdaad dat is fijn. En heeft u altijd dezelfde taken gehad bij de brandweer?

R: Ja.

I: Ja?

R: Ja, altijd administratie, maar het is wel heel afwisselend. Want ik was ook chauffeur pompbediende, dus ik kon ook op die auto rijden en de ene keer ben je dus chauffeur en de andere keer zit je achterin.

I: Ja.

R: En dat zijn dus wel allemaal verschillende taken, want je kunt numero 1 t/m numero 4 of 5 of 6 zijn.

I: Dus dat verschilt.

R: Ja dat is heel verschillend en je weet als brandweer zijnde wat je moet doen als je een bepaald nummer bent. Dus dat is altijd wel verschillend.

I: Oké.

R: En elke uitrit heeft weer een andere uitdaging. Dus het is altijd anders. Kijk op het bureau had ik wel altijd dezelfde taken, zoals verslagen uittypen en hoe heet dat notuliste bij vergaderingen daar zat ik bij. Ja dus dat was wel afwisselend.

I: Ja.

R: Maargoed, wel altijd de bedrijfsvoering. Dus dat waren wel dezelfde dingen, die wekelijks terug komen of maandelijks.

I: Oké. Wie weten er allemaal op uw werk dat u reuma heeft?

R: Allemaal.

I: Allemaal.

R: Ik weet niet of de vrijwilligers het weten, maar in ieder geval iedereen in mijn directe omgeving, die weten allemaal dat ik reuma heb.

I: Waarom heeft u dit verteld?

R: Ja, ik kon het niet verschuilen, want ik had zoveel pijn en zij zagen dat. Op een gegeven moment was het ook zo dat collega's zeiden van je moet nu stoppen, want dit kan zo niet langer. Dus ik kon het eigenlijk niet verbloemen.

I: Nee. En wanneer heeft u het verteld?

R: In het begin had ik heel veel last en toen was ik een keer op mijn werk en daar ontstond

ook die dikke hand en toen zijn de jongens zich wel kapot geschrokken.

I: Ja.

R: Die hadden toen wel zoiets van wat is dit. Het was net alsof ik een glacé handschoen aan had, want ik had helemaal geen rimpels meer. Het was helemaal opgezwollen.

I: Hmmhmm.

R: En ja op een gegeven moment, wat ik net al vertelde, je doet je schoenen uit en dan zien ze je lopen met blote voeten, want dan vergat ik gewoon even weer mijn schoenen aan te doen, want ik kon ze niet aankrijgen en dan loop je naar het kopieerapparaat en dan zeiden de jongens van oh heb je zere voeten.

I: Ja.

R: Dus eigenlijk heb ik het wel meteen verteld, want ik ben er heel erg van geschrokken toen ik te horen kreeg dat ik reuma heb.

I: Ja.

R: Kijk, want ja op een gegeven moment, was er bloed afgenomen en zaten er reumasporen in mijn bloed en dan krijg je dat te horen en moet je naar de reumatoloog. En dan kom je in die malle molen, dan moet je een hartfilmpje maken en longfoto's maken.

I: Hmmhmm.

R: Foto's van je handen en je voeten. En in mijn voeten zat reuma, in mijn handen. Ik kon zelfs zien op de foto's dat het al een beetje aan het vergroeien was.

I: Ja.

R: Ja, toen had is wel zoiets van jeetje zeg, wat heftig.

I: Ja, dat is zeker heftig. Hoe reageerden uw collega's daarop?

R: Ja, volgens mij waren ze ook wel geschrokken. Ja eerst in het begin, hoe moet ik dat uitleggen, ja eigenlijk wel behulpzaam, kunnen we iets voor je doen. Maar ik had dan zoiets van nee, dat kan ik zelf wel.

I: Ja.

R: Dat was misschien wel mijn verbloemen, dat ik het verbloemde naar mijzelf toe. Ik had zoiets van je hoeft niet te vragen, want ik ben geen invalide en dat kan ik allemaal zelf wel.

I: Ja. En met wat voor taken wilden ze dan helpen?

R: Met de kopieerdoos, die blaadjes, die zitten in een grote doos en dan wilden ze mij wel helpen om die te beuren. En ja, dat kan ik mij zo herinneren met die kopieerdozen, want op een gegeven moment kon ik die niet meer beuren.

I: Nee.

R: En toen heb ik gevraagd of ze ze mee willen nemen naar boven, want wij hebben een trap waar je naar boven heen gaat en ja volgens mij hebben ze mij eigenlijk met alles wel een beetje geholpen. Maar ik zei elke keer van nee hoeft niet, kan ik zelf wel.

I: Ja. En dan iets gedetailleerder naar een werkdag. Kunt u misschien iets gedetailleerder vertellen hoe een werkdag eruit ziet?

R: Oké, nou ik begon dan 's ochtends om zeven uur hier en dan ging ik om acht uur naar mijn werk en dan was ik om half negen daar dus.

I: Hmmhmm.

R: Acht uur reed ik weg vanuit huis naar Losser toe. Dan was ik om half negen op mijn werk en dan begon ik, wij moeten klokken en dan beginnen we en de eerste pauze was altijd van half tien tot kwart voor tien. Dus dan heb je een uurtje tijd om vast dingen klaar te leggen, deed ik dan altijd en van goh dit wil ik vandaag doen en dat legde ik dan vast op een stapeltje. En dan begon ik daarmee meestal tegen negen uur en dan hadden we pauze om half tien, tot kwart voor tien en dan weer naar boven heen en dan veel achter de computer zitten.

I: Ja.

R: En dan had ik van twaalf tot één pauze of van half één tot half twee. Dus een uur tussen de middag en ging ik wel van de werkplek af. We gingen altijd weg, sommige collega's gingen dan naar huis en af en toe ben ik met een collega mee geweest naar huis, maar we gingen altijd wel even een stukje wandelen of even in ieder geval de boterham niet achter het bureau opeten.

I: Nee.

R: En dan begonnen we weer en dan was het om half drie pauze tot kwart voor drie. En dan werkte ik tot vijf uur. En dan stapte ik in mijn auto en ging ik naar huis en was ik om half zes thuis.

I: Ja.

R: En ja gedetailleerd over mijn werk. Ja het kon ook zo zijn dat ik tussendoor een uitruk kreeg en dan moest je dus weg. Zo'n uitruk kan zo een uur of anderhalf uur duren of twee of drie. En mijn loon werd dan gewoon doorbetaald, dus ik hoefde die tijd niet meer in te halen.

I: Oké.

R: Wel de vergaderingen, zeg maar als ik een vergadering 's avonds had en ik moest weer terug, dat was ook één keer in de maand en soms wel twee, drie keer in de maand dat ik terug moest. En voor elk uur 's avonds kreeg ik dan twee uur vrij.

I: Ohja.

R: Ohja dus als ik dan 's avonds van acht tot tien had gewerkt, dan kreeg ik daar vier uurtjes voor terug.

I: Ja.

R: Dus ik kon alles dubbel voor dagtijd er af halen, dus dat is wel prettig.

I: Ja.

R: En voor de rest, het is heel veel computer werk, dus veel zitten.

I: En wat gebeurt er met het werk, wanneer u een uitruk heeft?

R: Dan kan het gewoon blijven liggen.

I: U heeft verteld wanneer u begint en wanneer u pauze heeft. Staan die tijdstippen vast?

R: Ja.

I: En ervaart u dat als een belemmering dat die tijdstippen vaststaan?

R: Nee, ik vind dat wel prettig. Ik heb dat altijd wel als prettig ervaren, want je moet aangeven als je er bent en dan gaat de klok lopen.

I: Ja.

R: En dat is wel prettig, want dan kun je precies zien hoeveel overuren je hebt. Of ja dat je te weinig hebt. Ja ik vind dat wel prettig.

I: Hmmhmm.

R: En ook als ik om tien over half negen begon of om vijf voor half negen, dat was geen punt. Ik mocht ook wel om acht uur beginnen of om zeven uur.

I: Ja, dat bedoelde ik eigenlijk.

R: Nee, dat staat niet vast. Voor mijzelf was dat makkelijk, omdat ik kinderen heb en ik heb altijd gezegd ik wil er voor mijn kinderen zijn. Zolang ze nog thuis zijn, ga ik pas uit huis als ze naar school gaan. En dan wilde ik gewoon niet eerder weg dan acht uur.

I: Oké.

R: En ik heb wel eens gehad dat ik later ben begonnen of eerder ben begonnen.

I: Oké. En toen u nog werkte, kunt u iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim toen?

R: Ja, dat kan ik. Dat was in mei 2008 kreeg ik dan te horen dat ik reuma had en toen ben ik in de ziektewet gegaan en eigenlijk heel snel weer aan het werk. Want ik had eigenlijk zo iets van ja ik kan dat allemaal wel aan.

I: Ja.

R: Dat gaat mij gewoon lukken. En op het werk hadden ze begrip, want het werd steeds slechter en toen hadden ze dus toch wel aanpassingen gedaan voor mij, want ik mocht in

Denekamp werken, hier op het gemeentehuis.

I: Oké.

R: Dus toen hoefde ik niet naar Losser toe, want ik kon geen auto meer rijden. Of ja ik kon nog wel autorijden, maar ik had niet meer goed de kracht om te schakelen. En toen ben ik dus in Denekamp gaan zitten en hebben ze eigenlijk alles hier naar toe verhuisd, mappen en wat ik nodig had, computer. En, nu moet ik even nadenken, wat moest ik ook al weer antwoorden?

I: Over de frequentie van uw ziekteverzuim.

R: Ohja. En toen zat ik hier in Denekamp en op een gegeven moment kon ik niet meer fietsen en lopend naar mijn werk was geen optie, want het is niet hier om de hoek.

I: Hmmhmm.

R: Want ik moest echt dwars door het dorp heen, naar de andere kant. Dus toen was het dat was van mei tot november, of september dat weet ik niet meer precies. En toen kreeg ik andere medicatie en op die medicatie deed ik het eigenlijk heel goed. Maar toen sloeg het weer ook om.

I: Ja.

R: Toen begon het heel hard te vriezen en werd het heel vriesdroog zegmaar, dus er was niet meer zo heel veel vocht in de lucht en toen was ik eigenlijk heel goed te pas. Toen dacht ik van goh in januari kan ik wel weer volledig aan het werk. Nou zo gezegd zo gedaan, afgesproken met de arbo-arts, alles geregeld op mijn werk en toen kon ik weer werken, wel hier in Denekamp. Want toen had ik gezegd van dan wil ik wel eerst hier in Denekamp beginnen.

I: Ja.

R: En dat ging eigenlijk goed en toen had ik bedacht van nou dan kan ik misschien wel weer naar Losser toe. En in maart zakte ik als een plumpudding in elkaar.

I: Hmm.

R: Toen deed het medicijn niks meer en ja toen was ik eigenlijk weer terug bij af.

I: Ja.

R: En toen heb ik het volgehouden tot november. Het hele jaar eigenlijk ben ik wel weer aan het werk geweest. Dan weer ziek en dan weer aan het werk, weer een paar dagen in de ziektewet en dan weer aan het werk. En in november zei de reumatoloog van als jij zo doorgaat geef jij het de kans niet om de medicatie te laten aanslaan.

I: Ja.

R: En beland je in een rolstoel, dus aan jou de keus. Of je stopt nu met je werk of je gaat door.

I: Oeh.

R: En dacht ik van nu moet ik wel stoppen. En toen heb ik mijn werk opgebeld en heb ik gevraagd om een time-out, zo van mag ik een time-out. En toen zei mijn baas toen van als jij het niet gedaan had, dan hadden wij het gedaan.

I: Ja.

R: Want we zagen dat je aan het einde van je latijn bent. Nou goed en toen ben ik dus echt definitief in de ziektewet gegaan en dat was eind oktober.

I: 2009

R: Ja, 2009.

I: Oké. En wat vond u er van dat u zich ziek moest melden?

R: Ja dat vond ik erg lastig.

I: Ja en waarom dan precies?

R: Ja, je hebt het gevoel dat je je werk in de steek laat, je collega's in de steek laat. Aan de buitenkant ziet niemand wat aan je en ik heb geen bordje voor mijn hoofd hangen van ik heb reuma.

I: Nee.

R: Dus dat was zo moeilijk, dat was echt heel moeilijk. Als je een gebroken arm hebt of een nekkraag om dan zegt de mens of de maatschappij oh wat heeft die dan, wat erg. Als het zichtbaar is, maar reuma is niet zichtbaar.

I: Hmmhmm.

R: Je kunt het wel een keer laten zien, die vergroeiingen maar daar stappen ze zo weer over heen, dat is niet erg genoeg. Ik heb heel veel last gehad van dat het niet zichtbaar was, ik heb me soms gewoon opgesloten in huis. Zo van ik ga het huis niet meer uit, want ik mag helemaal geen plezier hebben, want ze zien niks aan mij.

I: Ja.

R: En ik kon het ook helemaal niet volhouden, omdat ik gewoon heel moe was, want die ziekte vreet gewoon aan je. Mensen zien het niet. Wel je gezin hoor, hier in huis wel en de mensen die heel dichtbij staan, die zien het wel.

I: Hmmhmm.

R: Maar dan heb ik het wel over mijn collega's, die het op dat moment niet zagen. Dat deed wel heel zeer en dat doet nog steeds.

I: Ja, dat is vervelend. Dat is ook een vraag die ik wilde stellen. Heeft u het idee begrepen te worden op uw werk als u niet in staat bent om te werken?

R: Nee, absoluut niet.

I: Nee. Wat vinden uw collega's en leidinggevende er van als u zich ziek meldde?

R: Als ik het goed verwoord, ik had het gevoel dat ik zegmaar. Een klein voorbeeld, zo af en toe ga ik nog naar mijn werk toe voor de koffie.

I: Ja.

R: En afgelopen maart was ik dus voor het laatst geweest en ik heb bracen gekregen voor mijn pols en voor mijn duim en die ben ik eigenlijk verplicht om ze zoveel uur per dag te dragen, omdat ik eigenlijk moet rusten. En als ik ze niet om heb, doe ik eigenlijk toch nog teveel.

I: Ja.

R: En als je die dan om hebt, dan heb ik een handicap en dan zeggen de mensen, wat heb jij dan? En dat zeiden ze dus ook bij mij op het werk.

I: Hmmhmm.

R: Zo van hey heb jij zulke dingen om? Ik zeg ja, anders doe ik dus teveel en dit is rustgevend voor mij pols en toen had ik wel zoiets van jullie hebben mij dus niet begrepen.

I: Nee.

R: Ja dat was wel even dat ik dacht van woow. Dat was wel even confronterend. En dat bedoel ik dus ook met als je iets zichtbaars hebt, dat valt op. Reuma is geen ziekte wat te zien is en eigenlijk moet helemaal de knop om, maar dan moet je de knop wel weten te vinden en daar heb ik veel moeite mee gehad.

I: Ja.

R: En daarom dat ik ook intern een week op het Roessingh ben. Ik zit intern, een week in huis en dan een week in het Roessingh.

I: Ja.

R: Dat heeft mij wel vooruitgang gebracht.

I: Ja?

R: Ja meer rust in mijn hoofd. Je staat niet alleen, er zijn veel meer mensen met chronische pijn. Je hebt dan niet het gevoel dat je alleen op de wereld bent en dat is wel fijn.

I: Ja, inderdaad.

R: Ja dat is wel prettig.

I: En hoe zit dat met uw leidinggevende?

R: Ik heb nu een andere leidinggevende en die kent mij dus niet. Ik heb dus nog nooit samen met hem gewerkt.

I: Hmmhmm.

R: Hij is alleen een keer hier in huis geweest met een bos bloemen en ik ben nu twee keer op het werk geweest dat ik hem heb gezien. De laatste keer hebben we een gesprek gehad over afkeuren met de WIA en hoe dat straks in zijn werk gaat, want ik wil wel graag terugkomen en dat kan dus wel.

I: Ja.

R: Maargoed hij kent mij niet zo goed. Hij weet eigenlijk helemaal niet wat reuma wat dat is. En toen heb ik hem een boekje gegeven “Wat is dat” wat ik ook van het ziekenhuis heb gekregen, van de reumatologen en daar staat in hoe om te gaan en wat en hoe is reuma en hoe ontstaat dat en dat heb ik hem gegeven met de mededeling dat ik het graag terug wilde. En toen kreeg ik het terug met een verhaaltje er in, van het was heel interessant en hij was er wel van geschrokken.

I: Ja.

R: Kijk heel veel mensen weten het niet, je hoort het woord reuma wel, maar ik wist eerst ook niet wat het was hoor.

I: Nee.

R: Ik bedoel als je gezond bent en er niks mee te maken, dan weet je het ook niet. Dan toon je wel een keer belangstelling, dan vraag je wel een keer hoe is het, gaat het goed of maar je gaat je er niet echt in verdiepen van wat heeft die dan.

I: Nee.

R: Hoewel het wel heel makkelijk is om even op internet te kijken. Dat is wel eens zeg van wil je de lange versie horen of de korte versie.

I: Ja.

R: Of als mensen wel eens vragen hoe is het met je? Dat is zeg wil je de lange versie of de korte versie. Heb je veel tijd of heb je weinig tijd.

I: Ja.

R: Dus op zich heeft mijn leidinggevende wel echt moeite gedaan.

I: Ja. En wanneer u veel last had van de reuma en toch ging werken, wat betekende dat dan voor uw werk?

R: Ik ging echt fouten maken. De ene keer ontdekte ik ze zelf en de andere keer ontdekte iemand anders ze en dat vond ik heel vervelend.

I: Ja.

R: Dan had ik mijn aandacht er niet bij, want je bent geestelijk zo bezig met jezelf om die pijn maar weg te drukken en op een gegeven moment staan alle deuren in je hoofd open en gaat er

niks meer in.

I: Ja.

R: Je bent geestelijk helemaal in de war en dat heeft zoveel impact gehad op mijn werk. Op een gegeven moment, kon ik lichamelijk ook niks meer. Dan ging je in de brandweerauto zitten, maar dan kreeg ik de ademplucht niet meer om.

I: Nee.

R: En dan dacht je van oh wat nou dan weer. En dan gewoon met alle kracht en moeite, van je moet je moet. Ik heb daardoor gewoon mijn collega's in gevaar gebracht.

I: Hmmhmm.

R: Het is vervelend voor jezelf, maar als ik iemand had moeten redden in een brandend huis. Die had ik nooit kunnen beuren, dus achteraf ben ik wel gevaarlijk bezig geweest. Maar ook dom eigenlijk.

I: Hmmhmm.

R: Ik had toen eigenlijk al moeten stoppen, want ik heb eigenlijk gewoon roofoverval op mijn lichaam gepleegd.

I: Ja.

R: Die acceptatie en het aanvaarden is gewoon erg moeilijk.

I: Ja.

R: Ja vooral wat bij mij, nu niet meer zo erg hoor, maar toen dat het niet zichtbaar is, want ik heb één keer, toen had ik echt een hele goede dag, toen dacht ik van ik ga even in de tuin aan het werk. En toen was ik in de tuin aan het werk en toen fietste een vriendin, moet je nagaan een vriendin, die fietste langs en die heeft toch wel tegen de andere vriendinnen gezegd van oh ze kan wel in de tuin aan het werk.

I: Ja.

R: En dat heeft me zo zeer gedaan dat ik dacht van shit wat ga ik daar nu op zeggen. En je voelt je zelf schuldig dat je in de tuin aan het werk bent, terwijl je eigenlijk heel blij bent dat je eindelijk iets kunt doen, dat je een goede dag had.

I: Ja.

R: En dan ga je je schuldig voelen en doordat je je schuldig voelt, heb je ook meer pijn. Dus ik dacht potverdorie man.

I: Ja, bah wat vervelend. U zei net dat u fouten maakte op uw werk door de reuma. Hoe gingen uw collega's en leidinggevende daar mee om dan?

R: Op een gegeven moment word je toch wel op het matje geroepen. Ik ga natuurlijk wel met

geld om. Ik ga wel met het loon om van collega's en daar kun je geen fouten mee maken. Dus terecht dat ze mij op het matje roepen.

I: Hmm.

R: En op een gegeven moment toch ook gezegd van ik zit niet zo lekker in mijn vel. Ik heb gewoon heel veel pijn en het kost me heel veel moeite, maar ik wou gewoon.

I: Ja.

R: Ik dacht van als jullie mij mijn werk ook nog afnemen, dan heb ik helemaal niks meer. Zet mij niet achter de geraniums, want daar ben ik geen typ voor. Ik was een hele fanatieke vrouw, ik was geen avond in huis en altijd maar weg.

I: Ja.

R: Ja en dan in een keer kun je niks meer en moet je alles laten. Dat is een hele grote overgang.

I: Ja, zeker.

R: Veel te groot.

I: Ja. U gaf het net al aan, maar hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Ja heel belangrijk.

I: Kunt u ook aangeven waarom?

R: Eerder had ik een hobby en van mijn hobby heb ik mijn beroep gemaakt en dat is zo iets geweldigs. Ja is de brandweer mijn lust en mijn leven. Ik vind het ook leuk om de mensheid te helpen en klaar te staan voor de mens.

I: Ja.

R: Dat zit ook wel in mij. Ik ben zorgelijk naar een ander toe, maar niet voor mijzelf.

I: Nee.

R: Wat ik heel moeilijk vind en wat ik nu op dit moment heel erg ervaar is, ik moet de ziekte accepteren, maar ik moet mijn gedrag ook veranderen.

I: Ja.

R: En dat is heel moeilijk, want als je dan al 45 jaar gedaan hebt en ik hoop nog 45 jaar hebben te gaan, maar dat is wel heel moeilijk. Een mens kun je niet zo één, twee, drie veranderen.

I: Nee, daar gaat tijd over heen.

R: Het gaat me wel iets beter af en ik ben ook vele malen rustiger. Eerder was ik heel gefrustreerd, boos en chagrijnig.

I: Ja.

R: En op je werk laat je dat niet zo zien, maar dan kom je thuis en dan ontploft het hier. Want als iemand dan ook maar in de weg liep of als iets mij niet zinde, dan was het meteen knetterhard mis.

I: Hmmhmm.

R: En achteraf dacht ik dan wel eens van wat ben ik toch onredelijk, maarja dan heb je er wel spijt van, maar dan heb je het al gezegd.

I: Ja.

R: Ook wel heel logisch, want de kinderen waren toen twaalf en vijftien en dat is wel een heel moeilijke leeftijd. Want mijn dochter zat toen ook in de puberteit, we waren net een stel viswijven, zo gingen we tekeer soms.

I: Ja.

R: En dat vind ik wel vervelend. Want ik vind het nu heel moeilijk om complimentjes te geven of te krijgen. Dat had ik eerder helemaal niet want dan zei ik wel tegen de kinderen van goh wat zijn jullie goed bezig en dit en dat en nu vind ik dat heel moeilijk.

I: Hmmhmm.

R: En ik denk zelf dat dat met de ziekte te maken heeft.

I: Ja, oké. Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Ja eerder wel, maar nu niet meer.

I: En wat vond u daar toen van?

R: Ik vond dat toen wel belangrijk.

I: Waarom dan?

R: Omdat je ze dan ook een keer privé mee maakt of een keer met een feestje en dan kun je ook zien hoe ze dan zijn.

I: Ja.

R: En soms zit daar niet zoveel verschil in, maar bij eentje zat daar wel heel veel verschil in en dat ik dacht van die zit niet helemaal op zijn plek.

I: Hmmhmm.

R: En dat hebben we toen ook wel gezegd en die is ook wat anders gaan doen.

I: Ja.

R: Ja dat merk je dan ook en ja ik vind dat wel prettig. Je kunt heel serieus zijn op je werk en dat is ook goed en je mag zo af en toe wel een keer een grapje maken, maar buiten je werk ook eigenlijk exact hetzelfde. En dat vind ik wel heel belangrijk, dat je elkaar ook dan buiten je werk mee maakt.

I: Oké. Heeft u naast uw werk nog belangrijke taken?

R: Niet echt, ik deed heel veel. Ik zat in de Carnaval. Ik deed jeugd brandweer. Ik zat eigenlijk overal in. Ik sportte, volleybal, hardlopen deed ik. En ja dat is allemaal weg.

I: Ja.

R: Alles weg.

I: Alles weg.

R: Ja. Het enige wat ik nu nog kan is een uurtje per dan wandelen. Dat heb ik opgebouwd. Ben begonnen met 20 minuten en elke week vijf minuten erbij op en zit nu op 60 minuten.

I: Dat is wel knap.

R: Ja dat vind ik zelf ook wel.

I: En het huishouden?

R: Dat doen we sinds een paar maanden met zijn vieren. Eerder dan kwam het toch op mij neer en op een gegeven moment kon ik het niet meer. En toen heb ik wel een paar keer de kinderen wat gevraagd, maar ik had geen geduld. Als ik wat vroeg, dan moest het ook gelijk met vijf minuten gebeuren.

I: Ja.

R: En niet dat ze het ook later mochten doen. Dus dat was heel onredelijk. Totdat ik op het gegeven moment de tip dat we de taken moesten gaan verdelen.

I: Hmmhmm.

R: En toen zijn we met zijn vieren, dat heb ik toen ook voorgesteld, om tafel gaan zitten en wat vind jij belangrijk, wat vind jij belangrijk en jij en jij wat er in huis moet gebeuren. Vind je het belangrijk dat de douche gedaan wordt of wat zie jij als huishoudelijke taken.

I: Ja.

R: Toen hebben we alle vier een lijstje gemaakt. Nou dat hebben we bij elkaar gelegd. Mijn zoon vond stofzuigen heel belangrijk en de douche ook wel. Maar hij vond de douche één keer in de maand genoeg.

I: Oké.

R: Dat vonden wij dus niet. Nee de douche moet één keer in de week en zeker de wc. En toen zei hij van ja maar dat ga ik niet doen, ik ga niet elke week de douche doen. Nou toen zei mijn dochter ik vind dat wel. Dus toen zei ze dan doe ik één keer in de twee weken, mam doe jij dan ook één keer in de twee weken.

I: Ja.

R: Ja en zo kwamen alle taken op tafel en zo hebben we ze gewoon verdeeld.

I: Oké.

R: Mijn zoon doet nou stofzuigen en hij vindt zwabber wel leuk, dus dat doet hij. Vaatwasser doen we allemaal één dag. Maar in ieder geval we hebben een lijstje in de kast en daar staan alle taken die wij belangrijk vinden.

I: Oké.

R: En iedereen is nou verantwoordelijk voor zijn eigen slaapkamer, daar doe ik niks meer aan. Ik kan het nu ook wel zien liggen. En op een gegeven moment moet dat ook wel.

I: Ja.

R: Het kan niet meer zoals vroeger dat ik alles opruimde. Ik ging hun gewoon allemaal achterna en dan pakte ik dit en dat. Maar alles wat nu van hun zelf is moeten ze zelf opruimen. Ik laat het liggen.

I: Ja.

R: Ze doen het nu allemaal zelf en dan lukt het ook wel. Als je maar duidelijk bent.

I: Ja. Krijgt u ook nog hulp vanuit uw omgeving, naast uw gezin?

R: Ja, ik vraag. Ik heb twee zussen en die vraag ik één keer in de zoveel tijd of ze mij een keer willen helpen met de keuken uitlappen. Echt het hele huis een goede beurt geven.

I: Ja.

R: En dat doen ze.

I: Oké.

R: En ik heb wel een poetsvrouw gehad en die vrouw hield er mee op en toen heb ik een nieuwe gehad, maar die beviel ons niet.

I: Hmm.

R: ik was zo gewend aan die andere, die vrouw was gewoon een tornado die ging als een tornado door het huis heen en toen kreeg ik een andere en die vergat de helft.

I: Ja.

R: Ja misschien had ik ook duidelijker moeten zijn naar haar toe, maar op een gegeven moment zei mijn dochter van ja ik kan het net zo goed zelf doen. Als de dingen vergeet en jij moet er dik voor betalen, dan wil ik dat wel doen.

I: Ja.

R: Toen wel een poosje dat zij het gedaan heeft en op een gegeven moment kon dat gewoon niet meer, want dan zit ze met school en stroomde bij haar het hoofd ook over weet je wel.

I: Ja.

R: En toen hebben we dit bedacht. Zo van noh dan gaan we de taken verdelen en dat werkte

perfect. Een tip naar andere mensen toe, het werkt echt.

I: Ja. En toe u nog veel last had van de reuma en toch nog werkte, welke keuze maakte u dan tussen het werken, het huishouden en de hobby's?

R: Geen.

I: Geen.

R: Nee toen deed ik gewoon alles, ik ging gewoon door. En dan lag ik in bed en was ik uitgeteld en kreeg ik geen energie, omdat ik ook heel slecht sliep van de pijn.

I: Ja.

R: En dan val je aan het einde van de nacht in slaap en dan sliep je vier uurtjes en dan werd ik weer wakker en dan was ik weer die diesel. Maar ik ging door, gewoon door.

I: Ja.

R: En ik wou gewoon geen keuze maken. Ik verstopte dat gewoon, dan maar die pijn.

I: Ja.

R: En maar gewoon doorgaan, want ik vond het heel moeilijk. Want op mijn werk ging ik door en in mijn huishouden ging ik door en met mijn hobby's.

I: Alles.

R: Ik heb nog gewoon gesport, gewoon hardgelopen. Tot op een gegeven moment was het helemaal op. Toen zei mijn lichaam gewoon van je bent op. Toen ben ik ook in elkaar gezakt en afgevoerd met de ambulance.

I: Oeh.

R: En toen was het over.

I: Ja, bah.

R: Ja toen was het echt over. Toen kon ik niet meer. Maar ik ben dus echt tot het bittere eind door gegaan. Maar ook gewoon, omdat ja wat ik net ook al zei je voelt ontzettend veel pijn, je hebt echt verschrikkelijk veel pijn, maar je gaat gewoon door. En nu heb ik ook wel pijn, ik voel het nu ook, maar nu voelt het anders. Ik kan er nu beter mee omgaan. Ik heb wat meer structuur, heb het wat rustiger gekregen.

I: Hmmhmm.

R: Dat de taken zijn verdeeld. Ik weet dat ik nu meer balans in moet brengen in een dag. Als ik een dagactiviteit heb gemaakt, van dit en dit en dit ga ik vandaag doen, dan heb ik zoiets van ach morgen is er weer een dag.

I: Ja.

R: Niet op mijn werk, dat moet ik dan nog weer leren. Maar hier in huis heb ik nu al zoiets

van morgen is er weer een dag.

I: Dat is al een begin.

R: Ja precies.

I: Wat ik nog wel kwijt wil, dat vind ik dan wel heel erg jammer, voor mijn gevoel was er toch te weinig begeleiding als je zo jong bent.

I: Ja.

R: Dat je meer begeleiding nodig hebt dat je reuma hebt. Wat het allemaal met je kan doen en dat je er geestelijk zo van in de war kunt raken. Ik heb meegedaan met een vragenlijst van het Radboud ziekenhuis in Nijmegen, die hadden ze mij toegezonden. Er stonden vragen in en zij belden mij daarna gelijk op van jij moet hulp gaan zoeken.

I: Hmmhmm.

R: Dat komt niet goed met jou. Jij moet echt hulp gaan zoeken. En toen dacht ik van wat is dat nou, ik vul één keer wat in en dan krijg ik dat te horen.

I: Ja.

R: Toen had ik al hulp, ik zat al bij het Roessingh. Toen zei ik dus tegen haar ja ik zit al bij het Roessingh en toen zei ze maar jij hebt veel meer hulp nodig.

I: Oké.

R: Die mag ga ik bellen zei ze en zij heeft toen mijn arts gebeld bij Roessingh en toen moest ik intern en anders had ik het nog niet gered.

I: Nee.

R: Dat is wel jammer, dat dat niet eerder kwam. Nou is het ook wel moeilijk om mensen in te schatten, maar ik heb altijd wel zoiets van als mensen zo jong zijn, nouja ik ben nog jong. Maar ik vraag me dan af van hoe dat dan gaat als mensen 20 of 22 zijn hoe dat dan gaat, dan ben je nog echt in de bloei van je leven.

I: Hmmhmm.

R: Misschien dat zij dat wel beter kunnen relativeren dan ik, maar dat vind ik wel jammer.

I: Ja. Nou dan zijn we nu bijna aan het einde. Heeft u verder nog vragen, opmerkingen of toevoegingen?

R: Nee. Het was een leuk gesprek en het doet mij ook wel een keer weer goed om een keer terug te gaan, om toch weer even terug te kijken. Hoe had ik dat eigenlijk beleefd.

I: Nou dat vind ik fijn om te horen. Sommige mensen zouden dat ook als vervelend kunnen beschouwen.

R: Nee, ik vond het eigenlijk wel prettig.

I: Oké, gelukkig. Nou ik ga dit interview uittypen en dat doe ik dan nog met zeven andere interviews. En dan kijk ik wat er zoal naar voren komt. En als u dat interessant vindt dan kan ik u via de mail laten weten wat er uit komt ?

R: Ja, dat is prima.

I: Oké, dan wil ik u graag hartelijk bedanken voor uw medewerking en wens ik u het allerbeste!

Respondent 6 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 45 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Artritis Psoriatica*.

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: 15 jaar geleden.

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: HBO

I: Welk werk doet u?

R: *Personeelsadviseur*.

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: 20 uur.

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: 4 ochtenden op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag.

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Sociale werkvoorziening, groot bedrijf*.

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Vaste baan*.

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Gehuwd*.

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 40 uur*.

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Nee*.

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Een hond*.

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *De thuiszorg grotendeels en de rest ik zelf*.

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: Euhm dat is eigenlijk alle dagen hetzelfde, behalve de woensdag. Om half acht zit ik op

kantoor en dan werk ik vijf uur door. En de ene keer loopt dat lekker en de andere keer loopt dat minder lekker.

I: Oké. Begint u altijd om half 8?

R: Ja.

I: Heeft u daar zelf nog invloed op?

R: Ja. Ik kan ook later beginnen als ik dat wil, maar ik vind dit gewoon lekker, omdat ik dan het eerste uur zonder collega's, zonder telefoon lekker de mail door kan nemen zonder gestoord te worden.

I: Oké. Heeft u altijd 20 uur in de week gewerkt?

R: Nee ik heb altijd fulltime gewerkt.

I: En hoe komt het dat u minder bent gaan werken?

R: Door mijn ziekte.

I: Welke belemmeringen ervaaarde u dan?

R: Energie beperkt en mijn hand functioneert minder. En aangezien ik altijd functies heb uitgevoerd waarbij ik veel achter de pc zit of moet schrijven. Op een gegeven moment houdt het op.

I: Ja. Zijn er toen nog aanpassingen gedaan op het werk om het te optimaliseren?

R: In het begin niet. Later zijn er wel wat aanpassingen geweest, dat heeft ook te maken met een goed zittende stoel en ik heb geen aangepast toetsenbord, maar je hebt tegenwoordig van die ergonomische bureaus en dat is het.

I: Oké. Welke taken heeft u zoal?

R: Dat is erg uitgebreid. Op dit moment ben ik nog veel met uitvoeren bezig. Dat betekent dat je gesprekken voert met mensen wanneer ze ziek zijn, ze voorlichten over pensioen. Boze gesprekken als mensen zich niet houden aan afspraken. Salaris betalingen stopzetten, de boze heks spelen.

I: Hmmhmm.

R: Bij conflicten of problemen word ik er bij geroepen om te kijken of een gesprek een andere kant op gevoerd kan worden of dat er een oplossing gevonden kan worden.

I: Oké.

R: En dan komt er een hele boel administratie bij. Brieven schrijven, opdracht formulieren maken, zorgen dat de administratie het uitvoert. Ik denk dat dat zo'n beetje de hoofdmoot is.

I: Oké. En heeft u altijd die taken gehad?

R: Nee, ik ben begonnen als telefoniste.

I: Ja.

R: En daar moest ik toen mee ophouden in verband met mijn hand. Toen ben ik op de administratie terecht gekomen van de personeel- en salarisadministratie en van daar uit en ik op de personeelsadministratie terecht gekomen en van daar uit ben ik personeelsfunctionaris geworden.

I: Oké.

R: Ja dus nu is het meer beleidsmatig en adviserend en een stuk uitvoerend, maar vanaf volgende maand is het alleen nog maar beleidsmatig en helemaal geen uitvoering meer. Dus ik ben benieuwd, dan verandert het.

I: Ja. Oké. Waarom gaat dat dan veranderen?

R: Omdat de hele organisatie op de kop gaat. De sociale werkvoorziening gaat samen met WAJONG, WIA en Wet Werk en Bijstand, dus de SW blijft niet bestaan in deze vorm.

I: Oké. Wie weten er allemaal op uw werk dat u reuma heeft?

R: Mijn hele omgeving daar.

I: Ja.

R: Ik rij in een scootmobil, dus dat hoeft je al niks meer te zeggen.

I: Nee.

R: Nou werk ik op een werkplek waar een heleboel mensen iets mankeren, dus dat scheelt.

I: En wanneer heeft u het verteld?

R: Nou niet direct, omdat ik er zelf eerst ook aan moest wennen. Toen ik van de plek waar het geconstateerd werd naar een nieuwe werkgever ging, is het daar wel een keer ter sprake gekomen.

I: Ja.

R: En vanaf het moment dat je het dan een keer verteld hebt, dan is het ook geen probleem meer en dan lukt het wel. Maar in het begin weet je zelf niet goed wat je er mee moet en dan heb je het er ook niet over.

I: Oké. En hoe reageerden uw collega's?

R: Standaard, dat is toch iets voor oude mensen. Dat is nog iets dat wat er nog steeds in zit.

I: Ja.

R: En als je dan even verder praat van, nouja wat houdt het dan in en wat zijn de gevolgen.

I: Ja en uw leidinggevende?

R: Die weet er van.

I: En wat vindt hij/zij er van?

R: Nou ze werkt bij een sociale werkvoorziening, dus ze weet dat ze mensen om zich heen heeft die wat mankeren.

I: Ja.

R: Of ze daar nog wel of niet mee kan. Ze zal wel moeten.

I: Ja inderdaad. En heeft u het gevoel begrepen te worden op uw werk?

R: Nee.

I: Nee. En waarom niet?

R: Binnen de SW heb je twee soorten dienstverbanden, ambtelijk en SW. Mensen met een handicap worden SW en mensen zonder handicap worden ambtenaar. Dus dat is heel zwart-wit. Nu heb ik toevallig een collega die ambtelijk is en ook reuma heeft. En met ons tweeën verbazen wij ons. Dan worden we op cursus gestuurd en dan moeten we bij een pand zonder lift naar de derde etage, onder de zolderverdieping.

I: Ja.

R: En om alert en goed te kunnen reageren, willen ze dat wij daar de hele ochtend gaan staan. En dan kijken we elkaar alleen maar aan en dan draaien we om en gaan we weer aan het werk.

I: Ja.

R: Terwijl wij bij een sociale werkvoorziening werken. Ik moet eerlijk zeggen, nou zijn wij één van de weinige SW'ers die in het ambtelijke management gebeuren zitten, maar desondanks, ik bedoel ik werk daar nu al zo lang, al twintig jaar geloof ik en dat er dan nog steeds geen rekening mee gehouden wordt, dat zie je aan dat soort dingen.

I: Hmm vervelend. En als u iets niet kunt, wordt u dan geholpen?

R: Als ik het vraag, ja.

I: Oké, waar mee dan zoal?

R: Ordners uit de kast pakken die hoog staan en zwaar zijn. Ik kan wel wat ordners vasthouden, maar ik ben altijd bang dat als ik het pak dat ik hem kwijtraak.

I: Hmhm.

R: De airco hangt hoog en als er een klep versteld moet worden, kom ik er niet bij. De ramen kan ik niet open doen omdat het niet aangepast is. Dat zijn dingen die ik vraag.

I: En dan wordt u geholpen.

R: Ja hoor.

I: Hoe ziet dan een werkdag er precies uit?

R: Vanaf het moment dat ik binnenkom zit ik achter mijn bureau. Dan begin ik met mijn mail, kijken of er post is, kijken of ik daar actie op moet ondernemen. Ik heb meestal wel een plan

met dingen die gebeuren moeten en dan ga ik of de telefoon pakken, bellen of ik zoek iemand op waarmee ik een gesprek moet hebben.

I: Ja.

R: Ik werk een soort agenda voor mijzelf af, ik probeer dat iedere ochtend weer.

I: We hadden het er net al over dat u ook later kunt beginnen, maar dat u half acht een fijne tijd vindt. En dan werkt u vijf uur. Heeft u tussendoor nog pauze?

R: Ik heb geen vaste pauze, maar dat komt ook omdat je gesprekken plant en ik kan moeilijk zeggen als ik om negen uur een gesprek heb, van ik ga met pauze om half tien. Sorry ik loop even naar buiten.

I: Nee.

R: Dus meestal als zo'n gesprek afgelopen is, dan loop ik daarna even naar buiten. Dus dat staat niet echt vast.

I: Nee.

R: Dat is vrij flexibel.

I: Ja. En die flexibiliteit, helpt u dat om uw werk goed uit te kunnen voeren?

R: Ja zeker. Ik heb behoefte aan regelmaat, dat is zonder meer belangrijk. Maar het is wel lekker dat ik zelf kan zeggen om negen uur, van het is nog geen pauze, maar ik loop even naar buiten, ik moet even bewegen. Dus dat is voor mij ideaal.

I: Oké. Kunt u iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim?

R: Hoog.

I: Hoog.

R: Los van het feit dat ik die reuma heb, ben ik ook diabeet.

I: Hmm.

R: En dat werkt niet zo goed met elkaar samen. Dus ontstekingsgevoelig, lage weerstand, nou reken maar uit.

I: Ja. Wat vindt u er van als u zich ziek moet melden?

R: Dat vind ik wel lastig.

I: Waarom vindt u dat?

R: Omdat ik liever gewoon gezond ben en gewoon aan het werk ben en op momenten dat ik ziek wordt, moeten mijn collega's het overnemen.

I: Ja.

R: Je kunt nooit echt iets afmaken. Je kunt niet aan projecten meedoen, omdat je weet van tevoren als van de kans is groot dat ik uitval en dat is frustrerend. Dat is ook mede een reden

waarom ik toentertijd van 40, naar 36 en naar 30 en ondertussen 20 uur ben gegaan.

I: Ja. En heeft u het idee begrepen te worden als u niet in staat bent om te werken?

R: Nee, niet altijd.

I: Nee?

R: Kijk als iemand verkouden wordt, dan werkt die door. Maar als ik verkouden wordt, slaat het direct op mijn longen. Dat betekent dat ik meteen geen energie meer heb, niet kan slapen. Vervolgens naar een arts ga voor een antibioticakuur, waardoor je ook weer moe wordt en dat is niet uit te leggen.

I: Nee.

R: Want iemand zegt als je verkouden bent, kun je gewoon werken. Maar als ik verkouden ben, val ik om en dan ben ik zo twee weken weg.

I: Ja.

R: Dat is voor mijzelf lastig te begrijpen, want ik baal er zelf ook van. Maar het gaat niet sneller.

I: Nee.

R: Dus laat staan dat je dat makkelijk kunt uitleggen aan een ander.

I: ja, inderdaad.

R: Ik ben gewoon ziek, ik ben afwezig. En dat is lastig, want ze moeten mijn werk overnemen.

I: Oké. En hoe gaat uw leidinggevende er mee om?

R: Ik heb pas een nieuwe. En die zei laatst bij een gesprek over ziekteverzuim of ik haar kon aangeven wanneer ik weer kon hervatten. Toen zei ik, ik wou dat ik een kristallen bol had. Denk je dat dit overgaat? Ik zeg nou overgaan doet het nooit, ik zeg maar ik hoop toch wel weer terug te komen. Ik werk op dit moment vier uur op een dag en dat proberen ze uit te bouwen naar die vijf uur, maar het wil gewoon niet, ik blijf op die vier hangen.

I: Ja.

R: Ja en dat is dan een vraag van mijn leidinggevende, kun je mij vertellen wanneer je weer kunt beginnen? Als je als leidinggevende zo'n vraag stel. Ze zegt volgens mij kun je beter een been breken. Ik zeg nou dat is de verkeerde opmerking, want als ik een been breek als diabeet, het feit dat ik weinig beweeg en reuma heb, dan kon ik nog wel eens langer dan zes weken uit de running zijn.

I: Ja.

R: Op zo'n moment merk je wel dat ze zichzelf achter de oren krabt en denkt verrek, het heeft

dus meer impact dan bij een gezond iemand.

I: Ja. Dus wordt eigenlijk niet begrepen.

R: Dat klopt, daarom zei ik ook volmondig nee. Ik werk al twintig jaar bij de sociale werkvoorziening en dan zou je verwachten dat een hele boel dingen aangepast zijn en logisch zijn.

I: Ja.

R: Maar een voorbeeld, er zijn een hele boel deuren binnen het bedrijf waarbij ik iemand moet vragen, als ik op mijn scooter zit, van wil je even de deur voor mij open doen.

I: Oké.

R: Dus ja dat heeft niks met een sociale werkvoorziening te maken, het is wat dat betreft een gewoon bedrijf.

I: Als u een dag veel last heeft van de reuma en u gaat toch werken, wat betekent dat dan voor uw werk?

R: Voor het werk gaat het dan vaak wel goed. Het probleem is dan vaak dat ik die dag zover over mijn grenzen ben gegaan en dan thuis kon en die dag verder niks meer kan.

I: Kunt u op het werk dan alles doen wat u normaal zou doen?

R: Jawel, het kost wat meer moeite maar het kan wel.

I: Wat kost er dan meer moeite?

R: Het concentreren en het werken achter de pc. Eigenlijk alles.

I: En hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Heel belangrijk. Ik ben nog jong. Ik moet er niet aan denken om vanaf nu al hele dagen thuis te zitten.

I: Nee.

R: Ik kan een beetje oefenen met de ziekte periodes, maar het bevalt me helemaal niet.

I: Nee. Lange dagen.

R: Ja, mijn man is de hele dag en ik heb dan weliswaar de hond en dat is leuk, maar die geeft geen weerwoord. En dan is het wel heel rustig.

I: Ja.

R: En de hele dag hobbyen of lezen ofzo, vaak als je je niet lekker voelt, heb je daar ook geen zin in.

I: Nee precies. En wat vindt u dan specifiek belangrijk aan uw werk?

R: Contact met andere mensen. Dat je met je hoofd bezig bent. Ik bedoel regel- en wetgeving, arbeidsvoorwaarden, daar moet je wel mee bezig zijn en dat is gewoon lekker.

I: Ja.

R: Dat geeft andere vermoeidheid, dan de vermoeidheid waar ik 's morgens mee op sta.

I: Ja. U gaf net al aan dat u het contact met andere mensen ook belangrijk vindt. Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Sommige en dat zijn er maar een paar.

I: Oké. En wat vindt u daar van?

R: Ja wel fijn, anders zou ik het niet doen. Dat is zo gegroeid. Ik moet zeggen dat de meeste collega's waar ik buiten het werk contact mee heb, dat zijn collega's waar ik niet dagelijks mee samen werk. Dat zijn mensen van mijn vorige functie, van de personeelsadministratie, twee mensen en nog van een andere vorige werkplek. Het is allemaal van oude werkplekken zeg maar, maar wel van hetzelfde concern.

I: Ja.

R: Maar waar ik dus niet meer dagelijks contact mee heb.

I: Ja. En wat vindt u daar dan fijn aan?

R: Het zijn leuke mensen dat is één.

I: Ja.

R: We praten wel over het werk, maar niet veel. En nu ik er over nadenk, het zijn allemaal collega's die niks mankeren. Waarom dat is weet ik ook niet.

I: Hmmhmm.

R: Maar het klikt, gelijke ideeën. Samen hobby's die we leuk vinden of dingen die je leuk vindt.

I: Oké. En heeft u naast uw werk nog belangrijke taken?

R: Het huishouden slokt helaas heel veel energie op. Ik ben niet zo heel erg vlot en flexibel en een aantal dingen lukt gewoon niet, kost meer tijd.

I: Ja.

R: Als er dan nog tijd over is dan hobby ik, maar het is niet zo dat ik kan zeggen als ik op mijn werk kom, van ik ga vanmiddag lekker achter de naaimachine. Dat ligt er helemaal aan wat er in het huishouden nog moet gebeuren. Het is gewoon een prioriteitenlijstje: Het werk, huishouden en als er nog wat overblijft aan energie, dan doe ik daar wat heen.

I: Dat is het volgende waar ik benieuwd naar ben. Als u moet kiezen tussen uw werk en uw huishouden en het hobbyen.

R: Wat ik het liefst doe is hobbyen, want het huishouden vind ik echt afschuwelijk, dat komt altijd weer terug, maargoed dat moet ook gewoon gebeuren.

I: Ja.

R: En door de hulp zijn de zware werkzaamheden wel uit mijn handen genomen, zoals een badkamer doen en dweilen en stofzuigen en strijken. Maar dan blijven er nog zat dingen over die je ook moet doen.

I: Ja.

R: Hond uitlaten. Die mee loopt naast de rolstoel en dat klinkt heel simpel, maar zelfs dat kost energie.

I: Ja.

R: En ja je hebt maar zoveel en dat moet je verdelen.

I: Ja.

R: Als ik het voor het kiezen had, is niet helemaal eerlijk, want ik zou je heel graag willen zeggen dat ik dan alleen maar ging hobbyen, maar ik merk dat dat het ook niet is. Want dat doe je ook maar in je eentje.

I: Ja en als u dan moet kiezen tussen het werk en het huishouden?

R: Ja werk gaat toch voor. Alleen al om het feit dat je je verplichten hebt, dat is geen keus.

I: Nee.

R: Ja, ik kan er natuurlijk voor kiezen om ontslag te nemen, maar ik wil graag blijven werken, dus dat is de prioriteit.

I: En hoe was dat dan voordat u ziek werd?

R: Toen deed ik het huishouden zelf en maakte ik lange dagen. En als ik een dag door moest werken dan deed ik dat. Maar sinds dat ik ziek ben, is rust en regelmaat heel erg belangrijk. En zelfs dan kom je nog te kort.

I: Ja, vervelend.

R: Ja het klinkt erger dan dat het is hoor. Je vindt wel een manier om er mee om te gaan.

I: Ja, dat moet wel.

R: Je kunt wel zielig doen en tuurlijk heb ik mijn dagen dat ik denk van waarom ik, maar over het algemeen. Er zijn nog zat dingen die ik wel kan en dan denk ik oké. Ik heb gelukkig hobby's, er zijn ook mensen die geen hobby's hebben.

I: U zei al dat de thuiszorg u helpt met het huishouden. Krijgt u verder nog hulp vanuit de omgeving?

R: Van mijn man. En in extreme gevallen, als mijn man in het buitenland zit en er is iets aan de hand, dan kan ik altijd mijn vader bellen of een vriendin.

I: Oké. En welke hulp krijgt u dan?

R: Dat varieert, mijn vader is meestal degene die medicijnen haalt als ik beroerd ben en de deur niet uit kan. Een enkele keer doet mijn vriendin dat. Of als ik alleen ben, want dan komt het vaak wel voor dat ik hulp nodig heb met eten ofzo als ik niet goed in orde ben. Maar als mijn man weg is en ik ben redelijk goed te pas, dan regel ik het allemaal zelf.

I: Oké. Hoe vaak komt dat ongeveer voor?

R: Dat ik hulp van derden nodig heb?

I: Ja.

R: Het afgelopen jaar verschrikkelijk vaak, omdat ik veel ziek ben geweest. Maar normaal gesproken, één keer in de maand ofzo.

I: Oké. Dan zijn we al bijna aan het einde van dit interview. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

R: We hebben het er over gehad dat rust en regelmaat zo belangrijk zijn. Ik heb ook inderdaad vier vaste dagen, maar door mijn functie komt het regelmatig voor dat ik na het werk, 's middags, 's avonds nog bijeenkomsten heb. Dat is allemaal een struikelpunt, want natuurlijk wil ik daar graag aan mee doen, ik wil er bij horen, ik wil geïnformeerd blijven en betrokken zijn.

I: Hmmhmm.

R: Maar dat lukt niet altijd. En het gemak waarmee collega's dan zeggen van ja als je dan 's morgens niet gaat werken en dan 's middags komt. En dan vergeten zij dat als ik 's middags daar naar toe ga, ik de volgende ochtend gewoon weer om half acht op mijn werk moet zijn en dat die tijd te kort is.

I: Ja.

R: En dat kun je ze niet uitleggen. Eén keer is dat best wel te doen om 's middags te gaan werken, maar als je drie of vier keer per week zo je rooster om moet gooien, ja dat is gewoon niet praktisch. Na de middag is mijn energie weg.

I: Ja.

R: En verder ben ik vaak niet bij leuke dingen omdat die allemaal buiten werktijd plaats vinden en ik daar geen energie voor heb, op zo'n manier word ik dan wel buitengesloten. Maar de collega's waar ik buiten het werk contact mee heb, begrijpen dat, die accepteren gewoon dat het is zoals het is.

I: Ja.

R: Omdat zij ook weten denk ik dat als ik mij ziek meld, dan is er ook iets. Kijk je werkt op personeelszaken en ik heb zelf ook heel veel met ziekmeldingen te maken die onterecht zijn. Maar ik weet gewoon dat als ik thuis zit, dan zit ik met een reden thuis en als ik kan zit ik

daar.

I: Ja.

R: En dat weten zij en dat voelt goed. Als ik afbel, dan is het niet van goh waarom, wat flauw en kom toch even. Het is al lastig om af te bellen en helemaal als je je moet verantwoorden.

I: Ja dat is begrijpelijk. Heeft u verder nog toevoegingen?

R: Nee, dat was het.

I: Oké. Mocht dat nog komen, kunt u mij altijd bellen of mailen. Ik neem deze interviews af bij acht mensen in totaal. Die interviews typ ik allemaal uit en dan ga ik kijken wat er zoal naar voren komt. Uiteindelijk zal aan de hand daarvan een vragenlijst worden ontwikkeld. Als u het interessant vindt, kan ik de resultaten van dit onderzoek naar u mailen.

R: Ja dat vind ik altijd leuk.

I: Oké nou dan doe ik dat. Dan wil ik u graag hartelijk bedanken voor de medewerking en wens ik u het allerbeste!

Respondent 7 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Mannelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 61 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: Reumatoïde Artritis.

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: In 2000 op de achtergrond en in 2005 is het weer op gaan spelen.

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: HBO+

I: Welk werk doet u?

R: Beleidsadviseur informatievoorziening ROC Twente.

I: Hoeveel uur per week werkt u? (fulltime, parttime)

R: 20 uur.

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: 3 dagen, op dinsdag, woensdag en donderdag. Maar dit kan ik zelf indelen.

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: Op een school voor middelbaar beroepsonderwijs, groot.

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: Vaste baan.

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: Gehuwd.

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: Ja, 20 uur.

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: Ja, 2 kinderen van 36 en 38. 5 kleinkinderen. Uitwonend.

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: Nee.

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: Mijn vrouw en af en toe help ik. Ik doe de tuin.

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: Het is wisselend, maar meestal werk ik dinsdag van negen tot vijf. En dan woensdag van negen tot half vier, want dan sport ik, dan ga ik volleyballen van vier tot zes. En ik werk dan

donderdag ook van negen tot vijf.

I: Oké. En welke taken heeft u op uw werk?

R: Ik ben beleidsadviseur informatievoorziening en daarbij moeten we proberen binnen het ROC van Twente om alle informatiesystemen die er zijn om die op elkaar af te stemmen. Dat ze samenwerken en dat alle mensen die daar gebruik van maken en dat zijn alle studenten en alle medewerkers dat die alle informatie op tijd, op de goede plek en op maat krijgen.

I: Oké. En heeft u altijd 20 uur per week gewerkt?

R: Nee, ik heb altijd fulltime gewerkt.

I: Hoe komt het dat u minder bent gaan werken?

R: Doordat ik ziek werd, moest ik minder gaan werken. In 2000 kreeg ik drie ziektes tegelijk, namelijk prostaatkanker, het wegvallen van het immuunsysteem en reuma.

I: Hmm vervelend. Welke belemmeringenervaarde u dan in uw werk?

R: Nouja in die tijd kon ik het nog wel een beetje sturen. Ik had mijzelf ook helemaal kunnen laten afkeuren, maar dat wilde ik toch ook weer niet. Want ja het vreemde was, al die ziektes die ik had, ja als echt je immuunsysteem wegvalt, dan ben je wel ziek, dat merk je wel. Maar die andere dingen daar merk je fysiek niks van.

I: Oké.

R: Ik kon nog gewoon mijn werk doen en in die zin wou ik gewoon graag blijven werken.

I: Ja.

R: Dat leek mij een prima oplossing om dat voor 20 uur te doen.

I: Oké.

R: Ik heb in het verleden ook veel personeelswerk gedaan. Ik werk bij het ROC van Twente, maar die komt voort uit drie of vier of vijf fusies denk ik, de afgelopen 15 jaar. En in één van die perioden heb ik ook veel personeelswerk gedaan, dus ik wist alles van personeelszaken, mensen die burnouts hebben of mensen die ziek worden. Wat voor procedures daar achterzitten voor een WAO afkeuring of gedeeltelijk afkeuring in aanmerking te komen.

I: Ja.

R: Dus hoe dat kon gaan, dat wist ik eigenlijk. Gewoon omdat ik dat ook bij andere mensen gedaan heb.

I: Ja.

R: En ook daar had ik mensen gezien die minder gingen werken en daarna heel goed functioneerden.

I: Oké. Heeft u de laatste jaren dezelfde taken gehad op uw werk?

R: Ja, de laatste jaren heb ik altijd dezelfde taken gehad en dat is altijd de ICT, automatisering en informatisering. Dus daar ben ik ook tussen aanhalingsteken min of meer specialist op geworden.

I: Ja. Heeft u bepaalde taken in uw werk die u niet zo goed kunt uitvoeren door de reuma?

R: Mwoah, ja soms toch vermoeidheid. Je maakt soms lange dagen, waar je dan vroeger gewoon door kon gaan, ga je dat nu wel merken. Kan ook door de leeftijd komen, maar ook wel door de reuma denk ik en de medicijnen die ik gebruik.

I: Ja.

R: Verder heb ik af en toe, maar dat is erg wisselend, dat je moeilijk loopt. Dat je gewoon pijn hebt aan gewrichten.

I: Hmmhmm.

R: En dat kan ook, het is verschillend aan wie natuurlijk, maar als je iemand een hand geeft en iemand geeft een stevige hand, ja dat is gewoon pijnlijk.

I: Ja.

R: Als die doorknijpt, dat voel je op je gewrichten.

I: Ja. Wie weten er op uw werk dat u reuma heeft?

R: Nou ik heb er nooit een geheim van gemaakt. Ik loop er ook niet mee te koop, maar mijn directe omgeving, de mensen waarmee ik werk, dat is een vrij ruime groep, die precies weet wat ik heb.

I: Ja. Waarom heeft u het verteld?

R: Ja, waarom niet? Ik heb geleerd, je kunt dingen beter open vertellen dan dat mensen gaan gissen of gaan denken van waarom doet hij anders dan normaal of waarom is hij er niet.

I: Hmmhmm.

R: Ja, dat soort dingen. Je kunt beter gewoon vertellen waar het op staat, dan weten mensen waar ze aan toe zijn en als het nodig is hoor, want ik kan die 20 uur prima invullen, maar als het nodig zou zijn ze er rekening mee houden.

I: Ja. Wanneer heeft u dit verteld?

R: In 2000 ben ik gewoon een paar maanden ziek geweest, dus dan krijg je sowieso, iemand is er niet, nou hij is ziek. En dan gaat het zo van goh wat mankeert hij? En ik heb ook vooral omdat mijn immuunsysteem wegviel een maand in het ziekenhuis gelegen.

I: Wow.

R: En dat hadden ze dus wel ontdekt, dat daar iets mee mis was. Maar mijn prostaatkanker hebben ze pas eind van die maand ontdekt, eigenlijk bij toeval, want mijn reumatoloog zei

laten we jou PSA eens prikken en toen kwam naar voren dat ik prostaatkanker had.

I: Oké.

R: Dus ja goed, als je zolang in het ziekenhuis ligt, dan is het logisch dat mensen uit je directe werkomgeving, die komen op bezoek en die weten dan ook wel wat er aan de hand is.

I: Ja. En hoe reageerden ze daarop?

R: Nouja verschillend. Je hebt ook wel mensen, kijk het ROC van Twente is een grote organisatie en als iemand wegvalt, dan wordt dat soms ook van nouja weg is weg.

I: Hmmhmm.

R: Uit het zicht, uit het hart. En dat is gewoon zo, maar je hebt natuurlijk ook een groep directe medewerkers en die denken er toch anders over. Een stuk of acht of tien mensen, die leven met je mee en die.. Kijk op dat moment weet je ook zelf niet hoe je toekomst, ook qua werk betreft eruit zal gaan zien. Je weet überhaupt niet welke kant het op zou gaan.

I: Nee.

R: Maar goed, dan heb je toch een kleine groep mensen die toch wel intensief meeleeft en van dag tot dag volgt wat er aan de hand is.

I: Ja. U zegt dat u uw werk nu goed kunt uitvoeren, maar heeft u het gevoel begrepen te worden als iets niet lukt?

R: Joah, joah. Hier zou ik een boek over kunnen schrijven. Kijk, je hebt natuurlijk in alle organisaties mensen waar bezuinigd moet worden, waar dingen zich afspelen, waar resultaten gehaald moeten worden, nouja goed daar spelen ouderen ook een rol in. Want wij zijn natuurlijk als ouderen duurdere werknemers.

I: Hmmhmm.

R: Daar wordt ook op die manier naar gekeken. Dus ja en ook het feit dat je maar 20 uur werkt, dat merk ik ook wel. In zo'n grote organisatie kun je niet meer overal bij betrokken zijn, maar je wordt ook niet meer overal bij betrokken. En als je dan nog maar 20 uur werkt, dan wordt je nog maar minder bij dingen betrokken.

I: Ja.

R: De betrokkenheid bij het werk, zowel vanuit de organisatie en op een gegeven moment gaat dat ook over op jezelf, wordt minder. Ja dat is gewoon zo.

I: Ja.

R: In die zin heb ik ook voor mijzelf, ja je gaat daar een soort van afweersysteem voor maken. Ik werk 20 uur, dan kan ik die en die taak, die vind ik leuk, die zou ik kunnen doen en die ga ik doen. En de rest van de school laat ik de school. Je doet dus je kleine, afgebakende taak en

dat doe je met een aantal mensen en dat gaat prima. En dat vind ik ook prima en de rest laat ik gewoon de rest.

I: Ja. Uw naaste collega's helpen die u wel eens met dingen die u moet uitvoeren op uw werk?

R: Nouja, ik ben sowieso een teamwerker. Dat was ik ook toen ik volledig werkte en bovendien zit ik in het management. Kijk, in het management heb je toch dat je zaken moet aansturen, mensen moet motiveren, inspireren, dat soort zaken en dat doe je altijd samen met anderen.

I: Hmmhmm.

R: Ik alleen kan niets, ik moet altijd samenwerken met anderen en dat gaat prima met de taken die ik nu heb.

I: Oké. Dan iets gedetailleerder naar een werkdag. Hoe zit die er precies uit?

R: Ja, dat is ook heel verschillend. Soms ren ik van hot naar her. Ik reis ook veel, gisteren ben ik nog in Groningen geweest in Paterswolde om de hele dag dingen te volgen over Office 365, de cloudontwikkeling. Zo meteen reis ik weer naar Arnhem om dingen te volgen over outsourcing van examinering taal en rekening, waar de overheid nu weer mee begint in het MBO.

I: Oké.

R: Dat gaat steeds meer naar landelijke examens en die worden dan vaak via computers, dus digitaal afgenomen en daar moeten weer dingen voor geregeld worden. Verder heb je natuurlijk veel overleg in school. Ook soms dagen dat je van de ene vergadering naar de andere gaat. Dan heb je bijvoorbeeld weer wel dat daar soms werk uit voortvloeit, dus dan zit je gewoon een hele dag zaken uit te werken.

I: Hmmhmm.

R: En je hebt ook wel eens dat je daar niet aan toe komt en dat je dat 's avonds moet gaan doen of in het weekend moet gaan doen.

I: Ja.

R: Daarom ook, ik heb bij twintig uur er geen stopwatch bij liggen. Soms werk ik dan gewoon meer, maar mijn werkdagen zijn dus heel variërend en daarom niet minder interessant trouwens, want het is druk, maar ook heel gevarieerd.

I: Ja, dat is leuk.

R: Het kan overleg zijn met college van bestuur, het kan overleg zijn met directeurs, waar allerlei projecten en zaken lopen. Maar het kan ook gewoon overleg zijn met het team, met docenten als er bepaalde functionaliteit binnen de automatisering gerealiseerd moet worden.

I: Oké. Zo'n werkdag, heeft u nog invloed om zelf dingen te plannen?

R:Ja. Alle invloed. Ik kan dingen afzeggen, ik kan vergaderingen opzetten. Wat dat betreft heb ik een heel vrije baan.

I: Ja.

R: Waarbij ik ook nog ondersteuning heb van een secretaresse, dus.

I: Oké. En zijn er tijdstippen die vaststaan?

R: Ik kan zelf kiezen hoe laat ik begin, het is natuurlijk wel zo dat als je een overleg hebt, het gebeurt ook wel eens dat je een overleg hebt dat om half negen begint.

I: Hmmhmm.

R: Dan moet je om kwart over acht op school zijn.

I: Ja.

R: Ik zeg altijd nog school, maar het moet natuurlijk kantoor zijn.

I: Ja.

R: Ik ben van origine gewoon onderwijzer en leraar, dus ik ga altijd nog naar school.

I: Ja.

R: En je hebt ook wel eens dat je om negen uur in Amsterdam moet staan. Ja afgelopen vrijdag, moest ik om tien uur bij Microsoft op Schiphol staan, ja dan moet je 's morgens met files en zo, gewoon om zeven uur in de auto zitten.

I: Ja. En is dat goed te doen met de reuma?

R: Jawel, maar dat kan ik wel merken dan 's avonds. Dat ik toch wel moe ben.

I: Ja.

R: Nou is het zo dat misschien iemand anders van bijna 62 dat ook wel heeft. Je hebt dan toch soms kort slaap gehad en de hele dag druk en intensief. Autorijden, overleggen, nouja dan ben je 's avonds moe.

I: Ja. Die vrijheden, u kunt een aantal dingen zelf bepalen, helpt u dat om uw werk goed uit te kunnen voeren ondanks de reuma?

R:Ja, ja ja. Want ik heb ook wel eens dagen dat als ik geen afspraak heb, dus ook op die dinsdag, woensdag, donderdag. Dan komt het wel eens voor dat je geen afspraken hebt, dat ik thuis ga werken.

I: Ja.

R: Dan blijf ik gewoon thuis. Ik heb thuis alle verbindingen met de school en je hebt nouja de apparaten, telefoon, dus ik kan ook thuis als ik geen afspraken heb gewoon werken.

I: Ja.

R: En dat komt me soms best goed uit. Het is toch wat meer relaxed, je kunt beginnen wanneer je wilt, je kunt eindigen wanneer je wilt. Je kunt tussendoor ook nog iets anders doen als je dat wilt.

I: Ja.

R: Dat vind ik wel prettig, dat ik die regel vrijheid heb.

I: Oké. Wat vindt uw leidinggevende er van dat u reuma heeft?

R: Ja, ook hier kan ik een boek over schrijven. Dat is ook wisselend. Dat heeft ook met het ouderenbeleid te maken. Kijk bij ons op school wordt er best veel aandacht geschonken aan mensen die een handicap hebben op een of andere manier. En dan wordt de zaak ingericht, bijvoorbeeld mensen die niet goed kunnen zien, krijgen schermen enzovoorts. Ik heb een collega, die heeft iets met de nieren, die gedialyseerd wordt en dan wordt er op school gewoon een ruimte ingericht waar hij overdag die nierdialyse kan uitvoeren.

I: Oké.

R: Dus het ROC van Twente is best wel bereid om inspanningen te leveren om tegemoet te komen aan mensen die ziek zijn. Maar goed reuma is dan weer een heel andere soort en dat wil men dan ook best rekening mee houden. Ze hebben meegewerkt aan dat ik 20 uur kon gaan werken.

I: Ja.

R: Je wordt dan toch ontslagen en je krijgt een nieuw contract voor 20 per week en nou daar is gewoon volledig aan meegewerkt. Dus in die zin, niks dan lof daarover. Maar aan de andere kant merk je ook, je bent een oudere en duurdere werknemer en daar wordt toch wel eens tegen aan gekeken van wanneer je ga met pensioen of wanneer je ga met FPU en daar werd nog wel eens wat overdreven. En dat werd nog wel eens overdreven, ook door mijn leidinggevende.

I: Hmmhmm.

R: En toen heb ik hem dat ook gewoon gezegd. Het moment dat ik met FPU of met pensioen ga dat bepaal ik zelf wel en ik voel me goed. En ik voel me dusdanig goed, want ik mag aan het eind van dit jaar met FPU, maar ik weet niet of ik dat doe, ik denk het niet.

I: Ja.

R: Ik ben van plan om gewoon die twintig uur te blijven werken en dat bepaal ik zelf en niet de school. En ik wil ook niet hebben dat mijn leidinggevende daar steeds over begint te zeuren. Ik heb genoeg eigenwaarde en ik kan goed genoeg inschatten, wat ik nog betekenvoor die school en volgens mij verdien ik mijn salaris nog dubbel en dwars terug.

I: Ja.

R: Dus daar hebben ze niet over te klagen. Het is niet zo dat ze mij als een lege huls mee moeten trekken. Dat is helemaal niet zo.

I: Nee.

R: Ik heb werk wat er toe doet en wat zinvol is en wat gewoon een dikke opbrengst heeft voor de school en dan moet ik niet een leidinggevende hebben die telkens zit te zeuren van wanneer ga je met FPU of wanneer ga je met pensioen.

I: Oké. Zijn er voor u dan ook nog aanpassingen gedaan, zoals bijv. die nierdialyse voor uw collega?

R: Nee, niet voor mijn ziekte. Ik kan heel flexibel werken, ik heb een laptop. Ik heb van die houders waar je ze in kunt plaatsen, zowel thuis als op mijn werk. Maar je kunt niet zeggen dat heb je omdat je reuma hebt, die had ik ook gehad, omdat je met dit werk vrij flexibel moet kunnen werken.

I: Hmmhmm.

R: Nee voor mijn reuma heb ik geen dingen aangepast gekregen. Maar als ik er om zou vragen zou ik die wel krijgen hoor, maar het is tot nu toe niet nodig.

I: Oké.

R: Ik heb wel, er was op een gegeven moment bij ons een arbobeleid, waarbij mensen geholpen werden door een fysiotherapeut qua houding, hoe zit je achter je bureau, achter je computer, je scherm en ook als je dat uren aan een stuk doet, hoe je dat af en toe moet onderbreken en bepaalde oefeningen moet doen. Om het vol te houden en geen klachten te krijgen.

I: Ja.

R: Blijkbaar toen ze dat gingen invoeren, zat ik gelijk bij de groep waarvan men vond dat ze toch wel door zo'n iemand begeleid zou moeten worden.

I: Oké.

R: En ik ben inderdaad toen begeleid door een fysiotherapeute, één keer in de maand ofzo. Zij kwam toen met het zou goed zijn als je dit doet of dat doet en daar is toen een klein kaartje van gemaakt, geplastificeerd en daar staat dan op dat je bepaalde houdingen zo nu en dan moet doen.

I: Hmmhmm.

R: Opzich is dat best wel waardevol, alleen ik doe denk ik. Wat ik ook geleerd heb, kort na 2000 kreeg ik last van mijn rug en toen zei de dokter weet je wat jij moet gaan doen, je moet

op gymnastiek gaan. Dat ben ik toen ook gaan doen en ik heb nooit meer klachten gehad.

I: Ja

R: Dus ik doe elke week, ik zit op twee volleybalclubjes en ik doe fitness. Dus ik denk dat ik elke week wel een uur of drie, vier of vijf sport.

I: Hmmhmm.

R: En daar voel ik mij gewoon goed bij en dat is ook wel goed voor mijn reuma denk ik.

Alhoewel, volleybal niet altijd goed is, want ik loop wel eens kreupel door de reuma, maar ook omdat ik wat onbenullig aan het volleyballen ben. Maar goed over het algemeen denk ik dat het goed is en omdat je zoveel beweegt, vraag ik mij af voor die 20 uur die ik werk en dan zit ik nog niet eens altijd achter de computer, maar ik zit wel veel achter de computer, of dan die bewegingen die de fysiotherapeute mij geadviseerd heeft, die ik ook wel eens vergeet dus.

I: Ja.

R: of die nou zo zinvol zijn voor mij. Want ik doe denk ik genoeg beweging met handen en voeten en ik heb ook helemaal geen lichamelijke klachten op dit moment.

I: Oké.

R: Maar vanuit school is dat dus wel, is daar wel aandacht aan geschonken. Omdat ik reuma heb en 20 uur werkte en al in de buurt van de 60 jaar oud was, werd ik gelijk in een categorie ingedeeld van risicogroep en werd daar dus aandacht aan besteed.

I: Oké. En kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim?

R: Ik ben nooit afwezig.

I: Nee?

R: Ik denk dat ik in mijn hele leven, ik heb misschien een paar keer griep gehad, een paar dagen, kan ook een week zijn, maar ik ben heel weinig ziek geweest. Behalve dan in 2000, toen ben ik een paar maanden ziek geweest.

I: En zou u het lastig vinden om u ziek te moeten melden?

R: Joah, ik vind het wel een drempel ja.

I: Waarom vindt u dat?

R: Ja dan geef je toch aan dat je je werk niet meer goed kunt doen en nou misschien op de dag van vandaag wat minder, maar er is toch een tijd geweest dat het werk best competitief is. Je moet je tonen, je moet je werk doen. Heel gauw, besta je niet meer als je niet meer werkt.

I: Hmm.

R: Dus als je je ziek meldt, dat doe je niet zo gauw. Behalve als het echt niet anders kan.

I: En wat vinden uw naaste collega's er van dat u reuma heeft?

R: Volgens mij vinden ze daar niet zoveel van. Dit speelt nu al een jaar of 10 in feite dat ik die ziekte had en minder ben gaan werken. Wat je wel hebt en omdat ik ook heel wisselend werk, dat sommigen, want andere mensen kunnen niet altijd rekening houden met de agenda's van anderen met vergaderingen enzo dat ik er op maandag of vrijdag niet ben.

I: Hmmhm.

R: Soms moet je gewoon op maandag of vrijdag naar een vergadering en dat doe ik ook gewoon. Dus je hebt gewoon ook een heleboel collega's die het niet meer weten dat ik 20 uur in de week werk. Dat moet ik af en toe wel eens zeggen, van ja ik werk maar 20 uur in de week, dus om die reden ben ik er dan liever niet op maandag of op die vrijdag.

I: Nee.

R: Voordat je het weet, word je ook op maandag en vrijdag ingedeeld voor de vergadering. Want ik heb die dagen ook niet echt geblokkeerd in de agenda en we hebben een systeem dat mensen kunnen zien op welke momenten van de week je vrij bent voor het plannen van vergaderingen.

I: Ja.

R: En omdat ik die maandag en die vrijdag niet echt geblokkeerd heb, komt het dus wel eens voor dat er op die dagen een vergadering wordt ingezet.

I: Ja. Wanneer u veel last heeft van de reuma en toch gaat werken, wat betekent dit dan voor uw werk?

R: Ja soms vervelend hè. Wat ik vertel als je iemand een hand moet geven en elke keer als je iemand een hand geeft, is het even op de tanden bijten. Ja dat is vervelend.

I: Ja.

R: En ik heb werk, nouja je collega's enzo die geef je niet elke dag een hand, maar ja je hebt ook met buitenstaanders te maken, mensen die op bezoek komen en ja die geef je wel een hand. Dus ja regelmatig worden er handen gegeven en dat is gewoon pijnlijk.

I: Ja.

R: En soms heb ik het ook wel wat minder hoor. Ik heb meer last van mijn handen dan van mijn voeten, maar dat kan ook in combinatie met het volleybal dat je ook met het lopen wel eens last hebt. Dat je gewoon moeilijk loopt, met elke die je zet dat je die voelt.

I: Kunt u uw taken dan nog uitvoeren?

R:Ja, jawel. Mijn werk is toch hoofdzakelijk aanwezig zijn, praten. Af en toe achter de computer iets uitwerken. Dat kun je ook wel met zere handen en zere voeten.

I: Hmmhmm.

R: En zo erg is het nou ook weer niet, maar je voelt het gewoon.

I: Oké. En hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Ja best wel belangrijk. Dat gaf ik net wel aan, ik mag stoppen, maar dat waarschijnlijk doe ik het niet.

I: Nee.

R: Dus ik vind werk best wel belangrijk en ook het stoppen daarvan is voor mij ook nog wel een drempel om over heen te gaan. Vroeg of laat zal ik wel moeten. Maar ik vind werken dus best wel belangrijk.

I: Ja.

R: Het is toch dat je in een bepaalde wereld meedraait, je ontwikkelt, dingen volgt die spelen. Vooral in de automatisering, dat is een boeiende wereld natuurlijk, daar gebeurt van alles. En op de achtergrond moet er van alles geregeld worden en voor de school mogen wij dat doen.

I: Ja. Is het hebben van contact met collega's een belangrijk aspect van uw werk?

R: Ja, ik ben een teamwerker, dus ik kan alleen maar dingen bereiken in samenwerking en in samenspraak met anderen.

I: Hmmhmm.

R: En ja ik ben geen beroepstennisser die alleen maar elke dag zijn partijtje moet winnen. Nee ik ben een teamwerker.

I: Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Nee. Dat was vroeger wel meer, wat dat betreft vooral met die grote organisaties hè, die onderwijsorganisaties, zoals hoge scholen en ook wel de UT trouwens en ook het ROC, dat persoonlijk contact buiten het werk, dat dat niet zoveel meer voorkomt. Dat dat vroeger wel veel meer was. Bijvoorbeeld verjaardagen of bijzondere zaken die te vieren waren, dat je dan ook wel collega's uitnodigde.

I: Hmhm.

R: Nou we zijn 40 jaar getrouwd en daar hebben we binnenkort een feestje van, maar daar heb ik dus niemand van het werk uitgenodigd en ook niet van mijn vrouws kant.

I: Oké. En wat vindt u er van dat u uw collega's niet buiten uw werk ziet?

R: Ik vind die ontwikkeling jammer. Ik zou best wat minder zakelijk. Die verzakelijking vind ik dat soms wel erg ver gaat.

I: Ja.

R: En dat vind ik jammer. Ik geloof niet in de mens die thuis anders is dan op zijn werk, terwijl dat soms best wel voorkomt blijkbaar.

I: Hmmhmm.

R: Ik zie dat als één geheel, privé en werk dat loopt bij mij ook soms door elkaar. Omdat ik soms thuis werk en op school privé dingen doe bij wijze van spreke en omgekeerd. Maar ook in de samenwerking met mensen, vooral in de automatisering heb je ook wel eens dingen die je thuis goed uitkomen, privé. Ik heb ook thuis een hele installatie staan waarmee ik waar ik ook ben op de wereld, bij mijn spullen thuis kan.

I: Ja.

R: Nou goed dat soort zaken. Zo'n techneut ben ik niet, dat ik dat allemaal alleen kan bouwen, maar dan vraag ik de hulp van iemand op school die je goed kent en die je dan een keer 's avonds of in het weekend daarmee helpt om dat spul te installeren.

I: Hmmhmm.

R: Dus op zich heb ik daar niets op tegen hoor, om dat door elkaar te laten lopen. Maar je ziet het steeds minder in grote organisaties.

I: Ja.

R: Er is een enorme verzakelijking.

I: Oké. En heeft u naast uw werk nog belangrijke taken?

R: Ja ik volleybal dan en ik doe de tuin. Mijn vrouw doet verder het huishouden. Verder niet zoveel. Je wordt wel voor allerlei dingen gevraagd, maar dat heb ik tot nu toe altijd afgehouden. Kijk je hoeft maar een paar vingers te geven en je zit in bestuurstaken.

I: Hmmhmm.

R: Daar ben ik wel vaak voor gevraagd en ik heb ze tot nu toe allemaal afgehouden. Mijn vrouw niet, die zit in het bestuur van het kerkkoor, die zit bij allerlei zanggroepen en ook daar ze hoeft maar één vinger uit te steken of ze zit ook weer in het bestuur, als secretaresse bijvoorbeeld.

I: Ja.

R: Maar ik heb dat tot nu toe altijd afgehouden, mijn taken is meer dan genoeg vol met al die dingen, mijn werk, mijn hobby's die daarnaast doe. Het werken in de tuin thuis, ik heb een grote tuin.

I: Ja.

R: En ook als je kleinkinderen hebt, dan word je meer toch ook wat drukker bezet met van alles en nog wat. Er is altijd elk weekend wel een verjaardag of iets waarvoor je er naar toe moet of er moet opgepast worden.

I: Hmmhmm.

R: Mijn kinderen wonen ver weg, in Leeuwarden en in Rotterdam

I: Oké.

R: Dus we komen daar niet zo vaak, maar goed een paar keer per maand zitten we toch wel weer ergens in Leeuwarden of in Rotterdam. Dus dan is je week meer dan vol.

I: Ja. En de taken die u heeft, zijn die goed te combineren?

R: Jawel.

I: Ja?

R: Soms iets te druk. Ik had ook als hobby lezen enzo, maar daar kom ik eigenlijk veel te weinig aan toe. Als ik aan één of twee boeken per jaar kom is het veel tegenwoordig en dat is gewoon jammer.

I: Ja.

R: Dat zou meer kunnen.

I: En als u veel last heeft van de reuma, welke keuze maakt u dan tussen belangrijke taken, het werken, de tuin, hobby's?

R: Ja, meestal kies je dan voor die dingen die minste beweging kosten. Als ik veel last heb, ga ik eerder thuis werken.

I: Hmmhmm.

R: Dan ga ik niet volleyballen of één keer in plaats van twee keer per week. Of ik laat fitness een keer schieten. Dat soort dingen wel.

I: Ja.

R: Als je meer last hebt, dan laat je de dingen waar veel beweging bij nodig is, schieten. Of als ik een paar uur in de auto moet zitten voor een vergadering ergens in het land, dan zeg ik die af. Dan hoor ik later wel waarover het ging.

I: Ja.

R: Dat soort keuzes maak je af en toe wel. Maar komt trouwens niet zo vaak voor.

I: Oké. En hoe was het dan voordat u ziek werd?

R: Toen had ik een hele drukke baan. Sinds dat ik ziek werd, toen ben ik meer in die beleidsfunctie gekomen, beleidsadviseur en voor die tijd had ik meer een leiding gevende, management taak. Waarbij ik het ook altijd belangrijk vond, het contact met de school met het bedrijfsleven. Wij zijn een MBO.

I: Hmmhmm.

R: Wij leiden op voor allerlei beroepen en 60% van onze leerlingen, 60% van de mensen in Twente hebben op één of andere manier met het ROC te maken gehad, omdat ze de

beroepsopleiding daar gedaan hebben. En die 40% is HBO en Universitair.

I: Ja.

R: Dus een grote groep mensen in Twente zijn op één of andere manier opgeleid door het ROC van Twente, of de directe voorgangers.

I: Hmm.

R: Dus je moet denk ik als je in een managementfunctie zit veel contact hebben met hè bedrijfsleven in Twente. En dat zijn vaak contacten, soms overdag, maar ook vaak 's avonds.

I: Ja.

R: Dus toen had ik een razend drukke baan. Ook altijd netjes in het pak, met stropdas, was je gewoon van 's ochtends acht tot 's avonds tien op pad.

I: Wow.

R: En soms ook in het weekend. Je werd vaak uitgenodigd voor FC Twente wedstrijden en dat soort happenings en altijd was je er. Het was gewoon een hartstikke drukke baan.

I: Ja.

R: En daar ga je ook altijd later nog over na denken hè. De drukte van die baan of dat te maken heeft met het krijgen van die ziektes die je dan op een gegeven moment overvallen.

I: Hmm.

R: Maar ja daar kun je lang over na denken, die dingen gebeuren.

I: Ja.

R: En doktoren of specialisten geven daar nooit uitsluitsel over.

I: Nee. En krijgt u nog hulp vanuit uw omgeving bij taken?

R: Nee dat heb ik zoals ik nu ben nog niet nodig.

I: Nee.

R: Ja zodra er iets is natuurlijk, dan stap ik naar die reumatoloog toe en dat gaat ook prima hoor. Ja als je echt veel klachten hebt, dan maak je een afspraak met hem en meestal kun je dan wel binnen drie dagen bij hem terecht. Ja nou goed en als je dan veel last van je vingers hebt, dan krijg je van die spuitjes en dan is het binnen een dag ofzo weer over.

I: Oké, dat is fijn.

R: Ja en dat methotrexaat dat werkt weer heel langzaam, die werken eigenlijk pas na een week of zes. Dan ga je pas merken dat je bijvoorbeeld meer bent gaan gebruiken.

I: Oh oké. U gaf aan dat u vrouw het huishouden doet. Speelt uw reuma daar nog een rol in?

R: Nee, wij hebben een beetje een traditionele rolverdeling. Ja dat was ook zo hè, vroeger toen wij de kinderen klein hadden, dan werkte je vrouw niet.

I: Nee.

R: Dat was gewoon gebruikelijk en daar hebben we geen spijt van trouwens hoor, want onze kinderen zijn goed terecht gekomen.

I: Ja. Dan zijn we nu bijna aan het einde gekomen van dit interview. Heeft u nog vragen, opmerkingen of toevoegingen?

R: Nee, nou niet direct. Het is erg wisselend dus de last die je hebt van reuma.

I: Ja.

R: Ik denk zelf dat veel bewegen goed doet. Maar goed in mijn geval kan dat, ik kan me best voorstellen dat dat niet voor iedereen geldt. En mijn reumatoloog propageert dat ook. En er is ook een andere aanpak van reuma, meestal tegenwoordig als mensen reuma krijgen of symptomen daarvan om heel agressief met medicijnen om dat gelijk proberen de kop in te drukken.

I: Ja.

R: En ik denk dat dat goed uitpakt, Dat je dus nooit met reuma in een stadium komt dat je ergens vervormingen van gewrichten krijgt. Dat moet je zien te voorkomen en ik weet niet of dat mij boven het hoofd hangt of heeft gehangen, maar in elk geval dat is tot nu toe niet gebeurt.

I: Nee, dat is mooi.

R: Ja zeker. Dus bewegen is goed denk ik.

I: Ja. Ik ga dit interview ook uittypen en dat doe ik bij nog zeven andere interviews. Dan ga ik ze analyseren en dan is het de bedoeling dat er uiteindelijk een vragenlijst ontwikkeld wordt, niet door mij en wat er zoal naar voren komt, dan weten ze dat dat bevraagd moet worden in die vragenlijst. En als u het interessant vindt dan kan ik de resultaten van dit onderzoek op de mail zetten?

R: Ja prima.

I: Dat kan nog wel even duren, augustus denk ik.

R: Ja is prima. Succes ermee.

I: Dank u wel. Heeft u nu nog vragen of opmerkingen?

R: Nee.

I: Nee. Nou dan wil ik u graag hartelijk bedanken voor uw medewerking en wens ik u het allerbeste!

Respondent 8 (I=interviewer, R=Respondent)

Geslacht: Vrouwelijk.

I: Hoe oud bent u?

R: 52 jaar.

I: Welke ziekte heeft u?

R: *Reumatoïde Artritis.*

I: Wanneer is deze ziekte ontstaan?

R: *Ontdekt in september 2005*

I: Wat is uw hoogst genoten opleiding?

R: *HBO*

I: Welk werk doet u?

R: *Secretaresse bij de afdeling internationalisering bij de Hogeschool Edith Stein.*

I: Hoeveel uur per week werkt u? (*fulltime, parttime*)

R: *16 uur.*

I: Hoeveel/Welke dagen in de week werkt u?

R: *3 dagen. Op maandag de hele dag, dinsdags tot drie uur en dan meestal vrijdagochtend.*

I: In wat voor een soort bedrijf werkt u? Groot/klein?

R: *Op een hoge school. Redelijk groot.*

I: Heeft u een vaste baan of een tijdelijk contract?

R: *Vaste baan.*

I: Wat is uw burgerlijke staat?

R: *Samenwonend.*

I: Werkt uw partner? Hoeveel uur?

R: *Ja, 38 uur.*

I: Heeft u kinderen? Hoeveel?

R: *Ja, één dochter van 11.*

I: Zijn er nog andere thuiswonenden?

R: *Nee.*

I: Wie doet bij u thuis het huishouden?

R: *Ik.*

I: Kunt u mij vertellen hoe uw werkweek eruit ziet?

R: *Ja, maandag werk ik de hele dag. Dinsdag tot drie uur en dan nog een ochtend. En meestal*

vul ik die zelf in en meestal is dat de vrijdagochtend.

I: Ja. En hoe laat begint u dan 's ochtends?

R: Tegen kwart voor negen. Ik fiets samen met mijn dochter naar school en op de hoek zeg ik dan doe! en dan fiets ik door naar mijn werk en meestal ben ik dan ongeveer om kwart voor negen op mijn werk.

I: En tot hoe laat moet u dan werken?

R: Ik kan mijn uren heel makkelijk zelf indelen, waarbij ik ook kijk hoeveel werk er is en hoeveel ik verwacht dat er is. Meestal op maandag werk ik tot vijf uur en soms is er gewoon wat minder werk en dan ga ik eerder naar huis. In principe werk ik teveel uren per week.

I: Hmmhmm.

R: Waardoor ik dus ook wat makkelijker, wat flexibeler ben in het indelen van de tijden.

I: Oké. Heeft u altijd 16 uur per week gewerkt?

R: Nee, ook wel eens 20, ook wel 24. Vroeger toen ik net begon met werken, fulltime. Dus maar nu niet meer.

I: Nee.

R: Dat bevalt heel goed.

I: Ja. Hoe komt het dat u minder bent gaan werken?

R: Ik wou heel graag parttime werken, want ja je hebt ook je huishouden dan nog erbij en mijn man die werkt ook, sinds kort dan fulltime, want die had eerst 28 uur per week. En hij werkt onregelmatig.

I: Hmmhmm.

R: Waardoor het toch makkelijk is dat ik wat flexibeler ben en niet zo heel veel werk.

I: Oké. Ervaart u belemmeringen in uw werk door de reuma?

R: Op dit moment niet, want op het moment gaat het gewoon heel erg goed met mij.

I: Oké.

R: Maar in het begin natuurlijk wel. Voordat de medicijnen aanslaan, ja dat is soms wel eens moeilijk. Maar op het moment gaat het gewoon heel goed.

I: Oké, fijn. Toen u reuma kreeg, werkte u toen ook 16 uur?

R: Nee, volgens mij toen 20 uur. En toen heb ik wel mijn dagen wat aangepast, waardoor ik niet meer een hele dag werkte, maar gewoon ochtenden. Dat was gewoon veel beter vol te houden.

I: Ja.

R: En op mijn werk zijn ze daar echt heel makkelijk mee. Toen werkte ik wel op een andere

afdeling, maar ze hadden echt zoiets van als je je werk maar af hebt, dan maakt het ons niet uit wanneer je dat doet.

I: Oké. Zijn er verder nog aanpassingen gedaan op uw werk om uw werkzaamheden te optimaliseren?

R: Nou, ik heb wel om een stoel gevraagd die echt voor mij ingesteld is. Niet een aparte stoel, maar een stoel die ik een keer met de conciërge helemaal goed heb gezet, zodat het lekker zit. Daar mag niemand aankomen, om hem te verstellen.

I: Ja.

R: Dat is eigenlijk het enige.

I: Oké. En welke taken heeft u op uw werk?

R: Ja dat is heel divers. Ik ben heel veel bezig met email te beantwoorden en het werk dat daaruit voortvloeit.

I: Hmmhmm.

R: Een beetje wat mijn werk is. Ja internationalisering, de hoge school Edith Stein is dus een PABO en in het derde jaar kunnen studenten met een Erasmusbeurs naar het buitenland. Die begeleiding wordt gedaan door de Erasmuscoördinator en ik ben dan zijn assistent.

I: Ja.

R: Dus je bent gewoon heel erg veel bezig op dat moment. Je moet voorlichtingen geven, wat houdt het in die studie in het buitenland. Brochures moet je maken. Je hebt dan ook bijeenkomsten van studenten die naar het buitenland willen. Ze begeleiden in hun keuze naar welk land ze willen en dat werk doe ik dan allemaal.

I: Ja.

R: En dan komt er natuurlijk nog heel veel papierwerk bij. Want ze moeten allerlei formulieren in laten vullen in het buitenland, zorgen dat ze die bij zich hebben. Na afloop weer inleveren. Zorgen dat ze de beurs uitbetaald krijgen. En in het vierde jaar kunnen ze ook voor stage naar het buitenland, dus ja daar komt een beetje hetzelfde bij kijken. En dan hebben we nog een internationale klas die één keer per jaar bij ons is, dus daar moet je de aanmeldingen voor verwerken en daar doe je ook begeleiding van.

I: Oké leuk.

R: Ja heel afwisselend. Ook met buitenlandse studenten heb je dan te maken en dat is ook wel heel leuk. Dus je moet ook heel veel e-mails in het Engels doen.

I: Ja. Heeft de reuma nog een rol gespeeld in het feit dat u minder bent gaan werken?

R: Nee, dat had met een bezuinigingsregel te maken.

I: Oké. En heeft u altijd deze taken gehad?

R: Sinds ik dit werk doe, dat is sinds 2008, wel. Maar daarvoor heb ik ander werk gedaan. Ook op de hoge school. En toen werkte ik als administratief medewerkster voor stichting Hellegard en dat is een stichting die ontwikkelde lessen voor het vak Godsdienst/Levensbeschouwing. Dat was eigenlijk meer een soort commerciële taak die je dan had. Het verwerken van de abonnementen en bestellingen. En zulk soort dingen.

I: Ja.

R: Dat was eigenlijk niet in dienst van de hoge school, maar een stichting die is opgericht binnen de hoge school.

I: Oké. Heeft de reuma nog een rol gespeeld in het feit dat u nu een andere baan heeft?

R: Nee, want die stichting bestaat nogal slapend. Eigenlijk was het project af en moest ik ander werk gaan zoeken en gelukkig kon ik naar de hoge school.

I: Ja. De taken die u heeft, zijn die goed uitvoerbaar, ondanks de reuma?

R: Ja, omdat het op het moment gewoon erg goed gaat met mij.

I: Ja.

R: In die vorige baan, werkte ik ergens waarbij ik de trap op moest en toen is het wel wat minder gegaan een tijdje. Dat was wel vervelend.

I: Ja. Wie weten er allemaal op uw werk dat u reuma heeft?

R: Mijn naaste collega's. Zeker de mensen waarmee ik moet overleggen wanneer ik werk enzo. Echt mijn directe collega's.

I: Waarom heeft u dit verteld?

R: In het begin heb je echt zoiets van oh dat moet niemand weten, maar op een gegeven moment iemand dat geforceerd, want ik heb het één iemand wel verteld.

I: Ja.

R: En ja ik dacht, het is ergens ook wel goed dat ze het weten, want je moet het mensen ook gunnen om rekening met je te kunnen houden. Ja dat is eigenlijk wel heel goed. Alleen ik denk niet dat bijvoorbeeld personeelszaken het weet of daar is de organisatie gewoon te groot voor. En directie niet enzo, maar gewoon mijn naaste collega's die weten het wel.

I: En uw directe leidinggevende?

R: Ja, ook.

I: Wanneer heeft u het verteld?

R: Ja in 2005 heeft toen één collega dat een beetje geforceerd en helemaal in het begin heb ik het mijn toenmalige leidinggevende ook gewoon verteld.

I: Ja.

R: En het was ook gewoon te zien. Ik liep voor geen meter en had moeite om de trap op te komen 's morgens en ja dan moet je het eigenlijk wel vertellen. Iedereen gaat toch vragen van goh wat heb jij.

I: Ja inderdaad.

R: Dus dan kun je het maar beter gewoon zeggen.

I: En hoe reageerden ze daarop?

R: Ja dat ze het vervelend vonden voor mij natuurlijk en vol begrip. Ze zeiden geef maar aan als het niet meer gaat en ik heb toen ook heel erg de vrijheid gehad om echt dagen zelf in te delen. En ook als het echt niet ging, dan mocht ik naar huis en dan haalde ik dat op een andere tijd weer in.

I: Ja. En helpen uw collega's u ook met bepaalde taken?

R: Ja toen ik die baan had waarbij ik trappen moest lopen, toen stonden het kopieerapparaat en de printer beneden. En dan waren er wel eens collega's die moet ik voor jou nog wat meenemen.

I: Hmmhmm.

R: Want ja ik ging dat gewoon altijd opsparen, zodat ik één keer naar beneden hoef te lopen. Ja op die manier.

I: Ja.

R: Maar op het moment gaat het gewoon heel erg goed. Het enige wat ik nog wel eens vraag is als ik wat drinken bij me heb, dat ze even het flesje open draaien.

I: Oké. En iets gedetailleerder naar een werkdag. Zijn er nog bepaalde taken en tijdstippen die echt vaststaan?

R: Nou het is zo afwisselend, dat is eigenlijk niet aan te geven.

I: Nee.

R: Ik zit wel heel veel achter mijn bureau, gewoon heel veel e-mails. En het werk dat daaruit voortvloeit en dat is eigenlijk nooit van te voren precies aan te geven wat dat is. En we zijn nu ook met een project bezig vanuit Europa en daar ben ik ook mee bezig. Ja, waarschijnlijk ga ik daardoor ook tijdelijk iets meer werken, zolang dat project duurt. En dan ben je afhankelijk van de aanvoer wat anderen aanleveren of je daar weer mee verder kunt. Of je moet er even achteraan.

I: Ja. Heeft u zelf nog invloed op het indelen van het werk dat voortvloeit uit die taken.

R: Ja dat kan ik helemaal zelf indelen.

I: En hoe zit het met de pauzes?

R: Die zijn vrij, die kan ik zelf bepalen. Meestal haal ik even wat koffie op ofzo en ik ga niet echt in de personeelskamer zitten om te lunchen, dat doe ik gewoon aan het bureau. Ja, ik vind dat gewoon makkelijker.

I: Oké. Helpen die vrijheden, zoals het werk en de pauzes zelf indelen, u om uw werk goed uit te kunnen voeren ondanks de reuma?

R: Ja. Dat vind ik wel.

I: Kunt u dat misschien iets meer toelichten?

R: Ja, op het moment is het moeilijk aan te geven, omdat het gewoon heel goed met mij gaat. Maar in het begin had ik daar echt heel erg behoefte aan, om gewoon te kunnen werken wanneer je het kon.

I: Ja.

R: En gewoon het feit dat dat kan, geeft vaak al genoeg steun, dat het eigenlijk niet hoeft, zal ik maar zeggen.

I: Ja.

R: Gewoon het feit dat als je je 's ochtends mwah voelt, dat je niet hoeft te denken van maar ik moet een hele dag.

I: Hmmhmm.

R: Dat je gewoon denkt van ach ik ga wel en ik zie wel en vaak gaat het dan wel. En er komt dan niet altijd even veel uit je handen, maar gewoon het feit dat dat kan, dat helpt al.

I: Ja. Hoe gaan uw collega's en leidinggevende er mee om dat u reuma heeft?

R: Ja, heel normaal. Het is niet echt een gesprekspunt, alleen ja soms dan sta je op en dan echt zo au en dan zeggen ze zo van ja mindere dag vandaag. Gewoon zo.

I: Oké. En kunt u mij iets vertellen over de frequentie van uw ziekteverzuim?

R: Vanwege de reuma eigenlijk niet.

I: Nee. Zou u het lastig vinden om u ziek te moeten melden?

R: Ik heb mij eigenlijk nooit ziek gemeld, juist vanwege die flexibiliteit. Het is wel zo, in het begin toen had ik een WW-uitkering.

I: Hmmhmm.

R: Want ik was toen wat minder gaan werken en toen heb ik voor een paar uur WW aan moeten vragen. En toen heb ik wel met mijn reumatoloog overlegd van voor dat deel meld ik mij ziek. Want ik moet er niet aandenken om voor nieuw werk, daar de energie voor bij elkaar te krijgen.

I: Ja.

R: Ik denk van ja dan houd ik niet allebei vol en ik wilde gewoon mijn normale werk echt wel volhouden, omdat ik ook de enige persoon was op die plek en je hebt niet echt collega's waar je het dan aan kunt overdragen.

I: Hmmhmm.

R: Dat gaf zoveel druk, die sollicitaties en al dat soort dingen. En mijn reumatoloog was het daar wel heel erg mee eens, dat vond hij heel reëel. En bij de ziektewet hebben ze daar gelukkig niet moeilijk over gedaan, dat je een deel wel werkt en een deel niet werkt.

I: Nee.

R: Dus dat heb ik toen wel gedaan.

I: En wanneer u veel last heeft van de reuma en toch gaat werken, wat betekent dat dan voor uw werk?

R: Ja dan slik je wat extra medicijnen bijvoorbeeld als je pijn hebt. En er komt niet altijd even veel uit je handen. Bij mij zit de reuma veel in mijn polsen en soms heb ik dan wel eens zo'n brace om.

I: Ja.

R: En dat is dan wel zichtbaar en soms krijg je commentaar en soms niet. Maar goed ik kan daar wel mee werken. Ik heb zoiets van ja als mij dat gewoon steun geeft, dan doe ik dat gewoon

I: Ja. En wat voor commentaar dan?

R: Zo van oh gaat het niet zo goed vandaag. Ja wel vol begrip en geen vervelende dingen.

I: Oké.

R: Maar wat je daardoor wel hebt, is dat sommige niet directe collega's dan vragen hoe het gaat en dan blijkt dat er toch ook wel meer mensen met reuma op het werk rond lopen.

I: Ja.

R: En daar krijg je dan ook een soort van contact mee. En als geintje wordt er dan wel gezegd van ja we hebben een vereniging opgericht. En ja dat zijn dan ook de mensen die een beetje extra vragen van hoe gaat het en je houdt elkaar een beetje in de gaten.

I: Oké. En wanneer u veel last heeft, kunt u dan nog alles wat u normaal doet in uw werk?

R: Ja meestal wel.

I: Oké en als dat niet zou lukken? Wat doet u dan?

R: Ja als het echt niet lukt, dan ga ik wel eerder naar huis en dan kom ik een andere keer terug.

I: Ja.

R: En ik heb dan ook last van mijn voeten soms en dan probeer je gewoon zo min mogelijk te lopen. En ja koffie halen is dan wat verder weg, dus dan vraag je een collega als die koffie gaat halen of die ook wat voor jou meeneemt. Dat is allemaal geen probleem.

I: En hoe gaat uw leidinggevende daarmee om?

R: Ja, ook prima. Hij heeft zelf last van zijn rug, dus die loopt soms ook niet helemaal lekker en dan zeg ik het gaat niet vandaag hè.

I: Ja.

R: Ach ja iedereen heeft wel eens wat.

I: Ja, dat klopt. En hoe belangrijk is uw werk voor u?

R: Ja, ik vind het wel belangrijk, want ja zelfs al werk ik maar weinig uren. Je komt toch even je huis uit.

I: Hmmhmm.

R: Contact met andere mensen. Ja gewoon het feit, je bent even op een andere plek ook. Je kunt lekker op de fiets naar je werk. Ja ik vind dat heerlijk hoor, ik zou niet zonder willen.

I: Nee. U geeft aan dat u het contact met andere mensen ook belangrijk vindt. Ziet u uw collega's ook buiten uw werk?

R: Nee.

I: En wat vindt u daarvan?

R: Ik vind dat prima zo. Het is gewoon, dat is mijn werk en ja ik heb daar geen behoefte aan om ook mensen buiten mijn werk te zien. Dat betekent niet dat ik ze niet aardig vindt, maar daar heb ik geen behoefte aan.

I: Oké. Kunt u misschien nog iets specifieker aangeven waarom u het of wat u belangrijk vindt als het om uw werk gaat?

R: Ja je hebt gewoon ook een doel om uit bed te gaan. Ja je bent ook gewoon met andere dingen bezig, dan alleen maar huishouden, man en kind en boodschappen doen. Ja en ook gewoon de waardering die je krijgt op je werk.

I: Hmmhmm.

R: Thuis krijg je ook wel waardering, maar dat is anders. En gewoon ook het financiële aspect. Je hebt wat meer armslag en ja dat vind ik allemaal erg belangrijk.

I: Oké.

R: Ja en anders blijf je in zo'n heel klein kringetje ronddwalen. Nee werk vind ik wel belangrijk.

I: Ja. En heeft u naast uw werk nog belangrijke taken? Huishouden, hobby's?

R: Ja huishouden is een taak, maar hobby's vind ik niet echt een taak.

I: Welke hobby's heeft u?

R: Lezen, in de tuin werken. Ik heb ook sinds kort een volkstuintje. Dat is echt heel leuk. Borduren doe ik ook wel en ik kijk ook wel veel tv. Ja zulk soort dingen.

I: Oké, leuk. En is het werk, het huishouden en uw hobby's goed te combineren?

R: Ja. Dat wil wel.

I: En wanneer u veel last heeft van de reuma en u moet een keuze maken tussen uw werk, het huishouden en de hobby's, wat kiest u dan?

R: Ja, het werk en het huishouden dan. Hobby's moet dan maar even blijven.

I: En als u moet kiezen tussen uw werk en het huishouden?

R: Dan allebei wat minder. En dan moeten ze thuis ook maar even een beetje bijspringen.

I: Ja.

R: En dat kan ook wel.

I: Hoe was dit dan voordat u ziek werd?

R: Ja toen sportte ik nog. Ik deed bodypump en dat is met gewichten en dat was te zwaar voor mijn gewrichten. Dus daar ben ik mee gestopt.

I: Ja. Echt door de reuma?

R: Ja, want dat was gewoon niet vol te houden. Dat vond ik wel heel jammer.

I: Ja.

R: Maar ik ben wel gaan zwemmen toen. Dat ik één keer in de week een ochtend ga zwemmen. Dat is ook wel lekker, maar dat andere vond ik toch wel heel jammer.

I: Ja. En dat zwemmen doet u nog steeds?

R: Ja.

I: En is dat goed vol te houden?

R: Ja dat is prima vol te houden. Net als fietsen, dat doe ik ook gewoon. Ik fiets eigenlijk altijd wel naar mijn werk.

I: Oké. En krijgt u ook hulp vanuit uw omgeving?

R: Nee, niet zoveel. Maar bijvoorbeeld die volkstuin dat doe ik samen met een vriendin, want ik had echt zoiets van dat wil ik niet helemaal alleen doen. Als het dan op het moment dat het nodig is, dat het niet lukt dan, ja dat moet je gewoon wel met zijn tweeën doen, vind ik.

I: En het huishouden, krijgt u daar nog hulp bij?

R: Nee dat doe ik allemaal zelf.

I: Oké, dan zijn we bijna aan het einde van dit interview gekomen. Heeft u nog vragen of toevoegingen?

R: Nee niet echt.

I: Nee?

R: Nee.

I: Oké. Dit interview ga ik uittypen en dat doe ik nog bij zeven andere interviews. Dan ga ik ze analyseren en dan wil ik duidelijk krijgen wat er zoal naar voren komt in alle interviews.

R: Oké.

I: Als u het interessant vindt dan kan ik u een mail sturen met de resultaten?

R: Ja dat vind ik wel leuk ja.

I: Oké, dat kan nog wel even duren, augustus misschien wel.

R: Dat is helemaal niet erg.

I: Maar dan stuur ik u sowieso een mail. Heeft u nu nog vragen of opmerkingen?

R: Nou ik vind het altijd wel heel leuk om mee te doen. Je gaat weer dieper nadenken over dingen en ja het helpt ook andere mensen wel weer, dus.

I: Dat is fijn om te horen. Dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw medewerking en dan wens ik u het allerbeste!